T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK İLE AKRAN İLİŞKİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ferit ARSLAN

Çankırı 2022

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK İLE AKRAN İLİŞKİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Ferit ARSLAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç.Dr. Nazan KAYTEZ

Çankırı 2022

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün Yüksek Lisans öğrencisi Ferit ARSLAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Özel Yetenekli Çocuklar ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Mükemmeliyetçilik ile Akran İlişki Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Savunma Tarihi :07.06.2022

Tez Danışmanı:	**Doç. Dr. Nazan KAYTEZ** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Dr. Öğretim Üyesi** **Güzin Yasemin TUNÇAY** **Çankırı Karatekin Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi:	**Dr. Öğretim Üyesi** **Gül DALGAR** **Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi: **(Varsa)**	**Unvan Adı SOYADI** **……. Üniversitesi**	**……** **İmza**
Jüri Üyesi: **(Varsa)**	**Unvan Adı SOYADI** **……. Üniversitesi**	**……** **İmza**

Yukarıdaki sonucu onaylarım
İmza
Prof. Dr. Özcan ÖZKAN
Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum "Özel Yetenekli Çocuklar ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Mükemmeliyetçilik ile Akran İlişki Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

İmza
Tarih
Ferit ARSLAN

ÖN SÖZ

Rekabetin giderek arttığı günümüz dünyasında daha iyisine ulaşma arzusu insanları mükemmeliyetçi tutum gibi bir takım sosyal-duygusal sorunlara sürüklemektedir. Bu noktada devamlı rekabet halinde ve bir yarış içerisinde büyümek durumunda bırakılan çocuklarımızın sahip olduğu mükemmeliyetçi tutumlarının ve bu durumun akranlarıyla olan ilişkilerine yansıyıp yansımadığını, ayrıca zaten mükemmeliyetçi bir yapıda oldukları düşünülen özel yetenekli çocuklarımızın da bu özellikten ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla bu araştırmayı gerçekleştirmeye karar verdim.

Tez çalışmam esnasında tüm bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşıp, yoğun iş temposu içerisinde benden yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Nazan KAYTEZ'e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince kendilerinden değerli bilgiler edindiğim değerli hocalarıma ayrıca teşekkür ederim.

Eğitimim süresince kahrımı çeken ve kendilerini sıkça ihmal ettiğim değerli eşim, oğlum ve kızıma minnetlerimi sunuyorum.

Veri toplama aşamasındaki katkılarından dolayı başta değerli arkadaşım Yenimahalle BİLSEM Müdürü Memiş KILIÇ olmak üzere okul müdürlerimize ve çalışmamıza katılan sevgili çocuklarımıza Ayrıca Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve bünyesindeki Ar-Ge Birimine teşekkürlerimi sunarım.

Ferit ARSLAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ..... **iii**
ETİK BEYANNAMESİ ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER ..... **viii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xi**
ÖZET ..... **xii**
SUMMARY ..... **xiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 3
1.2 Çalışmanın Önemi 4
1.3 Sınırlılıklar 5
1.4 Sayıltılar 6
2. GENEL BİLGİLER **7**
2.1 Özel Zeka ve Özel Yeteneklilik 7
2.2 Özel Yetenek Kuramları 8
2.3 Özel Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özellikleri 13
2.3.1. Fiziksel ve motor gelişim özellikleri 15
2.3.2. Dil gelişim özellikleri 16
2.3.3. Sosyal-duygusal gelişim özellikleri 17
2.3.4. Bilişsel gelişim özellikleri 22
2.4. Özel Yetenekli Çocukları Tanılama/Belirleme 26
2.5. Özel Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik 28
2.6 Özel Yetenekli Çocuklarda Akran İlişkileri 30
2.7 Alanda Yapılan Araştırmalar 31
2.7.1 Özel yetenekli çocuklarda ve normal gelişim gösteren çocuklarda mükemmeliyetçilikle ilgili yapılan araştırmalar 31
2.7.2 Özel yetenekli çocuklarda ve normal gelişim gösteren çocuklarda akran ilişkileri ile ilgili yapılan araştırmalar 36
3. MATERYAL VE YÖNTEM **40**
3.1 Araştırmanın Modeli 40
3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi 40
3.3 Veri Toplama Araçları 42
3.4 Veri Toplama Süreci 46
3.5 Verilerin Analizi ve Değerlendirme Yöntemleri 47
4. BULGULAR **48**
4.1 Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulgular 48
4.2 Akran İlişkilerine İlişkin Bulgular 55
4.3 Akran İlişkileri ile Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulgular 65
5. TARTIŞMA **67**
5.1 Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulguların Yorumlanması 67

5.2 Akran İlişkilerine İlişkin Bulguların Yorumlanması 77
5.3 Çocuk ve ergen mükemmeliyetçiliği ile akran ilişkilerine ilişkin bulguların yorumlanması 84
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 87
KAYNAKLAR 91
EKLER ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

BİLSEM **:** Bilim ve Sanat Merkezi

NAGC **:** National Association for Gifted Children

IQ **:** Zeka katsayısı

DMGT **:** Ayrımsal özel zekâ ve özel yetenek modeli

DEHB **:** Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Özel Yetenekli Çalışma Grubunun Özellikleri. **41**
Tablo 2: Normal Gelişim Gösteren Çocuklar Çalışma Grubunun Özellikleri…. **42**
Tablo 3: Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği Ölçeği Puanları Güvenirlik Sonuçları. **43**
Tablo 4: Akran İlişkileri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Faktör Yük Değerleri ve HataVaryansları..... **44**
Tablo 5: Akran İlişkileri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksi Sonuçları..... **45**
Tablo 6: Akran İlişkileri Ölçeği Puanları Güvenirlik Sonuçları. **46**
Tablo 7: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarının incelenmesi..... **48**
Tablo 8: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında cinsiyetin etkisinin incelenmesi. **49**
Tablo 9: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında sınıf düzeyinin etkisinin incelenmesi **49**
Tablo 10: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında anne eğitim durumunun etkisinin incelenmesi..... **51**
Tablo 11: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında baba eğitim durumunun etkisinincelenmesi..... **51**
Tablo 12: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışında not ortalamasının etkisinin incelenmesi..... **52**
Tablo 13: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında kardeş sayısının etkisinin incelenmesi..... **53**
Tablo 14: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışında anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi..... **54**
Tablo 15: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkilerinin incelenmesi..... **55**
Tablo 16: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde cinsiyetin etkisinin incelenmesi..... **56**
Tablo 17: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde sınıf düzeyinin etkisinin incelenmesi..... **57**
Tablo 18: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre akran ilişkisinde anne eğitim durumunun etkisinin incelenmesi... **58**

Tablo 19: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde baba eğitim durumunun etkisinin incelenmesi..... **59**
Tablo 20: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde not ortalamasının etkisinin incelenmesi..... **60**
Tablo 21: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde kardeş sayısının etkisinin incelenmesi..... **61**
Tablo 22: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi... **63**
Tablo 23: Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişinin incelenmesi..... **65**
Tablo 24: Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişki normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre incelenmesi……..... **66**

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: Renzulli'nin üçlü halka modeli..... **9**

Şekil 2: Tannenbaum'un deniz yıldızı modeli..... **10**

Şekil 3: Sternberg ve Zhang'ın beşgen kuramı..... **11**

Şekil 4: Akran İlişkileri Ölçeği Ölçme Modeli..... **45**

Şekil 5: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda sınıf düzeyinin etkisinin incelenmesi. **50**

Şekil 6: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutunda not ortalamasının etkisinin incelenmesi. **53**

Şekil 7: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisi kendini açma boyutunda kardeş sayısının etkisinin incelenmesi..... **62**

Şekil 8: Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisi sadakat boyutunda anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi..... **65**

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLAR VE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLARIN MÜKEMMELİYETÇİLİK İLE AKRAN İLİŞKİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Arslan, Ferit. Özel Yetenekli Çocuklar ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Mükemmeliyetçilik İle Akran İlişki Düzeylerinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı, 2022.

Bu çalışmanın amacı özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik ile akran ilişki düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemesi ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini, Ankara il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulların 5, 6, 7, 8. sınıflarında öğrenim gören BİLSEM öğrencileri ile normal gelişim gösteren çocuklar oluşturmuştur. Araştırmaya tipik durum örnekleme yöntemi ile seçilen normal gelişim gösteren çocuklar (n=220) ve özel yetenekli çocuklar (n=133) olmak üzere toplam 353 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma verileri *"Kişisel Bilgi Formu"*, "*Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği"* ile *"Akran ilişkileri Ölçeği"* ile toplanmıştır. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklemler t- testi, Mann Whitney U testi, İki Yönlü Varyans Analizi (iki yönlü ANOVA), Kruskal Wallis H testi ve Spearman Korelasyon Katsayısı testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik davranışlarının benzerlik gösterdiği, akran ilişkilerinde ise sadece kendini açma alt boyutunda özel yetenekli çocukların yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Özel yetenekli 6. ve 7. sınıf çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan, normal gelişim gösteren 5. ve 8. sınıf çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının ise özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu, görülmektedir. Tek çocuk olan ve bir kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma boyutundan aldıkları puanların, tek çocuk olan ve bir kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan, anne baba tutumunu otoriter ve mükemmeliyetçi algılayan normal gelişim gösteren çocukların ise sadakat boyutundan aldıkları puanların özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, özel yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ile akran ilişkileri arasında negatif ya da pozitif yönlü bir bulguya rastlanmazken normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışları ile akran ilişkileri sadakat boyutu puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli çocuk, mükemmeliyetçilik, akran ilişkileri

INVESTIGATION OF PERFECTIONISM AND PEER RELATIONSHIP LEVELS OF GIFTED AND NORMALLY DEVELOPED CHILDREN

SUMMARY

Arslan, Ferit. Investigation of Perfectionism and Peer Relationship Levels of Gifted and Normally Developing Children, (Master's Thesis), Çankırı, 2022.

The aim of this study is to examine the perfectionism and peer relationship levels of gifted and normally developing children in terms of various variables and to determine the relationship between perfectionism levels and peer relationships.

The universe of the research consisted of BİLSEM students studying in the 5th, 6th, 7th, 8th grades of the schools affiliated to the Ministry of National Education in the city center of Ankara and children with normal development.
A total of 353 children, including normally developing children (n=220) and gifted children (n=133), selected by the typical case sampling method, were included in the study. Research data were collected with the "Personal Information Form", "Child and Adolescent Perfectionism Scale" and "Peer Relationship Scale". Unrelated samples t-test, Mann Whitney U test, Two-Way Analysis of Variance (two-way ANOVA), Kruskal Wallis H test and Spearman Correlation Coefficient test were used in the analysis of the data. As a result of the research, it was determined that the perfectionism behaviors of gifted children and children with normal development were similar, and in peer relations, only gifted children got high scores in the sub-dimension of self-disclosure. It is seen that the self-directed perfectionism scores of the gifted 6th and 7th grade children are higher than those of the children with normal development, and the self-directed perfectionism scores of the 5th and 8th grade children with normal development are higher than the gifted children. It was found that the scores of special gifted children, who are single children and have a sibling, in the self-disclosure dimension, whose perfectionism scores are higher than those of normally developing children, are higher than those of normally developing children who are an only child and have a sibling, and children with normal development who perceive parental attitudes as authoritarian and perfectionist. It was found that the scores they got from the dimension were higher than the gifted children. In addition, while no negative or positive finding was found between perfectionism and peer relations in gifted children, a positive correlation was found between socially based perfectionism behaviors and peer relations trustiness dimension scores of children with normal development.

Keywords: Gifted child, perfectionism, peer relations.

1. GİRİŞ

Literatürde mükemmeliyetçilik üzerine yapılan araştırmalara sıkça rastlanılmaktadır. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar başlarda sadece yetişkinleri kapsarken sonradan çocuklarda ve ergenlerde yaşanan uyum sorunlarına yönelik araştırmaların artmasıyla beraber; çocuk ve ergen mükemmeliyetçilik ilgi odağı haline gelen kavramlardan biri olmuştur (Flett, Hewitt, Boucher, Davidson, ve Munro, 2001; Hewitt, Caelian, Flett, Sherry, Collins ve Flynn, 2002). Hewitt ve Flett (1991), mükemmeliyetçiliğin *"kendine yönelik mükemmeliyetçilik"*, *"başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik"*, *"sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik*"olmak üzere üç farklı türden oluştuğunu ifade etmişlerdir. Hewitt ve Flett'e göre *"kendine yönelik mükemmeliyetçilik"* kişinin kendisi için katı ölçütler ve hedefler belirlemesini içerirken, *"başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik"* kişinin yüksek hedef ve standartları çevresindekiler için belirlemesini ve *"sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik"* ise başkalarının kendisi için yüksek beklentiler içerisinde olmasını ifade etmektedir.

Yapılan araştırmalara göre üç tip mükemmeliyetçiliğin de aşırı boyutlara ulaşması durumunda çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Flett ve Hewitt, 2004). Hewitt vd. (2002), kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin depresyon, anksiyete ve umutsuzluğa neden olduğunu belirtmişlerdir. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik karşısındakini suçlama, ona saldırgan tavırlar sergileme, kişiler arsası ilişkide güven eksikliği, hayal kırıklığı ve yalnızlık gibi sorunlara neden olurken (Hewitt ve Flett, 1991), sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik ise depresyon, öfke ve anksiyeteye neden olabilmektedir (Hewitt ve Flett, 1991; Hewitt vd., 2002).

Araştırmalar mükemmeliyetçiliğin küçük yaşlardan itibaren *"modelleme"* ve "sosyal öğrenme" yoluyla edinildiğini ortaya koymaktadır (Bildiren, 2018). Ancak özel yetenekli çocuklar zihinsel ve fiziksel gelişimleri arasındaki eş zamansızlıktan kaynaklı olarak küçük yaşlardan itibaren mükemmeliyetçi eğilimler gösterebilmekte ve kendileri için yüksek ölçütler belirleyebilmektedirler (Baysal Metin, Dağlıoğlu ve Saranlı, 2018; Webb, Gore, Amend ve DeVries, 2016). Özel yetenekli olarak

dünyaya gelen çocuklar normal gelişim gösteren akranlarına göre mükemmeliyetçiliği daha da içselleştirebilirler; çünkü onların doğasında yaptıkları işte en mükemmeline ulaşma yeteneği mevcuttur (Kerr, 1991). Sonuç olarak mükemmeliyetçiliğin özel yeteneklilerin karakteristik özelliklerinden biri olduğu söylenilebilir (Şahin ve Akçay, 2019; Silverman, 2013).

Callard-Szulgit (2012) özel yetenekli çocukların doğasında olduğu belirtilen mükemmeliyetçiliğin onların mücadele etmesi gereken en büyük sosyal-duygusal sorunlarından biri olduğunu ifade etmektedir. Özel yetenekli çocuğun özünde ve kimliğinde mükemmeliyetçiliğin var olduğu düşünüldüğünde bu özelliğin kontrolden çıkması ciddi problemlerle karşı karşıya kalınmasına neden olabilmektedir (Kline, 2007). Örneğin özel yetenek tanısı alan çocuğun yüksek başarı sergilemesi için içsel ve dışsal baskılarla karşılaştığı belirtilmektedir (Bildiren, 2018). Olası bir başarısızlık durumunda özel yetenekli çocuk çaresizlik gösterirse, düşük benlik saygısı ve problem çözme becerilerinde yetersizlik algısı ortaya çıkabilmektedir (Gür, 2017). Mükemmeliyetçiliğin başarısızlıkla olan bir diğer ilişkisi de özel yetenekli çocuğu erteleme davranışlarına sürüklemesidir (Webb vd., 2016).

Mükemmeliyetçilik özel yetenekli çocukların aile, öğretmen, arkadaşlık, akran ilişkilerini etkileyebilmekte (Callard-Szulgit, 2012), onların arkadaşlık kurma ve kurulan arkadaşlığı sürdürmelerinde sorun oluşturabilmektedir (Sheely, 2010). Dolayısıyla mükemmeliyetçi tavırlarla konulan uç noktalardaki katı kurallar özel yetenekli çocuğun akranlarıyla sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir (Webb vd., 2016). Örneğin, Schuller (2000) gerçekleştirdiği araştırmasında özel yetenekli çocukların okuldaki grup çalışmalarında mükemmeliyetçiliklerinin ön plana çıktığını bu nedenle benzer yeteneklere sahip akranlarıyla çalışmayı istediklerini bulgulamıştır. Çünkü özel yetenekli çocuklar mükemmeliyetçi eğilimleri nedeniyle bir işi en hızlı ve en iyi şekilde yapmak istemekte bu durum da onların sınıf ikliminde akranlarından yabancılaşmasına neden olabilmektedir (Sousa, 2009).

(Hewitt ve Flett (1991)'in aktardığı gibi başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik kişiler arası ilişkileri olumsuz yönde etkileyebilecek davranışlara sebebiyet verebilmektedir. Kerr (1991) özel yetenekli çocukların karşılıklı ilişkilerinde yüksek beklenti içerisine girmeleri durumunda kurdukları arkadaşlıkların tatmin edici düzeyde olmayabileceğini belirtmiştir. Kerr, ayrıca özel yetenekli ergenlerin romantik ilişkilerinde de yüksek beklentiye sahip olabileceği ve

duygusal arkadaşlık noktasında da sorunlar yaşayabileceğini vurgulamaktadır. Callard-Szulgit (2012) ise özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi özelllikleri nedeniyle tüm ödülleri istediklerini, küçük farklarla kazansa bile bunu başarısızlık olarak gördüklerini bu durumun da akran ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca özel yetenekli çocuklar bir müsabakayı kazandıklarında akranlarını küçümseyici tavırlar sergileyebilmekte ve bunun sonucu olarak da sosyal ortamlardan dışlanabilmektedirler (Şahin ve Akçay, 2019).

Literatürde belirtildiği haliyle özel yetenekli çocukların doğasında olduğu belirtilen mükemmeliyetçiliğin onların akran ilişkilerine doğrudan ya da dolaylı olarak etki edebileceği ifade edilmektedir (Callard Szulgit, 2012; Shelly, 2010). Tüm bu açıklamaların yanında özel yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçiliğin akran ilişkilerine olan pozitif ya da negatif yönlü etkisini ortaya koyup bunu normal gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştıran çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Bu çalışmayla birlikte ise Ankara ili özelinde özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilikleri ile akran ilişkilerinin etkileşimini ortaya koyarak ve normal akranlarıyla bu durumu kıyaslayarak, alanda ortaya somut veriler sunmak hedeflenmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Araştırmada ortaokula devam eden özel yetenekli çocukların ve normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik ve akran ilişki düzeylerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt sorulara cevap aranmıştır;

1- Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların genel olarak mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?

2- Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri;

   a- Cinsiyet

   b- Sınıf seviyesi

   c- Anne-baba eğitim durumu

   d- Kardeş sayısı

e- Yıl sonu not ortalaması

f- Anne - baba tutumu algısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3- Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların genel olarak akran ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?

4- Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkileri;

a- Cinsiyet

b- Sınıf seviyesi

c- Anne-baba eğitim durumu

d- Kardeş sayısı

e- Yıl sonu not ortalaması

f- Anne - baba tutumu algısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5- Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır?

6- Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişki normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre nasıl farklılaşmaktadır?

1.2 Çalışmanın Önemi

Özel yetenekli çocukların karakteristik özelliklerinden biri olan mükemmeliyetçi tutum bu çocukların eş zamanlı olmayan gelişimlerinin bir sonucu olarak düşünülmektedir (Şahin ve Akçay, 2019). Özel yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, olumlu bir durum gibi algılanırken bu özellikle çocukta rahatsız edici duygularla beraber takıntı haline dönüşmeye başladığında bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir (Freedman ve Jensen, 1999; Gür, 2011b'den aktaran Gür, 2017). Bu çocuklarda her şeyin en iyisini yapmak için harcanan yoğun çaba onlara zarar verebilmektedir (Akarsu ve Mutlu, 2017). Bu sorunlar yüksek kaygı, depresyon, öz saygı kaybına ve akademik başarısızlığa neden olabilmektedir (Şahin ve Akçay, 2019). Ayrıca özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutuma sahip olması onların sosyal ilişkilerini de önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Çağlar ve Bingül, 2017). Özellikle ergenlik döneminde akranlarını küçümseme, aşırı özgüven,

liderlik vasfı ve liderlik vasfının getirdiği otoriter tavır, arkadaşlarının fikirlerini önemsememe başarılı olma hırsı ve inatçılık gibi tutumları özel yetenekli çocukların sosyal izolasyona uğramasına neden olabilmektedir (Şahin veAkçay, 2019). Ayrıca özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutuma sahip olması, ve yaşadıkları yoğun stres gibi durumlar da sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir (Çağlar ve Bingül, 2017). Özellikle ergenlik döneminde akranlarını küçümseme, aşırı özgüven, liderlik vasfı ve liderlik vasfının getirdiği otoriter tavır, başarılı olma hırsı ve inatçılık gibi tutumları özel yetenekli çocukların sosyal izolasyona uğramasına neden olabilmektedir. Görüldüğü üzere özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutumlarından kaynaklanabilecek muhtemel sorunlardan biri de alanyazındaki ifadelere göre sosyal iletişim, arkadaşlık ve akran ilişkileridir (Şahin veAkçay, 2019).

Bu çalışmada özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçi tutumlarının akran ilişkileri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Özel yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilikten kaynaklanabilecek muhtemel sorunlara bakıldığında, doğrudan ya da dolaylı olarak akran ilişkileri ile ilişkili olabileceğini vurgulayan kaynaklara rastlanmaktadır (Callard- Szulgit, 2012; Kerr, 1991; Schuller, 2000; Sousa, 2009; Shelly, 2010; Webb vd., 2016). Ancak hem özel yetenekli çocukların hem de normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri ile akran ilişkilerini aynı çalışmada inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada ayrıca özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların hem mükemmeliyetçilik düzeyleri hem de akran ilişkileri karşılaştırılmalı olarak incelenecektir. Böylece bu çalışmayla birlikte çok yönlü olarak alanyazının ihtiyaçlarına cevap verileceği düşünülmektedir.

1.3 Sınırlılıklar

1- Araştırmanın verileri 133 özel yetenekli ve 220 normal gelişim gösteren ortaokul öğrencisi ile sınırlıdır.

2- Araştırma verileri çocukların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

1.4 Sayıltılar

1- Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların ölçeklerde yer alan maddeleri doğru anlayıp samimi cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

2- Örneklemin evreni temsil gücünün yüksek olduğu varsayılmaktadır.

3- Veri toplama araçlarının örneklemi oluşturan çocukların mükemmeliyetçilik ve akran ilişki düzeylerini ölçebilecek yeterlikte olduğu varsayılmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Özel Zeka ve Özel Yeteneklilik

Literatürde oldukça fazla üstün zeka (yada özel yetenek) tanımıyla karşılaşılmaktadır (Ataman, 2003; Clark; 2015; Gagne, 1993; Hoogeveen, 2008; Renzulli, 1978). Silverman (2013)'a göre bu tanımlar birbirleriyle o kadar rekabet halindedir ki gerçekten özel yetenekleri olan bir kişi bile bu yetenekleri konusunda çelişkiye düşebilmektedir. Renzulli (2005) bu duruma, araştırmacılar arasındaki görüş ayrılığının neden olduğunu ileri sürmektedir. Sternberg, Jarvin ve Grigerenko (2011)'da her ne kadar akademisyenlerin ortak paydada buluşamakta zorlandıklarına değinse de yine de özel yetenekliliğe ilişkin belli noktalarda fikir birliğinde olduklarını belirtmişlerdir.

Kimin özel yetenekli olup kimin olmadığı, hangi yeteneklerin özel yetenek olarak kabul edilip edilmeyeceği kültürel bakış açılarından da etkilenebilmektedir (Pfeiffer, 2012; Sousa, 2009; Sternberg ve Davidson, 2005). Örneğin akademik eğitimden uzak bir ortamda iyi bir avcı, özel yetenekli olarak tanımlanabilir. (Sousa, 2009).

Özel yetenekli çocuk; Gagne (1993) hem uzmanların hem de diğer kişilerin herhangi bir alanda olağanüstü yetenek veya performans sergileyen çocukları "*özel yetenekli", "yetenekli", "dahi", "dahiyane", "erken gelişmiş"* gibi farklı etiketlerle ifade ettiklerini belirtmiştir.

Siaud – Facchin (2018) sıkça kullanılan *"zihinsel olarak erken gelişmiş"* ifadesinin özel yetenekli çocukları tanımlamak için oldukça ideolojik ve politik bir kavram olduğunu belirtmiştir. Ona göre; "*üstün zekâlı çocuğu karakterize eden diğerlerinden önde olması değil zihinsel işleyişinin kendine has oluşu ve farklı düşünme biçimidir."*

Marland (1972); özel yetenekli çocukları, "*Özel yetenekleri sayesinde yüksek performans gösterebilen ve profesyonel nitelikli kişiler tarafından belirlenen çocuklar*" olarak ifade etmiştir. Marland'a göre bu çocuklar normal eğitim imkanlarından çok farklı eğitim program ve hizmetlerine ihtiyaç duymaktadırlar.

Özel yetenek tanımına farklı bir bakış açısı getiren Columbus Grup (1991)'ta *"Özel yeteneklilik, gelişmiş bilişsel yeteneklerin ve yüksek yoğunluğun, niteliksel olarak farklı olan iç deneyimler ve farkındalık yaratmak için bir araya geldiği eş zamansız bir gelişmedir"* şeklinde bir tanım ortaya koymuştur.

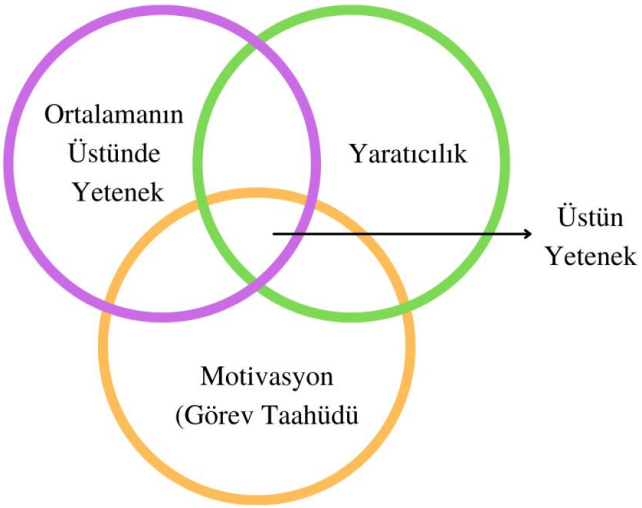
NAGC (2019) özel yetenekli çocukları; *"aynı deneyim ve çevreye sahip akranlarına kıyasla bir ya da daha fazla alanda daha yüksek performans gösteren veya gösterme potansiyeli olan çocuklar"* şeklinde tanımlamıştır. NAGC ayrıca, özel yetenekli çocukların bu potansiyellerinin farkına varabilmeleri ve ortaya çıkarabilmeleri için farklılaştırılmış eğitim programlarına ihtiyaçları olduğunu vurgulamıştır. Clark (2015) ise çocukların özel yetenekli olarak doğmadıklarını, ancak pek çoğunun eşsiz bir potansiyel ile dünyaya geldiğini ve bu potansiyelin kendini gösterebilmesi için de çocukların bebeklik döneminden itibaren desteklenmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Normal gelişim gösteren çocuk; Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2020)'nde akranlarından farklılık gösteren ve özel eğitim ihtiyacı olan bireyler "Bireysel ve gelişim özellikleri ile yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan da yola çıkarak normal ya da tipik gelişim gösteren çocukları ise yaşının gerektirdiği gelişim düzeyine ait davranış ve tutumları sergileyen çocuklar şeklinde ifade edebiliriz (Şahbaz ve Yüce, 2020).

2.2 Özel Yetenek Kuramları

Özel yetenekliliği açıklayan çok fazla kuram ortaya atılmış ve her kuramcı özel yeteneği kendi bakış açısıyla tanımlamaya çalışmıştır (Bildiren, 2018; Gür, 2017). Dolayısıyla, özel yetenek kuramları, kuramı ortaya atan bilim insanlarının kişisel görüşlerini ve içinde yaşadığı toplumun unsurlarını içerdiği için subjektif bir yapıdadır, ancak bilimsel veriler barındırdığı için objektif özellikler de taşımaktadır (Baysal Metin vd., 2018). Aşağıda özel yeteneği açıklayan kuramlar hakkında bilgi verilmiştir.

Üçlü Halka Kuramı (Rezulli): Renzulli (1978) özel yetenekliliği üç halkalı modelle açıklamıştır. Renzulli (2005)'e göre özel yeteneklilik üç temel özellik kümesinin etkileşim ve kesişimiyle ortaya çıkmaktadır. Bunlar "ortalama üstü yetenek, motivasyon (görev taahüdü) ve yaratıcılık" şeklinde sıralanmaktadır.

Şekil 1: Renzulli'nin üçlü halka modeli

- **Ortalama üstü yetenek:** *Genel* ve *spesifik yetenekler* olmak üzere iki farklı alandan oluşmaktadır (Renzulli, 2005).

  Genel yetenek; soyut düşünceyi kullanabilme kapasitesini içermektedir (Renzulli ve Reis, 2018).

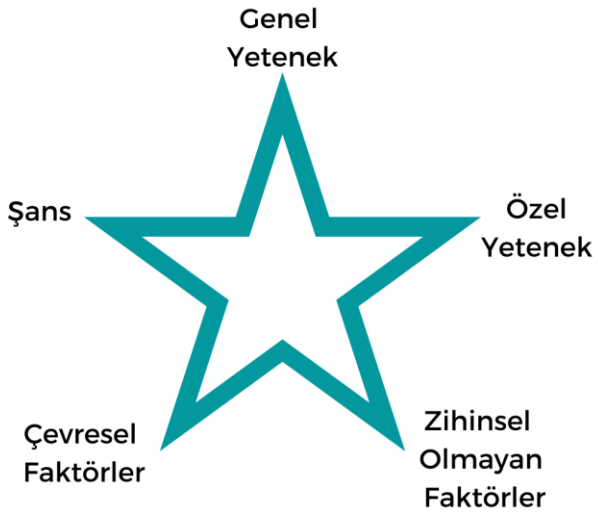
  Spesifik yetenekler; belli ve daha sınırlı bir alanda bilgi ve beceri edinme kapasitesini ifade etmektedir (Renzulli, 2005). "Biyoloji, bale, matematik, müzik kompozisyonu, heykel ve fotoğrafçılık" gibi alanlar spesifik yetenek alanlarına örnek olarak gösterilebilir (Renzulli ve Reis, 2018). Bununla birlikte Renzulli her spesifik alanın daha da alt spesifik yetenek alanlarına ayrılabileceğini belirtmiştir. Örneğin, "portre fotoğrafçılığı, astrofotografi, foto muhabirliği" vb gibi.

- ***Motivasyon (Görev Taahüdü):*** Renzulli (2005), özel yetenekliliği oluşturan ikinci özellik kümesinin odaklanılmış bir motivasyon biçimi olduğunu belirtmektedir. Renzulli (1978) kuramında motivasyon kelimesinin yerine görev taahüdü kavramını tercih etmektedir. Görev taahhüdünü tanımlayan terimler arasında "*sebat, dayanıklılık, çalışkanlık, adanmışlık, kendine güven ve başarma azmi ve inancı"* yer almaktadır (Renzulli ve Reis, 2018).

- ***Yaratıcılık:*** Renzulli (1978), üçlü halka kuramının son bileşinini yaratıcılık olarak ifade etmektedir. Renzulli, kuramında belirttiği üç özellik kümesinin hiçbirisinin tek başına özel yetenekliliği tanımlamak için yeterli olmadığını, hepsinin ortak etkileşiminin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Deniz Yıldızı Modeli (Tannenbaum): Tannenbaum (2000) dört farklı yetenek türünden bahsetnektedir. Bu yetenek türleri; *kıt bulunan yetenekler, fazla yetenekler, kotalı yetenekler ve anormal yeteneklerdir.* Tannenbaum (1986; 2000)'a göre "*kıt bulunan yetenekler* toplumun acil ihtiyaçlarına cevap veren (aşı gibi) ve nadir bulunan yeteneklerdir". "*Fazla yetenekler,* toplumun entelektüel anlamda yükselmesine yardımcı olan yeteneklerdir". "*Kota yetenekler,* pazarının sınırlı olduğu mal ve hizmetin karşılanması için gerekli olan üst düzey becerileri içeren, herhangi bir yaratıcılık beklenmeyen, yapılacak işin açık ve net olduğu yeteneklerdir ve bu yetenekler zaman ve mekana göre farklılaşabilmektedir." "*Anormal yetenekler* ise insan zihninin ve bedeninin ne kadar esnetilebileceğini gösteren ama yine de tam olarak bir özel yetenek olarak tanımlanmayan ve Tannenbaum'un örneğine göre kitap okuma ve trapezde ustalık gibi becerileri kapsayan yeteneklerdir."

Tannenbaum (1983) özel yetenekliliği ortaya çıkaran "*genel yetenek, özel yetenek, zihinsel olmayan faktörler, çevresel faktörler ve şans"* olmak üzere beş elementten bahsetmektedir.

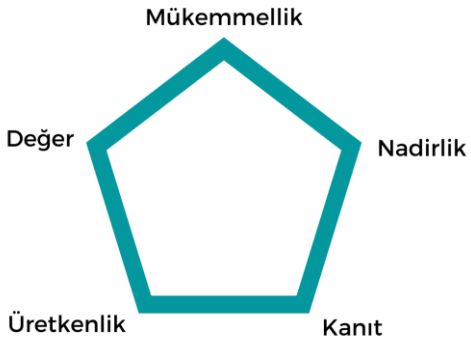

Şekil 2: Tannenbaum'un deniz yıldızı modeli

- ***Genel yetenek:*** Genel yetenek test edilebilme özelliğine sahip IQ' ya karşılık gelmektedir.
- ***Özel yetenek:*** Bireyin herhangi bir alanda çok küçük yaşlardan itibaren gösterdiği üstün becerilerdir.

- ***Zihinsel olmayan faktörler:*** Başarının ortaya çıkarılmasında yeteneklerin yanında "sebat, kararlılık ve başarı için kısa vadedeki zevklerden vaz geçme" gibi kişisel unsurları ifade etmektedir.
- ***Çevresel faktörler:*** Bireyin bağlı olduğu arkadaş grubu, aile, okul ve toplum ile birlikte içerisinde bulunduğu ülkenin ekonomik, politik, sosyal özelliklerine karşılık gelmektedir.
- ***Şans:*** Öngörülemeyen ve özel yeteneğin ortaya çıkarılmasında önemli olabilecek etkenleri ifade etmektedir. Doğru anda, doğru mekanda, doğru kişilerle karşılaşmak buna örnektir (Gross, 2004).

Beşgen Kuramı (Sternberg ve Zhang): Sternberg ve Zhang özel yetenekliliği açıklayan beşgen teorisini ortaya atmışlardır (Sternberg vd., 2011). Beşgen teorisine göre bir bireyin özel yetenekli olarak kabul edilebilmesi için *"mükemmellik, nadirlik, kanıt, üretkenlik ve değer"* kriterlerine sahip olması gerekmektedir (Sternberg ve Zhang, 1995).

Şekil 3: Sternberg ve Zhang'ın beşgen kuramı

Mükemmellik: Bireyin belli bir alanda ya da birden fazla farklı alanda akranlarından çok daha yüksek performans göstermesi gerektiğini ifade eden kriterdir (Sternberg ve Zhang, 1995). Mükemmellik özel yeteneklilik için ön koşullardandır fakat tek başına yeterli değildir (Sternberg vd., 2011).

- ***Nadirlik:*** Bireyin yeteneklerinin akran grubu içerisinde az rastlanılan bir yetenek olmasını ifade eden kriterdir. (Sternberg, 1995; Sternberg ve Zhang, 1995). Nadirlik, mükemmelliği tamamlamaktadır (Sternberg vd., 2011).

- ***Kanıt:*** Bireyin özel yetenekli olarak kabul edilebilmesi için becerilerini çeşitli testlerle kanıtlaması gerekmektedir (Sternberg ve Zhang, 1995). Özel yetenekli olduğunun iddia edilmesi tek başına yeterli değildir (Sternberg, 1995).
- ***Üretkenlik:*** Kişinin özel yetenekli olarak gösterildiği alanların ürtkenliğe açık ve uygun olmasını ifade etmektedir (Sternberg ve Zhang, 1995). Bireyin bir şeyler başarabileceğini, üretebileceğini potansiyel olarak göstermesi gerekmektedir (Sternberg vd., 2011). Çocuklarda üretkenlik yerine ise mevcut potansiyelleri dikkate alınmalıdır (Sternberg, 1995).
- ***Değer:*** Bireyin özel yetenekli olarak kabul edilebilmesi için içinde bulunduğu toplumun değerli gördüğü bir alanda yüksek performans göstermesi gerekmektedir (Sternberg ve Zhang, 1995).

Ayrımsal özel zekâ ve özel yetenek modeli (DMGT) (Gagne): Ayrımsal özel zeka ve özel yetenek modeli, özel zeka ve özel yetenek kavramlarını birbirinden ayırarak üstün zekanın nasıl özel yeteneğe dönüştüğünü açıklayan bir modeldir (Gagne, 2004).Gagne (2000)'e göre üstün zeka *" insanın doğal yeteneklerinin en az bir alanında akranları içerisinde en üst %10'luk kısmında olan, eğitimsiz, kendiliğinden ortaya çıkan özel doğal yeteneklerdir. Özel yetenek ise, insan çabalarının en az bir alanında, bilgi ve becerileri içeren sistematik olarak geliştirilmiş yeteneklerin veya yetkinliklerin üstün ustalığını ifade eden ve en az bir faaliyet alanında, bireyi akranlarının en üst % 10'una yerleştirecek bilgi ve becerilerdir"*

Gagne (2005); üstün zekanın özel yeteneğe dönüşmesi sürecinde etkili olan bileşenleri aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- ***Üstün zeka (doğal yetenekler):*** Ayrımsal üstün zeka ve özel yetenek modeline göre doğal yetenekler; "zihinsel, yaratıcılık, sosyo-duyuşsal ve duyusal-motor" alan olmak üzere dört alana ayrılmaktadır Gagne (2000). Doğal yetenekler bir çocuğun gelişim süreci içerisinde gerçekleştirdiği etkinliklerde rahatlıkla gözlemlenmektedir (Gagne, 2008).
- ***Özel yetenek:*** Gagne (2004)'e göre özel yetenekler, "sahip olunan yüksek potansiyelin diğer bir ifadeyle üstün zekanın iyi eğitilmiş ve sistemli beceriler haline kademe kademe dönüştürülmesiyle" ortaya çıkmaktadır. Model yeteneklerin geliştirilen bir özelliğe sahip olduklarını benimsemektedir (Gagne, 2000).

- ***Öğrenme ve uygulama:*** Gagne (2005) yetenek geliştirme sürecinin, doğal yeteneklerin formal ya da informal öğrenme ve uygulama yöntemleriyle bellli bir alanda uzmanlığa dönüşmesini ifade eden becerilerle oluştuğunu belirtmektedir.
- ***Kişisel katalizörler:*** Gagne (2000) modelinde kimyada kullanılan katalizör kelimesinden esinlenerek kişisel ve çevresel olmak üzere iki tür katalizörden bahsetmektedir. Gagne' ye göre bu katalizörler varlıkları ve yokluklarıyla modeldeki gelişim sürecine olumlu ya da olumsuz yönde etki edebilmektedir. Kişisel katalizörler bireyin kişisel özelliklerini içeren ve gelişim sürecine doğrudan ya da dolaylı etkileri olan "*fiziksel özellikler, kronik hastalıklar, engeller, ırksal özellikler, mizaç, kişilik, hedef yönetimi, motivasyo"* gibi çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Gagne, 2008).
- ***Çevresel Katalizörler:*** Çocuğun yetenek gelişiminde çevre hem makro hem de mikro düzeyde olumlu ya da olumsuz etkiye sahip olabilmektedir (Gagne, 2005). Gagne (2004)' e göre bireyin içinde bulunduğu toplumun "coğrafi, demografik ve sosyolojik özellikleri, yaşadığı semt, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi, öğretmeni, antrenörü" gibi farklı etkenler gelişim sürecini az ya da çok etkileyebilmektedir.
- ***Şans:*** Gagne (2000) özel yetenek gelişim sürecine etki eden bir diğer önemli etkenin şans olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların gelişim süreci içerisinde hiçbir etkisinin olmadığı özellikleri kapsamaktadır; "ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveynleri, okulundaki yetenek geliştirme uygulamaları, aktarılan kalıtsal özellikler" gibi (Gagne, 2004).

2.3 Özel Yetenekli Çocukların Gelişimsel Özellikleri

Özel yetenekli çocuklar kendilerine has gizil güçleriyle tıpkı yaşıtları gibi belirli bir fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişim sürecini takip etmektedirler (Yılmaz, 2015). Ancak yapılan araştırmalar göstermektedir ki özel yetenekli çocukların gelişim süreçleri normal akranlarının gelişim süreçlerinden bazı farklılıklar içermekte ve kendine has bir seyir izlemektedir (Ataman, 2003; Baysal Metin vd, 2018). Bu çocukları akranlarından ayıran çeşitli gelişimsel özellikler mevcuttur (Gür, 2006). Ancak bu özelliklerin tümü özel yetenekli çocukların tamamında görülmemektedir (Bildiren, 2018; Gür, 2017; Webb vd., 2016). Diğer bir ifadeyle

özel yetenekli çocuklar akranlarından farklı gelişimsel özellikler sergilerken aynı zamanda birbirlerinden de farklı gelişimsel özelliklere sahip olabilmektedirler (Gür, 2011). Baysal Metin vd. (2018) özel yetenekli çocukların birbirlerinden farklı gelişimsel özelliklere sahip olmasını iki nedene dayandırmaktadır. Bunlar, özel yetenekli çocuklarda eş zamanlı olmayan gelişimin görülmesi ve farklı özel yetenek alanlarının (tiplerinin) bulunmasıdır.

Normal gelişim gösteren çocuklar tüm gelişim alanlarında ilgili yaşın gerektirdiği belirli bir gelişim seyrini takip eder (Baysal Metin vd., 2018). Ancak özel yetenekli çocuklarda gelişim alanları aynı hızda ya da uyum içerisinde ilerlemeyebilir (Ataman, 2013; Morelock, 1992; Saranlı, 2017; Silverman, 1997; Silverman, 2005). Özel yetenekli çocuklar bazı gelişim alanlarında akranlarına göre daha üstün beceriler gösterirken bazı alanlarda ortalama ya da daha az başarı ve gelişim gösterebilirler ve bu durum literatürde *"eş zamanlı olmayan gelişim"* şeklinde ifade edilmektedir (Saranlı, 2017). Örneğin "5 yaşındaki özel yetenekli bir çocuk 8 ya da 9 yaşındaki bir çocuğun okuma becerisine sahip olabilmektedir ancak o hala birçok yönden 5 yaşındadır ve parmak emme ayakkabısını bağlayamama gibi kronolojik yaşının da altında davranışlar sergileyebilmektedir" (Ataman, 2003). Çocuğun zihinsel yaşı ne kadar ilerideyse, zihinsel yaşın fiziksel ve sosyal-duygusal yaş ile olan uyumsuzluğu da o oranda yükselmektedir (Silverman, 2013).

Özel yetenekli çocukların hayal ettikleri ile gerçekte olan durumları arasındaki fark arttıkça ilerleyen dönemlerde bir takım duygusal sorunlar yaşama olasılıkları da artmaktadır (Saranlı ve Metin 2012). Örneğin özel yetenekli çocuklar eşzamanlı olmayan gelişimlerinden kaynaklı olarak algılarını destekleyecek geri bildirimleri alamazlarsa bu durum onların kendilerinden kuşku duymalarına ve benlik sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir (Morelock, 1992). Bir başka sorunda çocuğun duygusal gelişimi zihinsel yeteneklerinin gerisinde ise çocuk yoğun stres yaşayabilmektedir (Webb vd., 2016). Bu durumda da bazen özel yetenekli çocuk, "yazma güçlükleri, öğrenme güçlükleri, dikkat eksikliği, disleksi" gibi durumlar yaşamakta, bu sorunlar onun özel yeteneklerini gizlemekte, IQ testlerinden normal seviyede puan almalarına neden olabilmektedir (Silverman, 2005).

Eş zamanlı olmayan gelişim kavramı bize özel yetenekli çocukları hem birçok yönden anlamamıza hem de ortaya koydukları gelişimsel farklılıklara bir takım cevaplar vermemize olanak sağlayan bir çerçeve sunmaktadır (Silverman,

1997). Gelişim hayat boyu devam eden bir süreç olarak değerlendirildiğinde, özel yetenekliliğin bir çok yönden yaşam boyunca farklı özellikler ortaya koyduğu görülmektedir ve bu durum özel yetenekli bireyi eş zamanlı olmayan bir pozisyona yerleştirmektedir. (Morelock, 1992).

Özel yetenekli çocuklar ile ilgili genelleştirilmiş gelişim özellikleri bu çocukların uzun süreli gözlemi ve yapılan araştırmalarda çoğunun sahip olduğu özellikler derlenerek belirlenmiştir (Bildiren, 2018; Webb vd., 2016). Özel yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak sergilediği gelişim özelliklerinin bilinmesi onlara sağlanacak eğitim imkan ve fırsatlarının tespitinde son derece önemlidir (Levent, 2014).

2.3.1. Fiziksel ve motor gelişim özellikleri

Fiziksel Gelişim: Özel yetenekli çocukların fiziksel gelişim özelliklerinin onları akranlarından ayıran bir unsur olup olmadığı üzerinde sıklıkla düşünülen bir konu olmuştur (Baysal Metin vd., 2018). Toplum içindeki yaygın inanış özel yetenekli çocukların "çelimsiz, zayıf, gözlüklü, iri kafalı, kısa boylu ve ilgi çekici olmayan tipler" olduğu yönündedir (Bildiren, 2018; Çitil ve Ataman, 2018). Ancak yapılan bir çok araştırma pek te doğru olmadığını göstermektedir (Çağlar, 2004). Herhangi bir kişinin fiziksel özelliklerinin olma ihtimali ne ise özel yetenekli bireylerde de bu ihtimalin aynı oranda olacağı söylenebilir (Bildiren, 2018).

Araştırmaların gösterdiği sonuçlara göre özel yetenekli çocuklar çoğunlukla üst sosyo-ekonomik fırsatlara sahip ailelerden çıkmaktadır (Çitil ve Ataman, 2018). Sosyo- ekonomik avantajın sağladığı imkanlarla daha iyi beslenme ve daha iyi sağlık koşullarına sahip olunması hem anne karnında hem de doğumdan sonra bebeğin fiziksel gelişimini olumlu etkilemektedir (Çağlar, 2004). Bununla birlikte özel yetenekli çocuklar ile ilgili yapılmış araştırmalarda fiziksel gelişim çok irdelenmemekle birlikte özel yetenekliler için belirleyici bir özellik olmayacağı vurgulanmaktadır (Baysal Metin vd., 2018; Bildiren, 2018; Gür, 2006). Ancak fiziksel özelliklerin özel yeteneklilikte destekleyici bir unsur olabileceği belirtilmektedir (Çağlar, 2004).

Motor Gelişim: Literatürde özel yetenekli çocukların doğumdan itibaren bazı motor becerilere normal gelişim gösteren akranlarından daha hızlı ulaştıkları iddia edilmektedir (Gür, 2017). Bu hızlı gelişimin ise özellikle yaşamın ilk yıllarında

olduğu söylenebilir (Baysal Metin vd., 2018). Örneğin Gross (1999) makalesinde "4 aylıkken desteksiz oturan, 7 aylıkken yardımsız ayakta duran, 11 aylıkken merdiven çıkan ve 14 aylıkken at binmeye başlayan" bir kızdan bahsetmektedir. Clark (2015) ise özel yetenekli çocukların hareketli ve enerjik olduklarını belirtmektedir. Yine de özel yetenekli çocuklarda yaşamın ilk yıllarındaki bu hızlı kaba motor gelişimin ileriki yaşlarda da devam ettiğini destekleyecek bulgular yeterli değildir (Baysal Metin vd., 2018). Bazı özel yetenekli çocukların ince motor gelişimleri ise eş zamansız gelişimin bir sebebi olarak zihinsel gelişimi destekleyecek oranda gelişmemekte ve bu durum bir takım sorunları körükleyebilmektedir (Baysal Metin vd., 2018).

2.3.2. Dil gelişim özellikleri

Bir çok araştırmacı özel yetenekli çocuklarda tipik bir durum olan erken dil gelişimini ifade etmişlerdir (Gross, 1999). Özel yetenekli çocuklar akranlarına kıyasla erken dönemde küçük cümleleri anlayıp belirtilen komutları yerine getirebilmektedir (Gür, 2017). Gross (1999) özel yetenekli çocukların normalden iki ay kadar önce kelime üretmeye başlayabildiklerini belirtmiştir. Ayrıca Gross'a göre 2 yaş civarında başlayan kelimeleri cümlelere bağlama becerisi özel yetenekli çocuklarda 12. aydan sonra başlayabilmektedir. Çitil ve Ataman (2018)'ın aktardığına göre konuşmanın erken başlamasıyla birlikte dilin etkili kullanımı da kendini göstermektedir. Nitekim özel yetenekli çocuklar yüksek düzeyde bir kelime hazinesine ve akranlarına göre karmaşık cümle yapılarına sahiptirler (Smutny, 2000: Webb vd., 2016). Bunun bir sonucu olarak kelimeleri ve ifadeleri yaşlarından daha ileri bir seviyede kullandıkları görülmektedir (Bildiren, 2018). Özel yetenekli çocukların düşündürücü sorular sordukları, düşünce ve fikirler üzerinde detaylandırarak tartıştıkları görülmektedir (Smutny, 2000). Yetişkinlerin bu sorulardan bunaldığı söylenebilir ancak bu soruların doğru biçimde cevaplandırılması ve çocuğun merakının giderilmesi onun gelişimi açısından da çok önemlidir (Baysal Metin vd., 2018).

Özel yetenekli çocukların dili etkili kullandığı bir diğer alan mizah anlayışlarıdır (Smutny, 2000). Özellikle kelime oyunlarının sıkça kullanıldığı sıradışı bir mizah anlayışına sahiptirler (Webb vd., 2016). Yapılan espirilerde de yaşlarının üzerinde bir şekilde ince ayrıntıları fark edip kavrayabilmektedirler (Gür, 2017).

Bunların yanında konuşmada gecikme olarak kabul edilmese de özel yetenekli çocukların dil gelişiminde karşılaştığı en büyük zorluklardan birisi kendilerini özel yapan zeki düşünceleri nasıl ifade edecekleri konusunda zorluklar yaşayabilmeleridir (Brewer, 2016). Brewer'a göre bazı özel yetenekli çocuklar alıcı dillerinin ve zihinsel düşüncelerinin üst düzey oluşundan kaynaklı olarak ifade edici dili kullanmakta zorlanabilir bundan kaynaklı olarak kendilerini dil yoluyla ifade etmekten kaçınabilirler. Ayrıca özel yetenekli çocuklarda konuşmanın geciktiği durumlarla da karşılaşılmaktadır ve bir çocukta konuşma gecikmişse, o çocuğun özel yetenekli olmadığı yargısına ulaşılmamalıdır (Gross, 1999). Sonuç olarak bilişsel anlamda yaşıtlarından ileri seviyede olan özel yetenekli bir çocuğun dil gelişiminin yaşıtları ile aynı hatta daha geride olduğu durumlarla da karşılaşmak mümkündür (Şahin ve Akçay, 2019). Bunun yanında artikülasyon hataları ve ses bozuklukları gibi durumların görülme ihtimali ile özel yetenekliliği ilişkilendirmek çok doğru bir yaklaşım olmayabilir (Brewer, 2016). Brewer'a göre özel yetenekli olmak alıcı dil bozukluğu gibi durumlara engel olabilir ancak diğer ses bozukluklarına herhangi bir etkisi yoktur, yani özel yetenekli çocuklarda görülen konuşma bozuklukları yüzdesinin normal çocuklarda görülen konuşma bozuklukları yüzdesiyle benzer olacağı söylenebilir.

2.3.3. Sosyal-duygusal gelişim özellikleri

Bir çocuğun ait olduğu toplum içerisinde kendine sosyal bir rol edinebilmesi için "toplumun diğer üyeleriyle doğru iletişim ve etkileşim kurma, duygularını sağlıklı bir şekilde ifade edebilme, tepki ve davranışlarını kontrol edebilme, başkalarının duygularını anlama ve saygı gösterme, bağımsız bir birey olabilme ve sağlıklı bir benlik gelişimi" gibi becerilere sahip olması gerekir (Arslan Çiftçi, 2015). Özel yetenekli çocukların üst düzey zihinsel potansiyele sahip olmaları sosyal-duygusal gelişimlerinin farklı olmalarına neden olabilmektedir (Clark, 2015). Bu nedenle özel yetenekli çocukların sosyal-duygusal gelişimleri ile bilişsel gelişimleri bir bütün halinde değerlendirilmeli ve onların duygularını anlamaya dönük çalışmaların yapılmasına özen gösterilmelidir (Yılmaz, 2015). Ayrıca özel yetenekli çocuklar farklı gelişimsel özelliklerinden dolayı bir takım sosyal-duygusal problemler yaşayabilmektedirler ve bu problemler şu şekilde sıralanmaktadır (Akarsu ve Mutlu, 2017)

Aşırı Duyarlılık: Özel yetenekli çocuklarda görülen önemli özelliklerden biri aşırı duyarlılıktır (Siaud-Facchin, 2018). Hayatlarının neredeyse tamamında sorunları net olarak farkederler (Ataman, 2003; Silverman, 2005). Mendaglio ve Peterson (2016)'a göre özel yetenekli çocuklardaki bu duyarlılık "*farkındalığı artırılmış duyarlılık"* tır. Bu farkındalık onlarda akranlarına göre çok erken yaşlarda başlamaktadır (Roeper, 2004).

Duyarlılığa sahip özel yetenekli çocukların empati becerileri gelişmiştir (Lovecky, 1992). Bu yönüyle empati özel yetenekli çocuklar için hem olumlu hem de olumsuz bir durumdur (Mendaglio, 2005). Çünkü özel yetenekli çocuklar bu aşırı empatik durum ve duyarlılık ile başkalarının acısını hafifletmeye, sorunlarını çözmeye çalışırlar ve bu noktada çok fazla sorumluluk alabilir ancak kimi zamanda kişilerin mutsuzluğundan kendilerini sorumlu tutabilirler (Lovecky, 1992; Roeper, 2004).

Clark (2015), özel yeteneklilerin *"değerlere, adalete, ahlaki sorumluluklara, iyi ve kötü davranışlara, sosyal ve evrensel sorunlara"* aşırı duyarlı olduklarını belirtmiştir. Dünya sorunlarına ve toplumsal adaletsizliğe karşı aşırı hassasiyet, kaygı ve korku geliştirip kendilerini mutsuz ve üzgün hissedebilirler (Ataman, 2003; Roedell, 1984). Hatta uyku sorunları, iştahsızlık ve gece terörü gibi olumsuz durumlarla bile karşı karşıya kalabilirler (Mendaglio, 2005). Ayrıca herkes için sıradan olan bir duruma özel yetenekli çocuklar aşırı hassasiyet gösterdiğinde normal gelişim gösteren çocuklar bu durumu tuhaf karşılayabilirler (Roedell, 1984). Özel yetenekli çocuklar bu noktada çok savunmasız olfukları söylenebilir (Silverman, 2005). Bundan dolayı bu çocuklara aşırı duyarlılık sorunuyla baş etmenin incelikleri öğretilmelidir (Leana-Taşçılar, 2017).

Kasimierz Dabrowski *"pozitif parçalanma teorisi*"nin bir parçası olarak özel yetenekli çocuklarda bulunan duyarlılığı 5 ayrı alana ayırmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır (Kasimierz Dabrowski'den aktaran Baysal Metin vd., 2018; Sousa, 2009; Webb vd., 2016);

Zihinsel aşırı duyarlılık: Bu bireylerin zihinleri inanılmaz derecede aktiftir ve bilgi öğrenme açlığı, merak ve problem çözme isteği yoğundur.

Hayal gücüne dayalı aşırı duyarlılık: Zengin içeriğe sahip olağanüstü hayal gücünü ifade eder.

Psikomotor aşırı duyarlılık: Duyarlılık bireyde yüksek enerjili ve coşkulu fiziksel aktivite ve hızlı konuşma ile kendini göstermektedir. Bu bireyler yanlışlıkla DEHB tanısı alma riski taşırlar.

Duygusal aşırı duyarlılık: Bu bireyler başkalarının sorunlarına karşın aşırı empatik ve şefkatlidirler. Etraflarındaki insan, eşya ve alanlarla ilgili aşırı duygusal bağlar geliştirirler."

Duyusal aşırı duyarlılık: Bu duyarlılık beş duyu (görme, koku alma, tatma, dokunma, işitme) ile ilgili deneyimlerde diğer insanlara göre giderek artan zevk ve hoşnutsuzluk şeklinde kendini göstermektedir.

Sosyal İzolasyon: Özel yetenekli çocuklar sosyal anlamda yaşıtlarından daha olgun davranışlar sergileselerde eş zamanlı olmayan gelişimleri nedeniyle insanlarla iletişimlerinde bir takım sorunlar yaşayabilmektedirler (Akarsu ve Mutlu, 2017). Yani gelişimde ortalamanın üzerindeki bir farklılık sosyal zorlukları da beraberinde getirebilmektedir (Peterson ve Morris, 2010). Nitekim bilişsel alandaki hızlı gelişim onların akranlarınlarıyla uyum sorunları yaşamasına neden olabilmektedir (Murdock-Smith, 2013). Örneğin zihinsel olarak yaşıtlarından ileri de olan çocuklar akranlarıyla arkadaşlık kurmak yerine zihinsel düzeyde ki arkadaşlıkları seçme eğiliminde olabilirler (Ataman, 2003). Ayrıca özel yetenekli çocuğun sahip olduğu yetenekleri ne kadar ilerideyse sosyal uyum sorunları ve yalnız kalma riski de o kadar fazla olabilmektedir (Bildiren, 2018).

Stres: Özel yetenekli çocukların genel olarak yoğun kaygı ve stres yaşadıkları bilinmektedir (Özbay ve Palancı, 2013). Yine de özel yetenekleri olan tüm çocukların yoğun stres altında olduklarını söylemek her ne kadar zor olsa da, sahip oldukları özel yetenekleri belli durumlarda stres yaşamalarına neden olabilmektedir (Baysal Metin vd., 2018; Saranlı ve Metin, 2012). Örneğin özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutumları onların risk almaktan kaçınmalarına ve bu da doğal olarak başarısızlığa sebep olabilmekte, bu durum ise aşırı öz eleştiri ile beraber stres seviyesini artırmakta ve çocuğun okul yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir (Murdock-Smith, 2013; Peterson, 2009). Ayrıca her şeyi en mükemmel şekilde yapmaya çalışmak hem duygusal hem de fiziksel açıdan yorgunluk ve stres getirmektedir (Kaplan, 1990).

Özel yetenekli çocukların stres kaynaklarından biri de akranlarının ve yetişkinlerin onlardan yüksek beklentileridir (Kaplan, 1990; Peterson, 2009). Bu beklentiler aşırıya kaçtığında talepleri karşılamaya çalışmak yoğun strese neden olabilmektedir (Baysal Metin vd., 2018; Kaplan, 1990). Yine özel yeteneklere sahip her çocuğun önünde yeteneklerine ilişkin çok fazla kariyer seçeneği oluşabilmekte bu durumda onlar için sancılı ve bol stresli bir süreci başlatabilmektedir (Kaplan, 1990).

Özel yetenekli çocuklar çoğunlukla sorunlarını gizlemeyi, yardım almaktan kaçınmayı ve kendi başlarına sorunlarla mücadele etmeyi tercih edebilmektedirler (Peterson, 2009). Bu nedenle stres riskiyle karşı karşıya olan özel yetenekli çocukların bu sorunla baş edebilmeleri için yardıma ve desteğe ihtiyaçları vardır ve bu yardım girişimlerinin önemsenmesi gerekmektedir (Özbay ve Palancı, 2013).

2.3.4. Kişilik özellikleri

Özel yetenekli çocukların farklılıklarını anlamaları onların kişilik özellikleri, özel yeteneklilik seviyesi ve ailelerinin farklılıklarına olan tutumlarından etkilenmektedir ve her çocuk için değişkendir (Gross, 1999). Özel yetenekli çocukların diğer birçok alanda olduğu gibi kişilik özelliklerinde de normal gelişim gösteren akranlarından bir takım farklılıklar içerdiği görülmektedir (Baysal Metin vd., 2018; Mendaglio ve Peterson, 2016).

Özel yetenekli çocuklarda görülen bir takım kişilik özellikleri şu şekildedir (Ataman, 2003; Baysal Metin vd., 2018; Bildiren, 2018; Çağlar, 2004; Mendaglio, 2005; Olszewski-Kubilius, Kulieke ve Krasney, 1988; Webb vd.,2016):

- Mükemmeliyetçilik en belirgin kişilik özelliklerinden biridir.
- Öz farkındalıkları ve öz yönetimleri erken gelişmiştir.
- Empati duyguları diğer insanlara göre daha yüksektir.
- Merak duyguları güçlüdür.
- Sosyal sorunlara yoğun ilgi gösterirler.
- Adalet duyguları gelişmiştir.
- Sorumluluk alma isteği ve alınan sorumluluğun yerine getirilmesinde hassastırlar.
- Zorluklarla mücadele etmeyi sever, kolay pes etmezler.
- Başkalarının problemlerine karşı duyarlıdırlar.

- Estetiğe önem verirler.
- Liderlik yönleri güçlüdür.
- Birçok konuda cesurdurlar.
- Öz eleştiri yapar ve suçluluk duygusunu yoğun bir şekilde hissederler.

Bunlara ek olarak IQ seviyesi çok yüksek olan özel yetenekli çocukların daha içe dönük, sosyal ilişkilerde beceri yetersizliği ve çekingenlik gibi kişilik özellikleri sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (Dauber ve Benbow, 1990).

Benlik Saygısı: Literatür incelendiğinde özel yetenekli çocukların benlik saygıları ile ilgili birbirine zıt görüşler mevcuttur (Metin ve Bencik Kangal, 2012). Bazı araştırmalar özel yetenekli çocukların normal akranlarına göre olumlu benlik saygısına sahip olduğunu iddia ederken, bazı araştırmalar ise özel yeteneklilerin daha az benlik saygısına sahip olduğu yönünde görüş belirtmektedir, ayrıca kimi araştırmalar ise iki grubun benlik saygılarında bir fark olmadığını savunmaktadır (Gür, 2017). Özel yetenekli çocukların olumlu benlik algısı geliştirdiğini iddia eden görüşün temel dayanağı; özel yetenekli çocukların gözle görülen başarı sergilemeleridir (Metin ve Bencik Kangal, 2012). Bir çok özel yetenekli çocuk yetenekleri hakkında olumlu düşüncelere sahiptir, bununla birlikte daha az becerikli olduğu alanlarda ise kendilerine olan güvenleri azalabilmektedir (Porter, 2005).

Ayrıca olumsuz görüşe göre özel yetenekli bir çocuk zihinsel gelişimlerinin önde olması nedeniyle yüksek beklentiler içerisinde olabilmektedir ve bu durum zihinsel gelişimle aynı oranda ilerlemeyen diğer gelişim alanlarının etkisiyle başarısızlıkla sonuçlanırsa çocuk olumsuz benlik saygısına sahip olabilmektedir (Roedell, 1984). Özel yetenekli çocukların kaygı düzeyleri de çocukların olumsuz benlik geliştirmelerinde önemli bir etkendir (Gür, 2017). Kimi zamanda özel yetenekli çocuklara sürekli olarak *"sen özel yetenekli bir çocuksun…"* şeklinde söylemde bulunulduğunda çocukta aşırı özgüven oluşmakta bu durumda çocuğun sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir (Baysal Metin vd., 2018). Dolayısıyla olumlu bir benlik için özel yetenekli çocuğun kendisiyle ilgili esnek bir algısının olması önemlidir ve bu durum karşılaştıkları stres ve kaygılarla baş edebilmesinde önemlidir (Webb vd., 2016).

2.3.5. Bilişsel gelişim özellikleri

Akranlarından farklı bilişsel özelliklere sahip olduğu bilinen özel yetenekli çocukların bilişsel ihtiyaçları da bir takım farklılıklar göstermektedir (Leana-Taşçılar, 2017). Bilişsel anlamdaki bu farklılıklar doğumu takiben en erken dönemde kendini göstermeye başlamaktadır (Bildiren, 2018; Köksal, 2007).

Güçlü hafıza: Özel yetenekli çocukların hafızaları oldukça iyi gelişmiştir (Ataman, 2003; Mendaglio ve Peterson, 2016). Bu çocuklar çok çabuk ve kolay öğrenmelerinin yanında, çok sık tekrar yapmadan öğrendiklerini hatırlayabilirler (Siaud-Facchin, 2018; Webb vd., 2016).

Yaratıcılık: Renzulli (1978) yaratıcılığı özel yetenekliliği ifade eden en önemli bileşenlerden biri olarak değerlendirmiştir. Nitekim özel yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak ileri düzeyde yaratıcı hayal güçlerine sahip oldukları söylenebilir (Şahin ve Akçay, 2019). Olağandışı fikirlere sahip bu çocukların hayal dünyaları oldukça gerçekçi olabilmektedir (Gür, 2006; Webb vd., 2016). Özgün bir hayal gücü sergilerler (Smutny, 2000). Ayrıca özel yetenekli çocuklardaki bu özellik onların karşılaştıkları karmaşık sorunlara kolayca çözüm üretmelerini sağlamaktadır (Bildiren, 2018).

Öğrenme Hızı ve Öğrenilenleri Kullanma Yetisi: Özel yetenekli çocuklar çoğunukla akranlarına göre çok daha hızlı ve çok daha iyi öğrenme becerisine sahiptirler (Ataman, 2003; Baysal Metin vd., 2018; Bildiren, 2018). Özellikle ilgilerini çeken bir konuda sıra dışı öğrenme hızına ve elde edilen yeni bilgiyi çok hızlı özümseyerek, yeni durumlara uygulama yetisine sahiptirler (Gür, 2017; Mendaglio ve Peterson, 2016; Siaud-Facchin, 2018; Smutny, 2000; Yılmaz, 2015). Bilişsel alanda yapılan araştırmalar da bu sonucu desteklemekte, özel yetenekli çocukların bilgiyi hızlı edinme, işleme ve problemlerin çözümünde daha erken sonuca ulaşma gibi özelliklerini vurgulamaktadır (Sousa, 2009).

Merak (sonsuz sorular): Özel yetenekli çocuklar olağanüstü derecede araştırma yapma arzusuna sahiptirler (Webb vd., 2016). Ait oldukları çevre ve dünyaya ilişkin sürekli bilgi edinme ihtiyacı hissederler (Ataman, 2003). Bu bilgi edinme çabası özellikle küçük yaşlarda çok soru sorma şeklinde kendini göstermektedir (Baysal Metin vd., 2018) ve sorulara verilen her cevap yeni bir sorunun kapısını aralamaktadır (Siaud-Facchin, 2018). Birçok konu hakkında

meraklarını ifade eden irdeleyici sorular yöneltmek özel yetenekli çocukların en belirgin özelliklerinden biridir (Smutny, 2000; Clark, 2015) ve bu sorular çoğu zaman ebeveynleri zor durumda bırakmaktadır (Baysal Metin vd., 2018). Bir şeylerin nasıl çalıştığını anlamaya yönelik yoğun merakları vardır ve makine ile aletlerin parçalarını sökerek onları anlamaya çalışırlar (Baysal Metin vd., 2018). Böyle durumlarda yoğun merakları bazen problem yaşamalarına neden olabilmektedir (Smutny, 2000).

Uzun ve yoğun dikkat süresi: Özel yetenekli çocuklar özellikle ilgi alanlarında yaşıtlarına göre belirgin derecede daha uzun dikkat süresine sahiptirler ve ileriki yaşlarda da uzun dikkat süresi kendini göstermektedir (Bildiren, 2018; Köksal, 2007). Birçok özel yetenekli çocuk ilgi duydukları şeylerle uğraşırken (sorumluluklarını da unutarak) uzun süre yoğunlaşabilmektedir (Webb vd., 2016). Bu yoğun dikkat süresi zorlayıcı görevlerde aşırı ısrar ve kolay kolay pes etmemek şeklinde kendini göstermektedir (Smutny, 2000). Kendini tekrar eden rutin işlerden ise kolayca sıkıldıklarını gözlemleyebiliriz ve bu durum aile ve öğretmenlerle sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir (Baysal Metin vd., 2018).

Farklı düşünme: Özel yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren akranlarına göre hayal edilmesi çok zor olan, hızlı ve çok yönlü bir düşünme yetisine sahiptirler (Siaud-Facchin, 2018; Yılmaz, 2015). Mantıksal olmayan düşünce, olay ve yanıtları kabul etmekte zorlanmaktadırlar (Baysal Metin vd., 2018; Gür, 2017). Düşünme sistemlerinde karmaşıklığı severler ve karmaşık tasarımlar yapabilirler (Webb vd., 2016). Özel yetenekli çocukların eşleştirel düşünme yapıları ve soyut düşünme becerileri de oldukça gelişmiştir (Sousa, 2009; Şahin ve Akçay, 2019).

Geniş ilgi alanı: Özel yetenekli çocuklarda akranlarına kıyasla çok geniş ve gelişmiş bir ilgi alanı kendini göstermektedir (Webb vd., 2016). İlgi alanları genellikle bir yetişkinin ilgi alanlarına ve derinliğine sahiptir (Sousa, 2009). Bazı durumlarda ilgi alanları üzerinde yoğun çaba harcadıktan sonra o ilgi alanını bırakıp başka bir uğraşıya yöneldikleri de gözlemlenebilir (Baysal Metin vd., 2018).

İki Kere Farklı Özel Yetenekli Çocuklar: Özel yetenekli çocuklar bazı alanlarda akranlarına göre üst düzey yetenekler sergilerken bazı farklılıkları ise bu yeteneklerinin maskelenmesine neden olabilmektedir (Bildiren, 2018). Doğal olarak davranış sorunları, öğrenme güçlüğü veya herhangi bir olağandışı durum özel yetenekli çocuklarda da görülebilmektedir (Webb vd., 2016). Nitekim sahip olunan

yetersizlik durumları onların zihinsel kapasitelerinin ve özel yeteneklerinin göz ardı edilmesine neden olabilmektedir (Şahin ve Akçay, 2019). Bunun tam terside mümkün olabilmekte yani çocuğun sahip olduğu özel yetenekleri öğrenme bozukluğu gibi diğer farklılıklarını gizleyebilmektedir (Webb vd., 2016). İki kere farklı özel yetenekli çocukları bekleyen en büyük tehlike onlara yanlış teşhis konulması ve yeteneklerinin farkedilmemesidir, bu durum onların okul yaşantısında ve olası başarısızlıkla beraber aile yaşantısında sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir (Bildiren, 2018). Örneğin, özel yetenekli çocukların da dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna (DEHB) sahip olabilecekleri bir gerçektir ancak DEHB belirtisi olan uygunsuz davranışların sebebi çok yüksek özel yeteneklilik kaynaklı da olabilmektedir (Lind, 1996). Bu nedenle birçok özel yetenekli çocuğun yanlış DEHB tanısı alabildiği bir gerçektir bununla birlikte bazı özel yetenekli çocukların yüksek potansiyelleri de var olan DEHB'i de maskeleyebilmektedir (Pfeiffer, 2015). Özel yetenekli çocukların doğaları gereği DEHB'li çocuklarla benzer tavırlar sergilediği söylenilebilir (Hartnett, Nelson ve Rinn, 2004; Webb vd. 2016). Örneğin; *"hızlı konuşma, aşırı uyaranlara karşı duyarlılık, değişime uymakta zorlanma, dürtüsellik, öfke patlamaları, inatçılık, akranlar tarafından reddedilme"* gibi davranışlar hem özel yeteneklilikle hem de DEHB ile ilişkilendirilmektedir ve bu durum her ikisini birbirinden ayıran bir tanıyı koymayı zorlaştırabilmektedir (Baum, Olenchak ve Owen, 1998; Webb vd.'nden aktaran Pfeiffer, 2015).

Her ne kadar iki grubun davranış özellikleri dikkat çekici benzerlikler gösterse de ortaya konan bu davranışların etiyolojilerinin gruplar arasında ciddi anlamda ayrıştığı görülmektedir (Hartnett vd., 2004). Örneğin DEHB'li çocuklar yaptıkları uygunsuz davranışın nedenine açıklama getiremezken, özel yetenekli çocukların mantıklı bir açıklaması vardır yine özel yetenekli çocukların uygunsuz davranışı sıkıcı bir konu ya da öğretim şeklinden kaynaklanabiliyorken (süreklilik arz etmez), DEHB'li çocuklarda bu durum herhangi bir nedenden bağımsız olarak süreklilik arz etmektedir (Gür, 2017). Bu nedenle kapsamlı bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir (Webb vd., 2016).

Özel yetenekli çocuklar için DEHB tanısı koymak kolay değildir (Bildiren, 2018). İki grubu birbirinden ayıracak doğru bir tanı için klinik deneyim ve uzmanlık önemlidir (Pfeiffer, 2015). Çünkü yanlış bir tanı muhtemel zararlı olan sorunlara

neden olacaktır (Hartnett vd., 2004). Bu nedenle tanıyı koyacak profesyonellerin yüksek düzeyde eğitim almış olmaları bu anlamdaki endişeleri yok edecektir (Nelson, Rinn ve Hartnett, 2006).

DEHB'li özel yetenekli çocuklar ilgilenmedikleri konularla ilgili dikkatlerini toplamakta zorluk yaşamaktadırlar, bunun yanında diğer özel yetenekli çocuklara göre sosyal-duygusal açıdan tam olgunlaşamadıkları ve öz düzenleme becerilerinin daha zayıf olduğu gözlenmektedir, ayrıca zeka testlerinde değişkenlik göstermekte yani basit soruları cevaplayamazken zor olanları cevaplayabilmektedirler (Bildiren, 2018). Özellikle eğitimin ilk yıllarında dikkatlerini kısa süreli olarak eğitim faaliyetlerine verebilmelerine karşın zihinsel yetenekleri sayesinde normal akranlarına göre testlerde daha iyi performans sergileyebilmektedirler (Webb vd., 2016). Tüm bu farklılıklara karşın DEHB'li özel yetenekli çocukların tanılanmasını mümkün kılacak etkili bir yöntem mevcut şartlarda bulunmamaktadır (Kaplan Sayı, 2018).

Özel yetenekli çocukların sıklıkla karşı karşıya olduğu bir durumda ögrenme güçlüğüdür ve onlara özgül öğrenme güçlüğü teşhisi koymak oldukça zordur (Bildiren, 2018). Bununla birlikte birçok insan özel yeteneklilik ile öğrenme güçlüklerinin bir arada olabileceğine inanmakta zorlanmaktadır (Kaya Şekeral ve Güngörmüş Özkardeş, 2013). Ancak özel yetenekli çocukların da öğrenme güçlükleri yaşadıkları bilinen bir gerçektir (Şahin ve Akçay, 2019).

Hem özel yeteneklere hem de öğrenme güçlüklerine sahip çocukların çok azı tanılanabilmekte (Gür, 2017; Kaya Şekeral ve Güngörmüş Özkardeş, 2013) bu nedenle de sıklıkla yanlış tanı konulmakta ya da gözden kaçırılmaktadırlar (Pfeiffer, 2015). Brody ve Mills (1997), öğrenme güçlüğü yaşayan ve tanılanamayan özel yetenekli çocukları üç grupta belirtmiştir:

1- Birinci gruptaki çocukların özel yetenek tanısı konulmuştur fakat bu çocuklar öğrenme güçlüğü özelliklerini maskeleyebilmişlerdir.

2- İkinci gruptaki çocukların öğrenme güçlüğü tanısı belirlenmiştir fakat özel yetenekleri gözden kaçırılmıştır. Öğrenme güçlüğü özel yeteneklerini maskelemiştir ve bu çocuklar özel yeteneklerini geliştirecek bir destek alamama riskiyle karşı karşıyadır.

3- Üçüncü gruptaki çocukların ise sahip olduğu özel yetenekler ile yaşadıkları öğrenme güçlükleri birbirini gizlemektedir. Bu çocukların özel gereksinimleri fark edilememekle birlikte ortalama bir çocuk olarak değerlendirilirler ve her iki özellik için sağlanan desteklerden mahrum kalabilirler.

DEHB ve özel öğrenme güçlüğünün dışında özel yetenekli çocuklarda asperger sendromu, duyusal entegrasyon sorunu, davranış sorunları, görme, işitme ve fiziksel engellilik için de *"iki kere farklı"* terimi kullanılmaktadır (Pfeiffer, 2015; Şahin ve Akçay, 2019).

2.4. Özel Yetenekli Çocukları Tanılama/Belirleme

Özel yetenekli çocuklar da özel eğitim grubu içerisinde yer aldıklarından, diğer özel eğitim grubu öğrencileri gibi erken dönemlerde tanılanmaları ve var olan yeteneklerini en üst noktaya çıkarmalarına fırsat sağlanması son derece önemlidir (Baysal Metin vd., 2018). Çocuğun yeteneklerini geliştirmesi için doğru eğitim programının belirlenmesinde eğitimcilerin çocuğun seviyesini iyi bilmesi gerekmekte bu da ancak sürekli, özgün, işbirliğine dayalı ve kapsamlı bir değerlendirme ile mümkün olabilmektedir (Porter, 2005). Bu çocukların tanılanmasındaki en etkili yol onların uzun süreli ve farklı yaklaşımlarla değerlendirilmeleridir (Smutny, 2000).

Özel yetenekli çocukların belirlenmesinde günümüze kadar oldukça fazla teknik kullanılmıştır (Clark, 2015).

Çocuk gelişim profilleri: Çocukların bilişsel, duyuşsal ve devinsel alanlarda ortaya koyduğu performansı gösteren çeşitli ölçme araçlarıdır (Ataman, 2003; Baysal Metin vd., 2018). Bu ölçme araçları ile genel zihinsel yetenek testlerinin gözden kaçırdığı çok yönlü gizil güçlerin tespit edilmesi mümkün olabilmektedir (Yılmaz, 2015).

Kontrol listeleri: Çocukların ev de dahil olmak üzere ortaya koyduğu çalışma örnekleri ve davranışlarının özel yetenekliliğin yaygın belirtileri ile karşılaştırılmasını sağlayan listelerdir (Porter, 2005). Bu listeler genellikle öğretmenler ve ebeveynler için geliştirilmiştir (Webb vd., 2016).

Grup zeka ve yetenek testleri: Çok fazla kişiyi kısa bir süre içerisinde ve daha az enerji harcayarak tespit etme ihtiyacından ortaya çıkmış testlerdir (Baysal Metin

vd., 2018). Bu nedenle günümüzde okullarda kullanılan en yaygın yöntemlerdendir (Webb vd., 2016). Ancak zaman sınırının olması, güvenirliğinin bireysel testlere oranla düşük olması, yetenekleri farklılık gösteren çocukları belirlemede yetersiz olması nedeniyle sadece genel tarama amaçlı kullanılmaktadır (Clark, 2015).

Bireysel zeka testleri: Özel yeteneklilerin belirlenmesinde sıkça kullanılan testlerden alınan puanları içermektedir (Levent, 2014). Bu testlerle aynı yaş grubundaki öğrencilerin hangisinin daha zeki olduğunu belirlemekten ziyade onların zihinsel işleyişlerini karşılaştırmak mümkün olmaktadır (Siaud-Facchin, 2018). Uzun yıllar özel yeteneklilik IQ puanlarıyla eş değer tutulmuş olsa da günümüz modern yaklaşımı bu düşünceyi reddetmektedir (Pfeiffer, 2012). Ancak günümüzde hala bazı eğitimciler de dahil birçok kişi IQ puanlarının bireylerin potansiyel ve kapasitelerine ilişkin kesin sonuçlar verdiğine inanmaktadırlar (Clark, 2015). Bireylerin davranışlarını ve yeteneklerini sabit bir zeka puanıyla belirleyip keskin çizgilerle ayırarak sınırlandıran bu yaklaşım gerçeklerden uzak görünmektedir (Yılmaz, 2015). Çünkü bu çocukların objektif olarak belirlenmesinde IQ puanları kullanılan tek yöntem değildir (Webb vd., 2016). Nitekim özel yetenekliliğin IQ puanlarından çok daha fazlasını ifade ettiği ve sadece bu yöntemle tespit edilemeyeceği bilinen bir gerçektir (Sternberg vd., 2011;). Sonuç olarak IQ, özel yeteneklileri belirleme sürecine kılavuzluk eden ancak farklı yöntemlerle desteklenmesi gereken bir bileşen olarak görülmelidir (Siaud- Facchin, 2018).

Başarı testleri: Çocukların akademik becerilerini tespit etmek için kullanılan ve çoğunlukla potansiyelleri ya da yetenekleri yerine başarıyı ölçen testlerdir (Ataman, 2003; Webb vd., 2016). Clark (2015)'a göre bu testler çocuğun sahip olduğu mevcut bilgi düzeyi ve geliştirdiği yeteneklerini tam olarak ortaya koyan sonuçlar vermeyebilir.

Öğretmen gözlem ve kanaati: Özel yetenekli olma ihtimali olan çocuklarla ilgili bir yetenek havuzu oluşturulması amacıyla kullanılan yöntemdir (Webb vd., 2016). Tek başına kullanılan öğretmen adaylığının, büyük ihtimalle okulun ilk yıllarındaki özel yetenekli çocukları belirlemede en az etkili ve önyargılara en yatkın yöntem olduğu söylenebilir (Gross, 1999). Çünkü öğretmenler genellikle bazı doğru davranışlar ortaya koyan ve akademik olarak başarıyı yakalamış öğrencileri aday göstermektedirler ve sonuç olarak okulu ve öğretmeni memnun etmeyen özel yetenekli çocuklar gözden kaçırılabilmektedir (Betts ve Neihart, 1988; Clark, 2015).

Ebeveyn adaylığı: Gerçekleştirilen araştırmalar özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynlerin özel yeteneklileri belirlemekte öğretmenlerden daha başarılı olduklarını göstermektedir (Gross, 1999). Ebeveynlerin bu konuda önyargılı yaklaştıklarına ilişkin inanç olsada çocukların gelişimi, ilgi alanları ve tercihleri noktasında en güvenilir bilgi kaynakları anne ve babalardır (Porter, 2005). Ebeveynler yıllarca çocuklarıyla her gün saatlerce vakit geçirmekte ve onları yakından gözlemleyerek sürekli etkileşimde bulunmaktadırlar, doğal olarak bu durum onları, çocuklarının yetenekleri ve ihtiyaçları noktasında en gerçekçi bilgi kaynağı yapmaktadır (Smutny, 2000).

Dolayısıyla uzmanlar, ebeveynlerin çocuklarının engelleri konusundaki görüşlerine güvendikleri gibi özel yeteneklerin belirlenmesinde de bu görüşleri dikkate almalıdırlar (Porter, 2005). Ebeveyn adaylığının güvenirliği, özel yetenek ve psikolojik ölçümler noktasında uzman kişiler tarafından geliştirilen kontrol listelerinin ebeveynler tarafından kullanılmasıyla daha da artırılabilmektedir (Gross, 1999).

Arkadaş gözlem ve kanaati: Bazen çocuklar birbirlerini belirli alanlarda daha iyi değerlendirebilmektedirler (Baysal Metin vd., 2018). Özellikle liderlik yeteneği noktasında ipuçları sağlayan arkadaş gözlem ve kanaati yine de sınırlı veri sağlamaktadır (Ataman, 2003).

Zeka ve yetenek tespitinde yararlanılan ölçme araçları ve yöntemler standart olmamakla beraber "*toplumlara, kültüre, sosyo ekonomik koşullara"* göre değişebilmektedir (Ataman, 2003). Sonuç olarak özel yeteneklere ilişkin uygun bir değerlendirme yapabilmek için mümkün olduğunca birden çok ve farklı özelliklerde yöntemler kullanılması gerekmektedir (Yılmaz, 2015).

2.5. Özel Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik, kusursuzluğa erişememiş yani yüksek standartları olmayan tüm şeylerden tatmin olamama hali olarak tanımlanmaktadır (Bildiren, 2018). Mükemmeliyetçilik her zaman kötü bir durum gibi görülmemelidir çünkü olumsuz tarafları olabileceği gibi olumlu tarafları da vardır. (Roedel, 1984). Hewitt ve Flett (1991) mükemmeliyetçiliği, "kendine yönelik mükemmeliyetçilik,

başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik" olmak üzere üç başlık altında incelemişlerdir.

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik; bireyin kendisi için belirlediği yüksek ve katı kriterleri içerir (Hewitt ve Flett, 1991; Flett vd, 2000).

Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik; bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçilikteki katı kriterleri bu defa çevresindekiler için belirlemesi ve onların becerilerine ilişkin beklenti ve inançlarını içerir.

Sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik; bireyin kendisi için algıladığı hedef ve standartların başkaları tarafından belirlendiği durumları ifade etmektedir. (Hewitt ve Flett, 1991).

Araştırmacılar mükemmeliyetçiliğin oluşumunda sosyal öğrenmeler ve model almaların öneminden bahsetmektedir (Bildiren, 2018). Webb, vd., (2016) genellikle mükemmeliyetçi tutuma sahip çocukların anne babalarında bu durumun sebebi olarak kendilerini görmelerinden bahsetmişlerdir. Callard-Szulgit (2012) de ebeveynlerin ve sosyal çevre tarafından gelen mükemmellik baskısıyla yetişen çocukların bu tutumu modelleyerek mükemmeliyetçi eğilimler sergileyebileceklerini vurgulamıştır. Ancak bu görüşün aksine mükemmeliyetçiliğin doğuştan gelen bir özellik olabileceğini belirten araştırmacılar da mevcuttur (Kerr, 1991; Seligman'dan aktaran Webb vd., 2016).

Kline (2007)'a göre yüksek motivasyon, bir işi bitirmekteki kararlılık ve mükemmeliyetçilik gibi özellikler özel yetenekli çocukların doğalarının bir parçası gibi görünmektedir. Silverman (2013)'e göre mükemmeliyetçilik özel yetenekli çocukların eş zamanlı olmayan gelişimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak bu eş zamansızlık özellikle küçük yaşlardaki özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir (Baysal Metin vd, 2018).

Özel yetenekli çocuklar kendilerini toplum ve dünya için sorumlu hissetmekte ve bu bakış açısıyla güzel ve mükemmel idealler geliştirerek kendi üzerlerinde bir baskı oluşturabilmektedirler (Webb vd., 2016). Bu çocukların üzerindeki baskı unsurlarından biri de başkalarının beklenti ve ideallerini karşılayamama düşüncesidir (Gür, 2017). Sonuç olarak, özel yetenekli çocuklar hem kendine yönelik hem de sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik tehditi ve baskısı altında olabilirler (Bildiren,

2018). Dışardan gelen ya da kendileri için belirledikleri bu beklentilerin karşılanamaması özel yetenekli çocuklarda başarısızlık ve kendini yetersiz hissetme gibi bir takım durumların ön plana çıkmasına neden olabilir (Kline, 2007). Örneğin ergenliğin ilk yıllarındaki özel yetenekli çocuklar, özel yeteneklerine tam uyum sağlayamamaktan dolayı başarısızlık sergileyebilirler (Sousa, 2009). Yüksek idealler ayrıca arkadaş ortamı ve çevreleriyle iletişim sorunları yaşamalarına da neden olabilmektedir (Webb vd., 2016). Mükemmeliyetçilik her ne kadar olumsuz bir durum gibi algılansa da bu çocukların hedeflerine ulaşma ve başarılı olmaları adına kıymetli bir itici güç haline de gelebilir (Baysal Metin vd., 2018).

2.6 Özel Yetenekli Çocuklarda Akran İlişkileri

Needham (2010) özel yetenekli çocukların sosyal uyum ve iletişimleri ile ilgili üç farklı görüş olduğunu belirtmektedir. Needham'a göre bunlardan ilki bu çocukların sosyal açıdan uyum sorunları olduğu yönündedir.

Özel yetenekli çocuklar ile ilgili gerçekleştirilen araştırmaların önemli bir bölümü bu çocukların sosyal yönden uyumsuz bir gelişim gösterdiğine işaret etmektedir (Bildiren, 2018). Bu görüşü destekleyenlerin temel dayanağı; özel yetenekli çocukların yüksek zihinsel kapasiteleri ve sosyal-duygusal açıdan farklı olan ihtiyaç ve isteklerinin arkadaşlarıyla olan iletişim ve etkileşimini olumsuz etkilediği yönündedir (Baysal Metin vd., 2018). Bu görüşü savunanlar ergenlik döneminde özel yeteneklilerin çok daha ciddi sosyal duygusal risklere maruz kaldığına inanmaktadır (Neihart, 1999). Özel yeteneklilerin sosyal-duygusal farklılıkları onları bir çok yönden savunmasız bırakarak bir takım sosyal sorunları körükleyebilmektedir (Roedell, 1984). Örneğin özel yetenekli çocuklar genellikle yaşça kendilerinden büyük olanlarla oynama eğilimindedirler (Shelly, 2010). Çünkü onların ilgi alanları ve davranışları yaşıtlarına göre sıradışı olabilmekte ve bir takım farklılıklar gösterebilmektedir (Webb vd., 2016). Özel yetenekli çocukların ilgi alanlarının farklı ve sıradışı olması akranlarıyla iletişimi zorlaştırabilmekte, çocuğun kendini izole edilmiş ve kabul edilmemiş hisssetmesine neden olabilmektedir (Lovecky, 1995). Özellikle küçük yaşlardaki özel yetenekli çocuklar zihinsel yaşlarıyla eş değer arkadaş bulma noktasında zorlandıklarında duygusal sorunlar ile sosyal izolasyon kendini gösterebilir (Porter, 2005). Bir diğer durumda özel yeteneğin derecesi ile ilgilidir ve yetenek derecesi arttığında sosyal açıdan risk de

doğru orantılı olarak artmaktadır (Dauber ve Benbow, 1990; Roedell, 1984). Janos, Marwood ve Robinson (1985)'e göre çok yüksek IQ'ya sahip çocuklar akran ilişkileri noktasında daha düşük IQ'ya sahip özel yetenekli çocuklara göre biraz daha fazla sorun yaşayabilmektedirler. Bu nedenle üstün potansiyelle dünyaya gelen bu çocukların aile, öğretmen ve çevrelerindeki diğer kişilerin özel yeteneklilik hakkında bilgi sahibi olması çok önemlidir (Ataman, 2003; Lovecky, 1992; Webb vd., 2016).

Diğer görüşte ise özel yetenekli çocukların sosyal açıdan daha becerikli olduğu ve uyum sorunları yaşamadığı yönündedir (Needham, 2010; Neihart, 1999). Bu görüşü savunanlar ise özel yetenekli çocukların yüksek zihinsel becerileri sayesinde daha iyi uyum sağladığı ve sorunlarla daha iyi başa çıkabildiklerini belirtmektedirler (Clark, 2015; Neihart, 1999). Ataman (2003)'da özel yetenekli çocukların çoğunlukla çevreleri ile işbirliği içinde, sosyal ve sevilen tipler olduğunu vurgulamıştır.

2.7 Alanda Yapılan Araştırmalar

2.7.1 Özel yetenekli çocuklarda ve normal gelişim gösteren çocuklarda mükemmeliyetçilikle ilgili yapılan araştırmalar

Parker ve Mills (1996) Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'ni kullanarak sosyo ekonomik düzeyleri benzer olan 600 özel yetenekli çocukla 418 normal gelişim gösteren 6. sınıf öğrencisinin arasındaki mükemmeliyetçilik düzeylerini incelemiş ve iki grubun mükemmeliyetçilik puanları arasında çok az bir fark olduğunu belirtmiştir.

Schuller (2000) özel yetenekli ergenlerle mükemmeliyetçiliğin bağlantılarını araştırdığı çalışmasında, *Hedefler ve Çalışma Alışkanlıkları Anketi'*ne katılan özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin %87,5'inin mükemmeliyetçi olduğunu, bu mükemmeliyetçilerden %58'inin sağlıklı mükemmeliyetçilik aralığında, %29,5'inin ise nevrotik mükemmeliyetçilik aralığında olduğunu bildirmiştir.

Spiers Neumeister (2002) araştırmasında, özel yetenekli üniversite öğrencilerinin sosyal olarak öngörülen ve kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının yüksek olduğunu belirlemiştir. Sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçi tutumun gelişmesinde mükemmeliyetçi ebeveyn baskısının, kendine yönelik mükemmeliyetçilik baskısında ise sosyal öğrenme yoluyla öğrenmenin etkisinden bahsedilmiştir.

Kornblum ve Ainley (2005) Avustralya'da eğitim gören çocuklarla gerçekleştirdikleri araştırmalarında özel yetenekli çocukların normal gelişim gösteren akranlarına göre mükemmeliyetçiliğe daha eğilimli olduklarını bildirmişlerdir. Ancak yaptıkları çalışmada özel yetenekli çocukların sağlıklı ve sağlıksız mükemmeliyetçi olma ihtimallerinin normal akranlarından fazla olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Soenens, Eliot, Goossens, Vansteenkiste, Luyten ve Duriez (2005) 155 kız öğrenciyi dahil ettikleri çalışmalarında 148 anne ve 130 babadan da veri toplamış ve mükemmeliyetçi ebeveynlerin çocuklarına karşı daha müdahaleci ve daha kontrol edici olduklarını belirlemişlerdir. Çalışmada ayrıca babaların mükemmeliyetçiliğinin annelere oranla psikolojik olarak daha kontrol edici olduğu, mükemmeliyetçiliğin kızlarına aktarımında ise annelerin babalara oranla daha etkili olduğu bildirilmiştir.

Çalıkoğlu (2009) araştırmasında özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların çalışma alışkanlıkları ve mükemmeliyetçiliklerini "Çalışma Alışkanlıkları Ölçeği ile Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" kullanarak incelemiştir. Araştırmaya 34 özel yetenekli ve 27 normal gelişim gösteren olmak üzere toplam 61 ortaokul öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" alt boyutlarından "düzen, davranışlardan şüphe, aile beklentileri, ailesel eleştiri ve kişisel standartlar" alt boyutlarında normal gelişim gösteren öğrencilerin özel yetenekli öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca özel yetenekli çocukların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin "düzen ve kişisel standartlar" alt boyutlarından aldıkları puanlarla, çalışma alışkanlıkları arasında pozitif yönlü; "davranışlardan şüphe" alt boyuutundan aldıkları puanlar ile çalışma alışkanlıkları arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

O'Connor, Rasmussen ve Hawton (2009) 515 ergenle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, mükemmeliyetçi tutumların depresyon, kaygı ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkili olduğu sonucunu bildirmişlerdir.

Altun (2010) çalışmasında özel yetenekli olan ve olmayan çocuklarda mükemmeliyetçilik özelliklerini, okul motivasyonları, öğrenme stilleri ve akademik başarılarını incelemiştir. Altun, 386 özel yetenek tanısı almış ve 410 özel yetenek tanısı almamış ortaokul öğrencisine ulaştığı araştırmasında verileri "Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Okul Motivasyonu Ölçeği, Öğrenme Stilleri

Ölçeği" ile toplamıştır. Araştırma sonucunda özel yetenek tanısı almamış öğrencilerin özel yetenekli öğrencilere göre olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca özel yetenekli çocukların olumlu mükemmeliyetçilikleri ile akademik başarıları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Satılmış (2010) lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında 400 öğrenciden oluşan bir grubun mükemmeliyetçilikleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya göre Satılmış, mükemmeliyetçilik alt boyutları ile anne baba tutumu alt boyutları arasında ve değişkenlere göre anlamlı farklılıklar tespit edildiğini belirtmiştir.

Azizi ve Besharat (2011) 400 öğrenci, 342 baba ve 364 annenin dahil olduğu araştırmalarında ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile çocuklarının mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Bozdemir (2011) 630 ergenle gerçekleştirdiği çalışmalarında, çocukların mükemmeliyetçilikleri ile mizah duyguları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iki değişken arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Bozdemir, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği alt boyutlarından "düzen" alt boyutunda kızların erkeklerden daha yüksek puan aldığını, "anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve doğum sıralarına" göre bir farklılışma olmadığını bildirmiştir.

Kanlı (2011) özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların; mükemmeliyetçilik, kaygı ve depreyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, 5, 6, ve 7. sınıflardan özel yetenekli ve normal gelişim gösteren toplam 129 çocuğa ulaşmıştır. Araştırma sonucunda çocukların zihin kapasitelerinin mükemmeliyetçilik, depresyon ve sürekli kaygı düzeylerini değiştirmediği belirlenmiştir.

Yılmaz Çelik (2013) 7. ve 8. sınıflardan 434 öğrenciden topladığı veriler ışığında özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçik ve akademik öz yeterlilik düzeylerinin birbirinden farklılıklar gösterdiğini bildirmiştir.

Bong, Hwang, Noh ve Kim (2014), 306 7. sınıf öğrencisinin katılım sağladığı çalışmalarında öğrenci motivasyon ve başarısının kendine yönelik ve sosyal kaynaklı

mükemmeliyetçilikle ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmaya göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik akademik başarı ile pozitif, akademik erteleme ve kopya çekmenin kabul edilebilirliği ile negatif yönlü bir ilişki içerisinde iken sınav kaygısı ile bir ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca Bong vd., sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik ile sınav kaygısı, akademik erteleme ve kopya çekmenin kabul edilebilirliği arasında pozitif yönlü bir ilişki bildirirken akademik başarı ile anlamlı bir ilişki tespit edemediklerini ifade etmişlerdir.

Kahraman ve Bulut Pedük (2014), 181 çocukla gerçekleştirdikleri çalışmalarında; özel yetenekli kız çocukların olumlu mükemmeliyetçiliklerinin özel yetenekli erkek çocuklardan daha fazla olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca Kahraman ve Bulut Pedük sınıf seviyesi yükseldikçe olumsuz mükemmeliyetçilik düzeyinin de arttığını tespit etmişlerdir.

Reyes, Layno, Castaneda, Collantes, Sigua ve McCutcheon (2015), 173 özel yetenekli ergenle gerçekleştirdikleri araştırmalarında depresyon ile sosyal kaynaklı ve kendine yönelik mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve depresyon puanlarının hem erkek hem de kız çocuklarda sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilikle ilişkili olduğunu belirlemişlerdir.

Owens (2015) özel yetenekli ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir.

Arslan Ağırsoy (2018) özel yetenekli olarak tanımlanmış ve özel yetenek tanısı almamış öğrencilerin empati ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin yalnızlıklarını ne ölçüde yordadığını araştırmıştır. *Uyumlu- Uyumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği*'nin kullanıldığı araştırmada ölçek alt boyutlarından *"Şartlı Benlik Saygısı ve Hatalara Duyarlılığın"* özel yetenekli çocuklarda yalnızlığı %21,2 açıkladığını bildirmiştir. Araştırmada alt boyutlardan "*Şartlı Benlik Saygısı, Hatalara Duyarlılık ve Onay Gereksinimi"* ise özel yetenekli olmayan öğrencilerin yalnızlığını %15,1 oranında yordamaktadır. Çalışmaya katılan her iki grupta da kızların daha mükemmeliyetçi bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Sayışman (2018) olumlu, olumsuz mükemmeliyetçilik ile iç ve dış öz güveni karşılaştırdığı çalışmasında 304 ortaokul öğrencisinden elde ettiği verilere göre olumlu mükemmeliyetçilik ile iç ve dış öz güvende pozitif yönlü olumsuz

mükemmeliyetçilikte ise negatif yönlü bir ilişki ifade etmiştir. Sayışman, çalışmanın bir diğer bulgusunda cinsiyet ve anne baba tutummuna göre mükemmeliyetçilikte anlamlı farklılık tespit edilemediğini, olumsuz mükemmeliyetçilik ile kardeş sayısı arasında ve olumlu mükemmeliyetçilik ile de baba eğitim düzeyi arasında bir farklılaşmadan bahsetmiştir.

Boydak (2019) 10-14 yaş aralığında İstanbul'da eğitimlerine devam eden 427 BİLSEM öğrencisi ile çalışmasını yürütmüş, empati ve anne baba davranışlarının %7 oranında mükemmeliyetçiliği yordadığını bildirmiştir.

Dönmez (2019) 202 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin akademik erteleme davranışları ile pozitif yönlü ilişkisinden bahsetmektedir.

Karakaş (2020) 748 lise öğrencisine ulaştığı çalışmasında cinsiyet değişkeni ile mükemmeliyetçilik arasında bir farklılaşma tespit edemezken okul türünde bir faklılaşmadan bahsetmektedir. Çalışmaya göre mesleki ve teknik anadolu lisesindeki öğrencilerin mükemmeliyetçilikleri en fazla iken, fen lisesindeki öğrencilerin mükemmeliyetçilik puanları ise en düşük çıkmıştır. Karakaş ayrıca otoriter ebeveyn tutumu algılayan çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinin koruyucu ve demokratik ebeyeyn tutumu algısına sahip çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Carmo, Oliveira, Bras ve Faisca (2021) çocuk ve ebeveyn mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında 119 özel yetenekli çocuk ve ebeveynine ulaşmışlardır. Araştırma sonucuna göre ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile çocuklarının mükemmeliyetçilik düzeyleri benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar bu durumun mükemmeliyetçilikte sosyal öğrenmeyi destekleyici kanıtlar sunduğunu belirtmiştir. Ayrıca araştırmada anne babaların ebeveynlik tarzlarının, kız çocuklarının mükemmeliyetçiliğini daha fazla etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Corluka Cerkez ve Vukojevic (2021) toplam 600 öğrencinin dahil olduğu çalışmalarında ergenlerde mükemmeliyetçilik ve öfke arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Corluka Cerkez ve Vukojevic araştırmada mükemmeliyetçilik alt boyutlarından hatalara duyarlılık alt boyutunun öfkenin bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.7.2 Özel yetenekli çocuklarda ve normal gelişim gösteren çocuklarda akran ilişkileri ile ilgili yapılan araştırmalar

Maksic (1998), özel yetenekli ve normal gelişim gösteren 14-19 yaş arası öğrencilerle gerçekleştirdiği araştırmasında, her iki gurup arasında akran ilişkilerinden elde edilen tatmin ve ilişkinin yapısı bakımından benzer özellikler taşıdığını belirtmiştir. Maksic çalışmasında ayrıca, ergenliğin ileri safhalarında akran ilişkilerinden elde edilen memnuniyette bir azalmaya neden olduğunu iddia etmektedir.

Malcolm, Jensen-Campbell, Rex-Lear, ve Waldrip (2006) beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran mağduriyetleri üzerine yaptıkları çalışmalarında arkadaş sayısı fazla olan ve daha fazla akran grubu içerisine dahil olan çocukların daha az akran mağduriyeti yaşadıklarını bildirmişlerdir.

Ogurlu (2010) özel yetenekli çocukların sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkilerine yönelik literatür çalışması gerçekleştirmiştir. Çalışmasında özel yetenekli çocukların sosyal uyum noktasında sorunları olmadığını, akranlarıyla benzer düzeyde bir sosyal uyuma sahip olduklarını, arkadaşlık ilişkilerinde ise akranlarına göre farklı beklentiler içinde olduklarını belirtmiştir.

Şimşek (2010) araştırmasına katılan 625 ergenden elde ettiği veriler ışığında kız ergenlerin akran ilişkileri "Bağlılık, Güven ve Özdeşim, Kendini Açma ve Sadakat" alt boyutlarında erkek ergenlerden daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu bildirmiştir.

Perham (2012), özel yetenekli çocukların öğretmenleri ve 206 özel yetenekli öğrenciden elde ettiği verilere göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek düzeyde kişilerarası beceriye sahip olduğunu belirlemiştir.

Lee, Olszewski-Kubilius ve Thomson (2012) 1526 özel yetenekli ergenle gerçekleştirdikleri çalışmalarında özel yetenekli ergenlerin sosyal ilişkiler noktasında olumlu algılara sahip olduklarını, bir ilişkiyi başlatma, oluşturma ve sürdürme açısından kendilerini yetkin olarak gördüklerini ve hem okulda hem de genel olarak akran ilişkilerinden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğunu bildirmişlerdir.

Teja ve Schonert-Reichl (2013), Kanada'daki devlet okullarında öğrenim gören 121 Çin'li ergenle gerçekleştirdikleri çalışmalarında arkadaşlık ilişkilerinde

kızların erkeklere göre daha fazla yakınlık, yardım ve güvenlik ifade ettiklerini erkeklerin ise kızlardan daha fazla çatışma ifade ettiklerini bildirmişlerdir.

Erol (2015) özel yetenekli çocukların akran ilişkilerinin öznel iyi oluşlarına yansımasını incelediği çalışmasında 391 özel yetenekli öğrenciye ulaşmış ve elde ettiği nicel veriler ışığında özel yetenekli çocukların akran ilişkilerindeki pozitif algının çocukların öznel iyi oluşlarını artırdığını belirlemiştir.

Kosir, Horvat, Aram ve Jurinec (2015) toplam 404 öğrencinin katıldığı araştırmalarında özel yetenekli olan ve olmayan çocukların sosyal kabul düzeylerini incelemişler ve iki grup arasında sosyal kabul düzeylerinin benzer özellikler gösterdiğini belirlemişlerdir.

Gür, Koçak, Saltık, Akkoç, Duman, Kayabağdaş, Demir ve Kara (2016), özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların okuldaki sosyal davranışları arasındaki farklılıkları tespit etmeye çalıştıkları araştırmalarında, sosyal yeterlilik açısından özel yetenekli çocukların normal gelişim gösteren akranlarına göre daha iyi olduklarını, anti sosyal davranışlar açısından ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Yılmaz (2016) 818 lise öğrencisinin dahil olduğu araştırmasının ışığında kız öğrencilerin akran ilişkilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Yılmaz ayrıca, akran ilişkileri sadakat boyutunda anne baba eğitim durumuyla pozitif yönlü bir ilişkiden bahsetmektedir.

Kharimah, Prasetyawati ve Sary (2017) 10. sınıf öğrencilerini dahil ettiği çalışmasında 746 öğrenciden veri toplamış ve araştırmaya katılan kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha yüksek düzeyde arkadaşlık kalitesine sahip olduklarını bildirmişlerdir.

Çiftçi (2018) lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında erkek öğrencilerin "Güven, özdeşim ve sadakat" alt boyutu puanlarının kızlara oranla yüksek olduğu anne eğitim durumuna göre akran ilişkilerinde bir farklılık olmadığı, baba eğitim durumuna göre ise akran ilişkilerinde anlamlı farklılıklara ulaşıldığını belirtmiştir.

Yücetürk (2018) 150 lise dönemi öğrencisinin katılım sağladığı araştırmasında toplum tarafından dayatılam sosyal dışlanma ile mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönlü bir ilişkiden bahsetmektedir.

Kayhan (2019) 388 ergenle gerçekleştirdiği çalışmasında, çalışmasına katılan kız ergenlerin erkek ergenlere göre sadakat ve kendini açma alt boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını bildirmiştir.

Yörük (2019) BİLSEM'lerde öğrenimine devam eden 6, 7, 8, ve 9. sınıf öğrencilerini dahil ettiği çalışmasında özel yetenekli çocukların akran ilişkileri ile psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif yönlü bir ilişkiden bahsetmektedir.

Uğur (2020) 198 12-14 yaş arası göçmen öğrencinin dahil olduğu çalışmasının sonucunda, öğrencilerin "yaş, ergenin geldiği ülke, Türkiye de yaşadığı süre, anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve yakın arkadaşının etnik kökeni" değişkenlerine göre akran ilişkilerinde anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmiştir. Uğur ayrıca cinsiyete göre kız çocukların yakınlık boyutu puanlarının, sınıf düzeyine göre 8. sınıf çocukların çatışma boyutu puanlarının, annesi çalışanların çatışma, babası çalışanların ise birliktelik boyutu puanlarının fazla olduğunu belirtmiştir.

Yıldırım (2020) BİLSEM'lerde destek eğitimi alan 216 özel yetenek tanısı almış öğrenciden topladığı nicel veriler ışığında özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal beceri algıları ile akran ilişkileri arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu bulmuştur.

Ataş ve Sirem (2020) öğretmen görüşlerinden yola çıkarak özel yetenekli çocukların akran ilişkilerini incelemiş ve sosyal olarak ne gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirlemişlerdir. Araştırmadan elde edilen nitel verilere göre özel yetenekli öğrencilerin akran ilişkilerinde, kazanma hırsı, kurallara bağlılık, anlaşılma isteği, ortak ilgi, ısrar, şımartılma, aidiyet duygusu gözlenmektedir. Bu çocuklar sosyal ilişkilerinde kıskançlık, liderlik, benmerkezcilik ve en iyi olma arzusu içerisinde olmaktadır. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerin sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşadığı ve benzer ilgi alanları olan akranları arkadaş olarak belirleme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Özbey-Gökçe, Ellibeş-Cerrah ve Arpaz-Ünsal, (2021) özel yetenekli çocuklarla gerçekleştirdikleri nitel çalışmada, çocukların arkadaşlarıyla vakit geçirmekten keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Özbey-Gökçe vd., çalışmadaki bir diğer sonucun ise özel yetenekli çocukların arkadaşlıktan temel beklentilerinin güven olduğunu belirtmişlerdir.

Aydın, Çok, Dengiz ve Tunç (2022) 60 özel yetenekli ve 96 normal gelişim gösteren lise öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkilerinde benzer özellikler gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin istatistiksel analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilecek korelasyonel bir çalışmadır. Tarama modeli büyük grupların fikir ve özelliklerini ortaya koymayı amaçlayan araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

İlişkisel model, birden fazla değişken arasındaki etkileşimin mevcudiyetini ve niceliğini belirlemek için kullanılan modeldir (Büyüköztürk vd. 2018). Mevcut araştırmada kullanılacak *"Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği"* ve "*Akran İlişkileri Ölçeği"* arasındaki ilişki ile her iki ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde korelasyonel model kullanılmıştır.

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Ankara il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi/özel ortaokullarda öğrenim gören BİLSEM öğrencileri ile normal gelişim gösteren çocuklar oluşturmuştur. Araştırmada özel yetenekli çocuklar için örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Normal gelişim gösteren çocuklarda ise *"tipik durum örnekleme"* yöntemiyle Pursaklar, Çankaya, Yenimahalle, Keçiören ilçelerinden örneklem grubu belirlenmiştir. "*Tipik durum örnekleme"*; evrendeki birçok farklı durum içinden, sıradan, ortalama bir ya da birkaç durumun seçilmesini ifade etmektedir (Büyüköztürk vd. 2018). Öğrenciler ile gönüllülük esasına göre çalışılmış olup, araştırma kapsamında toplam 412 ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Analiz yapılmadan önce ölçeklere cevap veren kişilerin yanıtlarını incelemek için person-fit analizi yapılmış ve ölçeğe geçerli cevap vermediği tespit edilen 59 öğrenci çalışma grubundan çıkarılmıştır. Araştırmaya

dahil edilen 220 normal gelişim gösteren, 133 özel yetenekli olmak üzere toplam 353 öğrencinin özellikleri Tablo 1 ve 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Özel Yetenekli Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

		n	%
Cinsiyet	Kız	59	44.36
	Erkek	74	55.64
Sınıf	5. sınıf	49	36.84
	6. sınıf	30	22.56
	7. sınıf	31	23.31
	8.sınıf	23	17.29
Anne eğitim	Ortaokul	16	12.03
	Lise	42	31.58
	Üniversite	75	56.39
Baba eğitim	Ortaokul	35	26.31
	Lise	75	56.39
	Üniversite	23	17.29
Nor ortalaması	85 altı	19	14.28
	85-100 arası	114	85.71
Kardeş sayısı	Tek çocuk	15	11.28
	Bir kardeş	80	60.15
	2 ve üzeri	38	28.57
Anne-baba tutumu	Otoriter (Kuralcı)	23	17.29
	Mükemmeliyetçi	29	21.81
	Koruyucu	45	33.83
	Demokratik	36	27.07
Toplam		133	

Tablo 1 incelendiğinde özel yetenekli çocukların %44.36'sı kız, %55.64'ünün erkek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri incelendiğinde %36.84'ünün, beşinci sınıf, %22.56'sının altıncı sınıf, %23.31'inin yedinci sınıf ve %17.29'unun sekizinci sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Çoğunluğunun annesi üniversite (%56.39), babası (%56.39) lise mezunudur. Öğrencilerin not ortalaması çoğunlukla (%85.71) 85-100 arasındadır. Kardeş sayısı açısından incelendiğinde ise öğrencilerin %60.15'inin bir kardeşe, %28.57'sinin 2 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun annesi koruyucu tutuma (%33.83) sahiptir.

Tablo 2. Normal Gelişim Gösteren Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımları

		n	%
Cinsiyet	Kız	124	56.36
	Erkek	96	43.64
Sınıf	5. sınıf	65	29.55
	6. Sınıf	50	22.73
	7. sınıf	67	30.45
	8.sınıf	38	17.27
Anne eğitim	Ortaokul	54	24.55
	Lise	130	59.09
	Üniversite	36	16.36
Baba eğitim	Ortaokul	32	14.55
	Lise	127	57.73
	Üniversite	61	27.13
Not ortalaması	85 altı	45	20.55
	85-100 arası	174	79.45
Kardeş sayısı	Tek çocuk	14	6.36
	Bir kardeş	99	45.00
	2 ve üzeri	107	48.64
Anne-baba tutumu	Otoriter (Kuralcı)	39	17.73
	Mükemmeliyetçi	40	18.18
	Koruyucu	107	48.64
	Demokratik	34	15.45
Toplam		220	

Tablo 2 incelendiğinde özel yetenekli çocukların %56.36'sının kız, %43.64'ünün erkek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri incelendiğinde %29.55'inin beşinci, %22.73'ünün altıncı, %30.45'inin yedinci ve %17.27'sinin sekizinci sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Çoğunluğunun anne (%59.09) ve babası (%57.73) lise mezunudur. Öğrencilerin not ortalaması çoğunlukla (%79.45) 85-100 arasındadır. Kardeş sayısı açısından incelendiğinde ise öğrencilerin %45.00'inin bir kardeşe, %48.64'ünün 2 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun annesi koruyucu tutuma (%48.64) sahiptir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, Kişisel Bilgi Formu, Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Akran İlişkileri Ölçeği ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyeti, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, not ortalaması, kardeş sayısı ve anne-baba tutumlarına ilişkin sorular yer almaktadır.

Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği Ölçeği Flett, Hewitt, Boucher, Davidson & Munro (2001) tarafından geliştirilmiş ve Uz Baş ve Siyez (2010) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek en az üçüncü sınıf düzeyinde okuma becerisine sahip çocuklara uygulanabilir. Orijinal ölçek 22 maddeden oluşurken Türk kültürüne uyarlanırken istatistiksel analiz sonucu dört madde ölçekten çıkarılmıştır. Faktör yapısı olarak Türk kültüründe de orijinal ölçeğin faktör yapısına benzer şekilde iki faktörlü bir yapı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda ölçek kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte toplam puan hesaplanmamakta ve yorumlanmamaktadır. Ölçek 5'li likert (hiç uygun değil=1, çoğunlukla uygun=2, ne doğru ne yanlış=3, çoğunlukla doğru=4 ve çok doğru=5) olarak puanlanmaktadır. Puanların yükselmesi mükemmeliyetçilik düzeyinin arttığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında uygulanan *Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği Ölçeği* puanlarının güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach alfa ve McDonald's Omega güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3. Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği Ölçeği Puanları Güvenirlik Sonuçları

	Cronbach's α	**McDonald's ω**
Kendine yönelik mükemmeliyetçilik	0.77	0.78
Sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik	0.90	0.90

Tablo 3. incelendiğinde Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği Ölçeği hem kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları hem de sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları için hesaplanan Cronbach's α ve McDonald's ω değerlerinin 0.70'den büyük olduğu görülmektedir. Buna göre ölçek puanlarının güvenilir olduğu söylenebilir.

Akran İlişkileri Ölçeği: Akran İlişkileri Ölçeği Kaner (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 18 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bağlılık alt boyutunda sekiz madde (1, 4, 10, 11, 12, 13, 15, 16), güven ve özdeşim alt boyutunda dört madde (2, 8, 9, 18), kendini açma alt boyutunda üç madde (6, 7, 14)

ve sadakat alt boyutunda üç madde (3, 5, 17) yer almaktadır. Ölçek 5'li likert (hiçbir zaman=1, nadiren=2, ara sıra=3, sık sık=4 ve her zaman=5) olarak puanlanmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen çocuk grubunun ortaokul dönemi çocuklarını kapsaması nedeniyle "Akran ilişkileri Ölçeği" ne yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışması yürütülmüştür. Öncelikle Akran İlişkileri Ölçeğinin dört boyutlu yapısını incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yük değerleri ve anlamlılık değerleri Tablo 4.'te sunulmuştur.

Tablo 4. Akran İlişkileri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Faktör Yük Değerleri ve Hata Varyansları

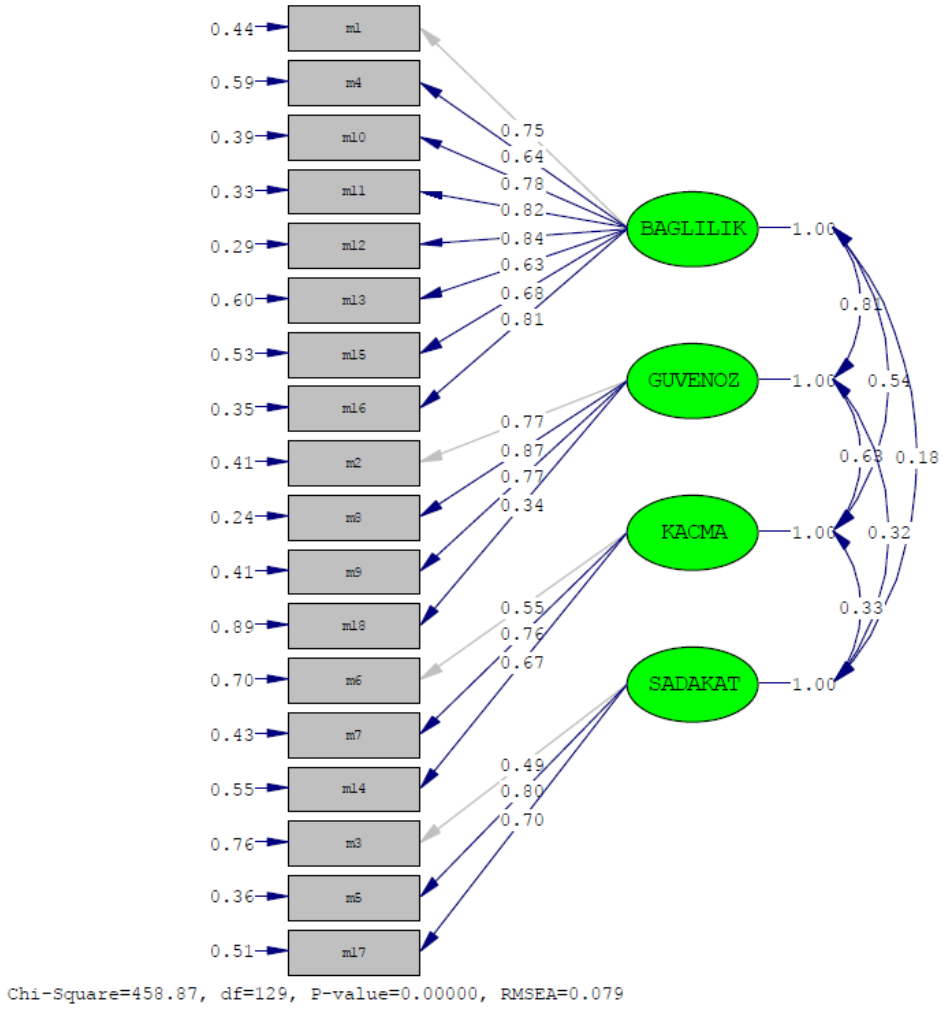
Madde No	Bağlılık	Güven ve Özdeşim	Kendini Açma	Sadakat	Hata Varyansı	t	p
1	0.75				0.44	-	-
4	0.64				0.59	13.52	<0.05
10	0.78				0.39	14.65	<0.05
11	0.82				0.33	18.93	<0.05
12	0.84				0.29	16.23	<0.05
13	0.63				0.60	11.75	<0.05
15	0.68				0.53	12.85	<0.05
16	0.81				0.35	13.07	<0.05
2		0.77			0.41	-	-
8		0.87			0.24	18.82	<0.05
9		0.77			0.41	15.44	<0.05
18		0.34			0.89	6.94	<0.05
6			0.55		0.70	-	-
7			0.76		0.43	7.71	<0.05
14			0.67		0.55	9.27	<0.05
3				0.49	0.76	-	-
5				0.80	0.36	9.15	<0.05
17				0.70	0.51	8.59	<0.05

Tablo 4. incelendiğinde tüm maddeler için faktör yük değerleri 0.30'dan yüksek olduğu ve hata varyanslarının 0.90 ve altı olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm maddelerin istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) olduğu belirlenmiştir. Buna göre, maddelerin bulundukları faktördeki yapıyı ölçmeye hizmet ettiği yorumu yapılabilir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri Tablo 4'da sunulmuştur. Ayrıca analiz sonucunda elde edilen ölçme modeli Şekil 4'de sunulmuştur.

Tablo 5. Akran İlişkileri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksi Sonuçları

	χ^2	χ^2/sd	p	CFI	GFI	NFI	RMSEA
Ölçek	458.87	3.56	0.000	0.96	0.88	0.95	0.079
Önerilen		χ^2/sd≤3		≥90	≥90	≥90	≤0.080

Tablo 5 incelendiğinde χ^2/sd değerinin 3 ve 5 arasında olduğu görülmektedir ve buna göre modelin veriye orta düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir. CFI değeri 0.96 ve NFI değeri 0.95 olarak belirlenmiştir ve bu değerler 0.90'nın üzerinde olmasından dolayı modelin veriye iyi uyum gösterdiği söylenebilir. GFI değeri ise 0.88 olup 0.90 değerine çok yakındır. RMSEA indeksi açısından değerlendirildiğinde ise bu indeksin model için 0.079 olduğu saptanmıştır ve bu değer 0.08'in altında olduğundan modelin veriye uyumlu olduğu söylenebilir. Uyum indeksleri genel olarak değerlendirildiğinde dört boyutlu modelin veriye uyum sağladığı görülmektedir.

Şekil 4. Akran İlişkileri Ölçeği Ölçme Modeli

Akran İlişkileri Ölçeği puanlarının güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach alfa ve McDonald Omega güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Akran İlişkileri Ölçeği Puanları Güvenirlik Sonuçları

	Cronbach's α	McDonald's ω
Bağlılık	0.91	0.91
Güven ve Özdeşim	0.74	0.79
Kendini Açma	0.71	0.73
Sadakat	0.68	0.72

Tablo 6 incelendiğinde Akran İlişkileri Ölçeği bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma puanları için hesaplanan Cronbach's α ve McDonald's ω değerlerinin 0.70'den büyük olduğu görülmektedir. Sadakat boyutu için Cornbach's α değerinin 0.68 olup 0.70'e çok yakın olduğu ve McDonald's ω değerlerinin 0.72 olduğu belirlenmiştir. Buna göre ölçek puanlarının güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırma için öncelikle Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra Ankara il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören özel yetenekli tanısı almış öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin araştırmaya katılabilmesi için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Ölçek formları dağıtılmadan önce bilgilendirilmiş onam formu ile katılımcıların yazılı olarak bilgilendirilmeleri sağlanmış ve araştırmanın amacı, kişisel bilgi formu ve ölçeklerin kullanımı, toplanan verilerin yalnızca bu araştırmada kullanılacağı ve paylaşılmayacağı hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Form ve ölçeklere isim yazılmaması ve sorulara samimi cevapların verilmesinin araştırma sonuçları açısından önemine değinilerek katılımcıların kaygıları azaltılmıştır. Araştırmaya ait veriler yalnızca gönüllü katılımcılardan toplanmıştır.

Araştırmaya ait veriler pandemi nedeniyle veri toplama süreci esnasında uzaktan eğitime devam kararı verilen 5, 6, 7. sınıf normal gelişim gösteren öğrencilerinden çevrimiçi veri toplama yöntemleri ile gerçekleştirilirken, yüzyüze eğitime devam eden 8. sınıf normal gelişim gösteren öğrenciler ile özel yetenek tanısı almış BİLSEM öğrencilerinden yüzyüze toplanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi ve Değerlendirme Yöntemleri

Araştırma kapsamında toplanan veri setinin analize hazır hale getirilmesi amacıyla öncelikli olarak kayıp veri ve yanlış veri girişi olup olmadığı kontrol edilmiştir. Veri setinde yanlış veri girişi ve kayıp veri olmadığı belirlendikten sonra incelenecek araştırma problemleri baz alınarak ölçek puanlarının değişken düzeylerinde normal dağılım sağlama durumu incelenmiştir. Normal dağılım incelenmesinde çarpıklık ve basıklık istatistikleri değerlendirilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması normal dağılım göstergesi olarak alınmıştır. Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliği kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarının ve Akran İlişkileri Ölçeği güven ve özdeşim, kendini açma, sadakat puanlarının incelenecek değişkenlerin düzeylerinde normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Akran İlişkileri Ölçeği bağlılık boyutu puanlarında ise incelenecek değişkenlerin düzeylerinde normal dağılım olmadığı tespit edilmiştir. Özel yetenek tanısı almış olma durumuna göre ölçek puanları karşılaştırılırken normal dağılım gösteren ölçek puanları için ilişkisiz örneklemler t testi kullanılırken, normal dağılım göstermediği durumlarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Özel yetenekli olma-cinsiyet, özel yetenekli olma-yaş gibi iki değişkenin kullanılarak ölçek puanlarının karşılaştırılmasının gerekli olduğu araştırma problemlerinde ise normal dağılım varsayımın sağlandığı durumlarda iki yönlü varyans analizi (iki yönlü ANOVA); normal dağılım sağlanmadığı durumlarda ise dosya bölmesi yapılarak değişkenin iki düzeyli olduğu durumlarda Mann Whitney U testi, değişkenin ikiden fazla düzeye sahip olduğu durumlarda ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için normal dağılım varsayımın sağlandığı değişkenler arasında Pearson korelasyon katsayısı, normal dağılım varsayımının sağlanmadığı durumda ise Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya dahil olan örneklem grubundan elde edilen verilere ait istatistiksel analizler ve bu analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulgular

Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik davranışlarındaki değişimin incelenmesine yönelik analiz sonuçları Tablo 7.'de sunulmuştur.

Tablo 7. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarının incelenmesi

Mükemmeliyetçilik		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	133	32.48	6.94	351	0.946	0.345
	Normal	220	31.80	6.31			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	133	28.88	9.64	351	0.047	0.962
	Normal	220	28.93	8.93			

*p<0.05

Tablo 7'e göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutlarından aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05). Diğer bir ifadeyle normal gelişim gösteren ve özel yetenekli olan çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri benzerdir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinde cinsiyetin etkisini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Çocukların cinsiyetine göre mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	Cinsiyet	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	Erkek	32.57	7.00	Özel yet.	.808	.369
		Kız	32.37	6.94	Cinsiyet	.099	.753
	Normal	Erkek	31.95	5.84	Özel yet*Cinsiyet	.002	.963
		Kız	31.69	6.66			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	Erkek	29.50	9.45	Özel yet.	.136	.713
		Kız	28.10	9.91	Cinsiyet	6.786*	**.010***
	Normal	Erkek	31.09	7.77	Özel yet*Cinsiyet	1.477	.225
		Kız	27.25	9.43			

*p<0.05

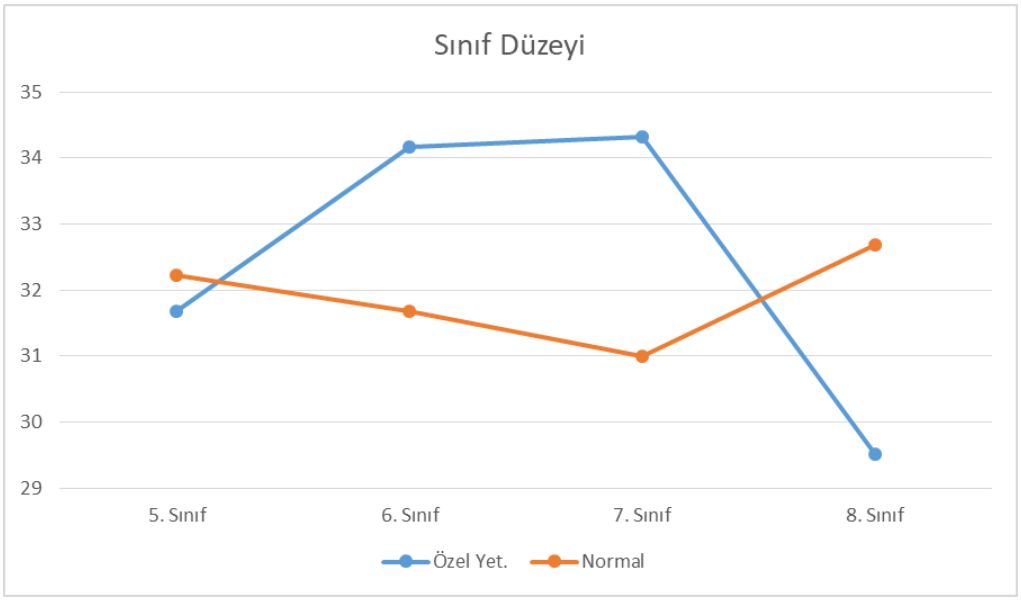
Tablo 8 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve cinsiyete göre kendine yönelik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutundan aldıkları puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05) görülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde erkek çocukların puan ortalamalarının kız çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik davranışlarına sınıf düzeyinin etkisini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Çocukların sınıf seviyesine göre mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	Sınıf	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	5. sınıf	31.67	6.09	Özel yet.	.516	.473
		6. Sınıf	34.17	6.44	Sınıf	1.050	.371
		7. sınıf	34.32	6.87	Özel yet.*Sınıf	3.665*	**.013***
		8.sınıf	29.52	8.36			
	Normal	5. sınıf	32.22	6.41			
		6. Sınıf	31.68	5.97			
		7. sınıf	30.99	6.54			
		8.sınıf	32.68	6.20			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	5. sınıf	28.02	8.51	Özel yet.	.012	.912
		6. Sınıf	28.37	10.03	Sınıf	1.513	.211
		7. sınıf	30.77	10.32	Özel yet.*Sınıf	.247	.864
		8.sınıf	28.83	10.72			
	Normal	5. sınıf	27.42	8.97			
		6. Sınıf	29.82	7.57			
		7. sınıf	30.21	9.95			
		8.sınıf	28.08	8.45			

*p<0.05

Tablo 9 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve sınıf düzeyine göre sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülürken, kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$) görülmektedir. Tespit edilen sınıf düzeyi ortak etkisini daha detaylı görmek amacıyla Şekil 5'de ortak etki grafiği verilmiştir. Şekil 5'deki grafik incelendiğinde beşinci ve sekizinci sınıf öğrencileri için normal gelişim gösteren çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu görülürken, altıncı ve yedinci sınıf olan öğrenciler için özel yetenekli çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 5. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda sınıf düzeyinin etkisinin incelenmesi

Çocukların anne eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Çocukların anne eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	AED	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	Ortaokul	34.06	7.23	Özel yet.	1.632	.202
		Lise	32.69	6.36	AED	.528	.590
		Üniversite	32.03	7.23	Özel yet.*AED	.573	.565
	Normal	Ortaokul	32.06	5.73			
		Lise	31.31	6.61			
		Üniversite	32.17	7.26			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	Ortaokul	31.31	8.40	Özel yet.	.728	.394
		Lise	29.45	9.09	AED	1.620	.199
		Üniversite	28.04	10.18	Özel yet.*AED	.056	.946
	Normal	Ortaokul	29.85	7.96			
		Lise	28.36	9.92			
		Üniversite	27.56	9.19			

*p<0.05

Tablo 10 incelendiğinde normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların anne eğitim durumuna göre kendine yönelik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0.05) görülmektedir. Çocukların baba eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 11.'de sunulmuştur.

Tablo 11. Çocukların baba eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	BED	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	Ortaokul	38.33	7.02	Özel yet.	3.781	.053
		Lise	33.00	5.89	BED	1.876	.155
		Üniversite	32.13	7.23	Özel yet.*BED	.733	.481
	Normal	Ortaokul	32.70	6.11			
		Lise	31.33	5.98			
		Üniversite	31.23	6.92			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	Ortaokul	37.00	6.08	Özel yet.	2.016	.157
		Lise	29.41	9.35	BED	2.142	.119
		Üniversite	28.46	9.77	Özel yet.*BED	.639	.528
	Normal	Ortaokul	30.04	8.04			
		Lise	28.89	9.47			
		Üniversite	27.52	9.25			

*p<0.05

Tablo 11. incelendiğinde normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların baba eğitim durumuna göre kendine yönelik mükemmelliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutlarından aldıkları puanlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0.05) görülmektedir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli

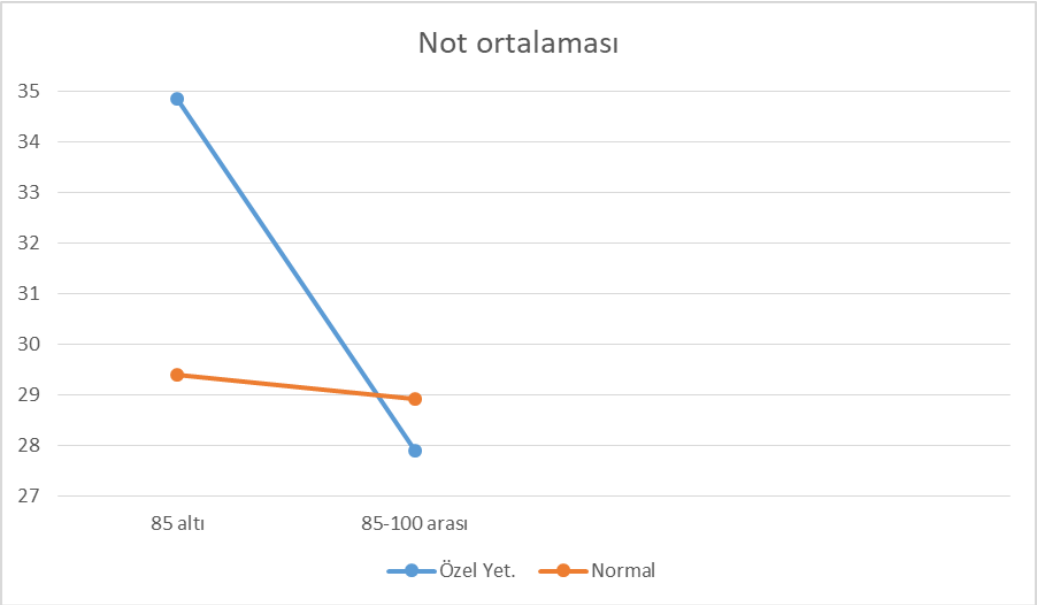
çocukların not ortalamasına göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Çocukların not ortalamasına göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	Not	$\bar{X}$	ss		t	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	85 altı	32.00	6.98	Özel yet.	1.679	.196
		85-100	32.56	6.97	Not	2.720	.100
	Normal	85 altı	29.69	6.18	Özel yet.*Not	1.153	.284
		85-100	32.34	6.26			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	85 altı	34.84	8.51	Özel yet.	2.686	.102
		85-100	27.89	9.49	Not	7.497*	**.006***
	Normal	85 altı	29.38	8.57	Özel yet.*Not	5.701*	**.017***
		85-100	28.90	8.99			

*p<0.05

Tablo 12 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve not ortalamasına göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülürken, sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu (p<0,05) görülmektedir. Tespit edilen normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu-not ortalaması ortak etkisini daha detaylı görmek amacıyla Şekil 6'da ortak etki grafiği verilmiştir. Şekil 6'daki grafik incelendiğinde not ortalaması 85 altı için normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının özel yetenekli çocuklardan az olduğu görülürken, not ortalaması 85-100 arası için özel yetenekli çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan az olduğu görülmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise not ortalaması 85 ve altı olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanları ortalamasının, not ortalaması 85 ve üstü olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şekil 6. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutunda not ortalamasının etkisinin incelenmesi

Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların kardeş sayısına göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13. Çocukların kardeş sayısına göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin bulgular

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	Kardeş S.	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	Tek Ç.	30.13	7.15	Özel yet.	.163	.686
		Bir	33.61	6.89	Kardeş S.	6.245*	**.002***
		2 ve üstü	31.03	6.65	Özel	.078	.925
	Normal	Tek Ç.	29.64	6.17	yet.*Kardeş S.		
		Bir	32.97	6.20			
		2 ve üstü	31.00	6.28			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	Tek Ç.	30.00	12.07	Özel yet.	.472	.492
		Bir	28.54	9.22	Kardeş S.	.362	.696
		2 ve üstü	29.16	9.71	Özel	.467	.627
	Normal	Tek Ç.	26.79	8.95	yet.*Kardeş S.		
		Bir	28.45	9.16			
		2 ve üstü	29.64	8.72			

*p<0.05

Tablo 13 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve kardeş sayısına göre kendine yönelik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık (p<0.05) görülmektedir. Tespit edilen farklılığın kardeş sayısı değişkenin

hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın tek olan çocuklar ile bir kardeşi olan çocuklar ve bir kardeşi olanlar ile 2 ve üstü kardeşi olan çocuklar arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde bir kardeşi olan çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının diğer çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların anne-baba tutumuna göre mükemmeliyetçilik davranışlarına ilişkin yapılan analiz sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışında anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi

Mükemmeliyetçilik	Özel yet.	ABT	$\bar{X}$	ss		F	p
Kendine Yönelik	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	31.61	8.87	Özel yet.	.419	.518
		Mükemmeliyetçi	33.19	5.82	ABT	.634	.594
		Koruyucu	32.36	6.04	Özel yet.*ABT	.123	.946
		Demokratik	32.36	7.74			
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	31.69	6.08			
		Mükemmeliyetçi	33.00	6.33			
		Koruyucu	31.66	6.29			
		Demokratik	31.15	6.71			
Sosyal Kaynaklı	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	29.48	9.74	Özel yet.	.015	.902
		Mükemmeliyetçi	33.08	9.65	ABT	5.706*	**.001***
		Koruyucu	27.47	8.33	Özel yet.*ABT	.257	.857
		Demokratik	26.44	10.10			
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	28.56	8.52			
		Mükemmeliyetçi	32.28	7.55			
		Koruyucu	28.63	9.40			
		Demokratik	26.47	8.72			

*p<0.05

Tablo 14 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve anne baba tutumuna göre kendine yönelik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik alt boyutunda anlamlı farklılık (p<0.05) görülmektedir. Tespit edilen farklılığın anne baba tutumu değişkenin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda anne baba tutumu mükemmeliyetçi olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının anne babası otoriter, kouyucu ve demokratik olanlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.2 Akran İlişkilerine İlişkin Bulgular

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkilerindeki değişimin incelenmesine yönelik analiz sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli olan çocukların akran ilişkilerine ilişkin bulgular

	Özel yet.	n	$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Bağlılık	Özel yet.	133	32.71	34.00	183.03	0.866	0.386
	Normal	220	32.65	34.00	173.35		
		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	133	14.49	3.85	351	1.561	0.119
	Normal	220	13.84	3.73			
Kendini Açma	Özel yet.	133	7.17	3.27	351	2.092*	**0.037***
	Normal	220	6.48	2.83			
Sadakat	Özel yet.	133	8.05	3.27	351	1.517	0.130
	Normal	220	7.53	3.00			

*p<0.05

Tablo 15 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre akran ilişkilerinde bağlılık, güven ve özdeşim, sadakat boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0.05) görülürken, kendini açma boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05) görülmektedir. Diğer bir deyişle normal gelişim gösteren ve özel yetenekli olan çocukların akran ilişkilerinde bağlılık, güven ve özdeşim, sadakat davranışları benzer iken kendini açma davranışlarının anlamlı farklılık gösterdiği söylenebilir. Anlamlı farklılık tespit edilen kendini açma boyutu puan ortalamaları incelendiğinde, özel yetenekli öğrencilerin kendini açma boyutundan aldığı puanların ortalamasının ($\bar{X}$=7.17) normal gelişim gösteren öğrencilerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre, akran ilişkilerinde kendini açma konusunda özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden daha iyi olduğu yorumu yapılabilir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların cinsiyetlerine göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Çocukların cinsiyetlerine göre akran ilişkilerine ilişkin bulgular

	Özel yet.	Cinsiyet	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	Erkek	14.59	3.89	Özel yet.	1.861	.173
		Kız	14.36	3.83	Cinsiyet	2.356	.126
	Normal	Erkek	14.43	3.56	Özel yet.*Cinsiyet	.925	.337
		Kız	13.39	3.82			
Kendini Açma	Özel yet.	Erkek	6.86	3.37	Özel y.	5.166*	.024
		Kız	7.56	3.13	Cinsiyet	2.676	.103
	Normal	Erkek	6.26	2.64	Özel yet.*Cinsiyet	.206	.650
		Kız	6.65	2.97			
Sadakat	Özel yet.	Erkek	8.55	3.52	BİLSEM	1.445	.230
		Kız	7.41	2.84	Cinsiyet	7.105*	**.008***
	Normal	Erkek	7.91	3.01	Özel yet.*Cinsiyet	.484	.487
		Kız	7.23	2.98			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Bağlılık	Özel yet.	Erkek	32.62	34.50	65.88	0.377	0.706
		Kız	32.81	34.00	68.41		
	Normal	Erkek	33.02	34.00	110.23	0.055	0.956
		Kız	32.37	34.00	110.71		
		Erkek	32.85	34.00	175.73	0.227	0.821
		Kız	32.51	34.00	178.18		

*p<0.05

Tablo 16 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve cinsiyete göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde cinsiyetin etkisi yoktur. Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise çocukların akran ilişkileri sadakat boyutu puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0.05). görülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde erkek çocukların sadakat boyutundan aldıkları puan ortalamalarının kız çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, erkek çocukların akran ilişkilerinde sadakat konusunda kız çocuklarından daha iyi olduğu söylenebilir. Sınıf düzeylerine göre çocukların akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Çocukların sınıf düzeylerine göre akran ilişkilerine ilişkin bulgular

	Özel yet.	Sınıf	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	5. sınıf	14.59	3.40	Özel yet.	2.007	.157
		6. sınıf	14.43	3.75	Sınıf	1.060	.366
		7. sınıf	15.16	4.10	Özel yet.*Sınıf	.473	.701
		8.sınıf	13.43	4.51			
	Normal	5. sınıf	14.20	3.84			
		6. sınıf	13.90	3.59			
		7. sınıf	13.72	3.82			
		8.sınıf	13.37	3.66			
		5. sınıf	14.59	3.40			
Kendini Açma	Özel yet.	5. sınıf	6.98	3.14	Özel yet.	4.778*	.030
		6. sınıf	7.33	3.46	Sınıf	.880	.452
		7. sınıf	7.29	3.24	Özel yet.*Sınıf	.260	.854
		8.sınıf	7.22	3.55			
	Normal	5. sınıf	6.05	2.27			
		6. sınıf	6.88	3.31			
		7. sınıf	6.85	3.08			
		8.sınıf	6.05	2.49			
Sadakat	Özel yet.	5. sınıf	7.94	3.36	Özel yet.	2.287	.131
		6. sınıf	8.17	3.09	Sınıf	.464	.708
		7. sınıf	8.10	3.09	Özel yet.*Sınıf	.155	.926
		8.sınıf	8.04	3.75			
	Normal	5. sınıf	7.14	3.11			
		6. sınıf	7.90	2.90			
		7. sınıf	7.75	2.74			
		8.sınıf	7.32	3.39			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd=3)	p
Bağlılık	Özel yet.	5. sınıf	34.33	36.00	74.10	3.391	.335
		6. sınıf	32.47	33.00	60.72		
		7. sınıf	31.74	33.00	67.52		
		8.sınıf	30.87	33.00	59.37		
	Normal	5. sınıf	34.06	35.00	122.83	4.367	.224
		6. sınıf	31.42	34.00	100.70		
		7. sınıf	32.96	33.00	110.81		
		8.sınıf	31.34	33.00	101.75		
		5. sınıf	34.18	36.00	197.15	7.860*	.049*
		6. sınıf	31.81	33.50	161.34		
		7. sınıf	32.57	33.00	176.26		
		8.sınıf	31.16	33.00	161.07		

*p<0.05

Tablo 17 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve sınıf düzeyine göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde sınıf düzeyinin etkisi yoktur. Çocukların sınıf düzeyine göre inceleme yapıldığında ise akran ilişkileri güven ve özdeşim, kendini açma, sadakat boyutu puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) görülürken bağlılık boyutu puanlarının

istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği (p<0,05) tespit edilmiştir. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunn-Benforoni düzeltmesi sonucunda anlamlı farklılık tespit edilemediği için düzeltme yapılmadan yapılan ikili karşılaştırma sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen anlamlı farklılığın beşinci sınıf öğrencileri ile altı ve sekizinci sınıf öğrencileri arasında olduğu belirlenmiştir. Sıra ortalamaları incelendiğinde beşinci sınıf öğrencilerinin bağlılık boyutu puanlarının sıra ortalamasının hem altıncı sınıf öğrencilerinden hem de sekizinci sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, beşinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerinde bağlılık davranışlarının altı ve sekizinci sınıf öğrencilerinden daha fazla olduğu söylenebilir. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların anne eğitim durumuna göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Çocukların anne eğitim durumlarına göre akran ilişkilerine ilişkin bulgular

	Özel yet.	AED	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	Ortaokul	14.62	3.69	Özel yet.	1.089	.298
		Lise	14.05	4.28	AED	.480	.619
		Üniversite	14.71	3.66	Özel yet.*AED	.295	.745
	Normal	Ortaokul	13.58	3.87			
		Lise	13.96	3.82			
		Üniversite	14.31	3.14			
Kendini Açma	Özel yet.	Ortaokul	6.94	3.19	Özel yet.	2.222	.137
		Lise	7.07	3.16	AED	.189	.828
		Üniversite	7.28	3.39	Özel yet.*AED	.059	.943
	Normal	Ortaokul	6.31	2.95			
		Lise	6.65	2.76			
		Üniversite	6.58	2.70			
Sadakat	Özel yet.	Ortaokul	7.19	2.32	Özel yet.	.579	.447
		Lise	7.95	3.43	AED	.773	.462
		Üniversite	8.28	3.36	Özel yet.*AED	.763	.467
	Normal	Ortaokul	7.36	2.99			
		Lise	7.84	3.02			
		Üniversite	7.31	3.03			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd=2)	p
Bağlılık	Özel yet.	Ortaokul	34.88	38.00	84.56		
		Lise	31.31	33.50	61.68	4.181	.124
		Üniversite	33.03	34.00	66.23		
	Normal	Ortaokul	31.58	33.00	99.86		
		Lise	33.28	34.00	117.04	5.955	.051
		Üniversite	34.31	36.00	126.21		
		Ortaokul	32.03	33.00	166.01		
		Lise	32.61	34.00	178.62	2.487	.288
		Üniversite	33.44	35.00	186.99		

*p<0.05

Tablo 18 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve anne eğitim durumuna göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde anne eğitim durumunun etkisi yoktur. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların baba eğitim durumuna göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Çocukların baba eğitim durumlarına göre akran ilişkisinde baba eğitim durumunun etkisinin incelenmesi

	Özel yet.	BED	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	Ortaokul	15.33	4.51	Özel yet.	.978	.323
		Lise	13.97	4.30	BED	.799	.450
		Üniversite	14.63	3.70	Özel yet.*BED	.045	.956
	Normal	Ortaokul	14.24	3.67			
		Lise	13.43	3.72			
		Üniversite	13.85	3.85			
Kendini Açma	Özel yet.	Ortaokul	8.33	2.52	Özel yet.	2.299	.130
		Lise	6.84	3.57	BED	.239	.787
		Üniversite	7.24	3.21	Özel yet.*BED	.506	.603
	Normal	Ortaokul	6.29	2.61			
		Lise	6.61	3.20			
		Üniversite	6.57	2.64			
Sadakat	Özel yet.	Ortaokul	8.33	5.77	Özel yet.	.606	.437
		Lise	7.56	2.84	BED	.844	.431
		Üniversite	8.19	3.35	Özel yet.*BED	.128	.880
	Normal	Ortaokul	8.12	3.21			
		Lise	7.06	2.88			
		Üniversite	7.34	2.78			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd=2)	p
Bağlılık	Özel yet.	Ortaokul	34.00	38.00	82.17		
		Lise	32.06	35.00	66.00	.491	.782
		Üniversite	32.88	34.00	66.86		
	Normal	Ortaokul	32.20	34.00	106.88		
		Lise	32.67	34.00	113.63	.459	.795
		Üniversite	33.23	33.00	111.20		
		Ortaokul	32.27	34.00	169.30		
		Lise	32.50	34.00	178.90	.626	.731
		Üniversite	33.01	34.00	179.70		

*p<0.05

Tablo 19 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve baba eğitim durumuna göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0,05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların normal

gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde baba eğitim durumunun etkisi yoktur. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların not ortalamalarına göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları sonuçları Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Çocukların not ortalamalarına göre akran ilişkilerine ilişkin bulgular

	Özel yet.	Not	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	85 altı	14.42	5.01	Özel yet.	1.449	.229
		85-100 arası	14.50	3.65	Not	.126	.723
	Normal	85 altı	13.62	3.87	Özel yet.*Not	.046	.831
		85-100 arası	13.94	3.67			
Kendini Açma	Özel yet.	85 altı	7.32	4.08	Özel y.	2.866	.091
		85-100 arası	7.15	3.14	Not	.006	.937
	Normal	85 altı	6.42	2.38	Özel yet.*Not	.084	.772
		85-100 arası	6.52	2.94			
Sadakat	Özel yet.	85 altı	8.42	3.82	Özel yet.	2.191	.140
		85-100 arası	7.98	3.19	Not	.139	.709
	Normal	85 altı	7.47	3.27	Özel yet.*Not	.323	.570
		85-100 arası	7.56	2.94			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	Z	p
Bağlılık	Özel yet.	85 altı	30.84	33.00	63.26	0.458	0.647
		85-100 arası	33.02	34.50	67.62		
	Normal	85 altı	30.93	33.00	93.89	1.919	0.055
		85-100 arası	33.14	34.00	114.17		

*p<0.05

Tablo 20 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve not ortalamasına göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0.05) görülmektedir. Diğer bir deyişle, çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde not ortalamasının etkisi yoktur. Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların kardeş sayısına göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 21'de sunulmuştur.

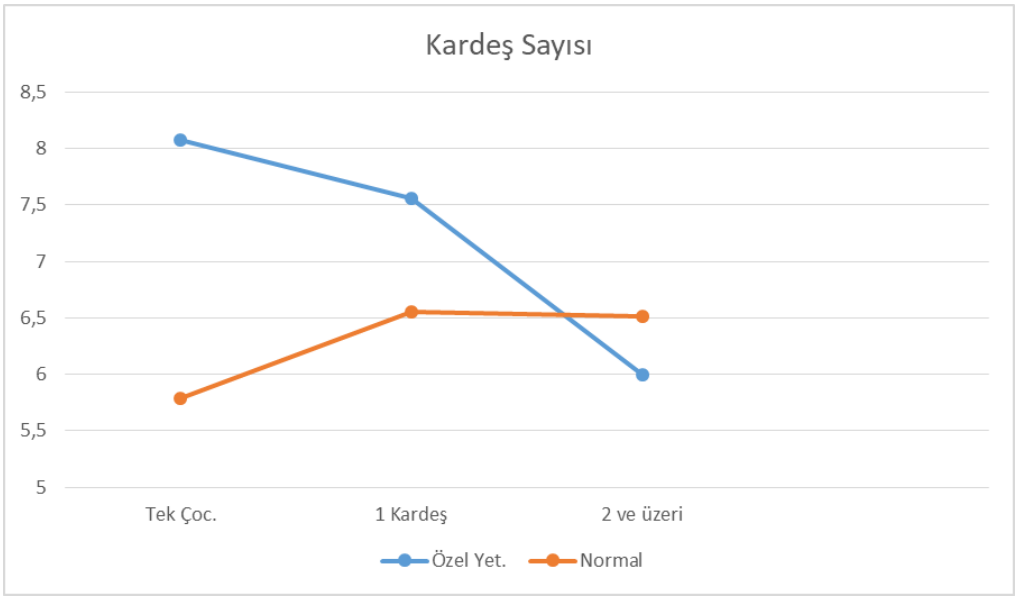
Tablo 21. Çocukların kardeş sayısına göre akran ilişkilerine ilişkin bulgular.

	Özel yet.	Kardeş S.	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	Tek Çoc.	12.80	4.18	Özel yet.	.369	.544
		Bir	14.84	3.77	Kardeş S.	1.486	.228
		2 ve üstü	14.42	3.81	Özel yet.*Kardeş S.	.507	.603
	Normal	Tek Çoc.	13.29	2.23			
		Bir	13.86	3.95			
		2 ve üstü	13.90	3.71			
Kendini Açma	Özel yet.	Tek Çoc.	8.07	3.73	Özel yet.	4.432	.036
		Bir	7.56	3.18	Kardeş S.	2.497	.084
		2 ve üstü	6.00	3.05	Özel yet.*Kardeş S.	3.534	**.030***
	Normal	Tek Çoc.	5.79	2.15			
		Bir	6.55	2.80			
		2 ve üstü	6.51	2.95			
Sadakat	Özel yet.	Tek Çoc.	6.93	4.18	Özel yet.	3.054	.081
		Bir	7.98	3.19	Kardeş S.	3.509	**.031***
		2 ve üstü	8.63	3.02	Özel yet.*Kardeş S.	.759	.469
	Normal	Tek Çoc.	5.86	1.56			
		Bir	7.75	2.92			
		2 ve üstü	7.54	3.17			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd=2)	p
Bağlılık	Özel yet.	Tek Çoc.	30.67	32.00	56.80		
		Bir	32.91	34.00	67.49	1.302	0.521
		2 ve üstü	33.08	36.00	70.00		
	Normal	Tek Çoc.	33.50	35.00	113.54		
		Bir	32.48	34.00	109.49	0.064	0.968
		2 ve üstü	32.70	33.00	111.03		
	Tek Çoc.		32.03	33.00	165.60		
	Bir		32.68	34.00	177.16	0.425	0.809
	2 ve üstü		32.80	34.00	179.09		

*p<0.05

Tablo 21 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu kardeş sayısına göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim ve sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı (p>0.05) görülürken, kendini açma boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu (p<0.05) görülmektedir. Tespit edilen normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu-kardeş sayısı ortak etkisini daha detaylı görmek amacıyla Şekil 7'de ortak etki grafiği verilmiştir. Şekil 7'deki grafik incelendiğinde tek çocuk ve bir kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışları tek çocuk ve bir kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan daha iyiyken, 2 ve üstü kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışları tek çocuk ve bir kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan daha azdır. Ayrıca grafikte tek çocuk olan özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında kendini açma boyutu puanları arasındaki fark daha fazla iken, bir kardeşi olanlarda bu fark daha azdır. Ayrıca kardeş sayısına göre çocukların akran ilişkileri sadakat boyutu puanlarının da istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tespit edilen farklılığın kardeş sayısı değişkenin hangi düzeyleri arasında olduğunu

belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın tek çocuk olan çocuklar ile bir kardeşi olan çocuklar ($p = 0.021<0.05$) ve tek çocuk olanlar ile 2 ve üstü kardeşi olan çocuklar ($p = 0.025<0.05$) arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde tek çocuk olan çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının diğer çocuklardan daha düşük olduğu görülmektedir.

Şekil 7. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisi kendini açma boyutunda kardeş sayısının etkisinin incelenmesi

Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların anne baba tutumlarına göre akran ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 22'de sunulmuştur.

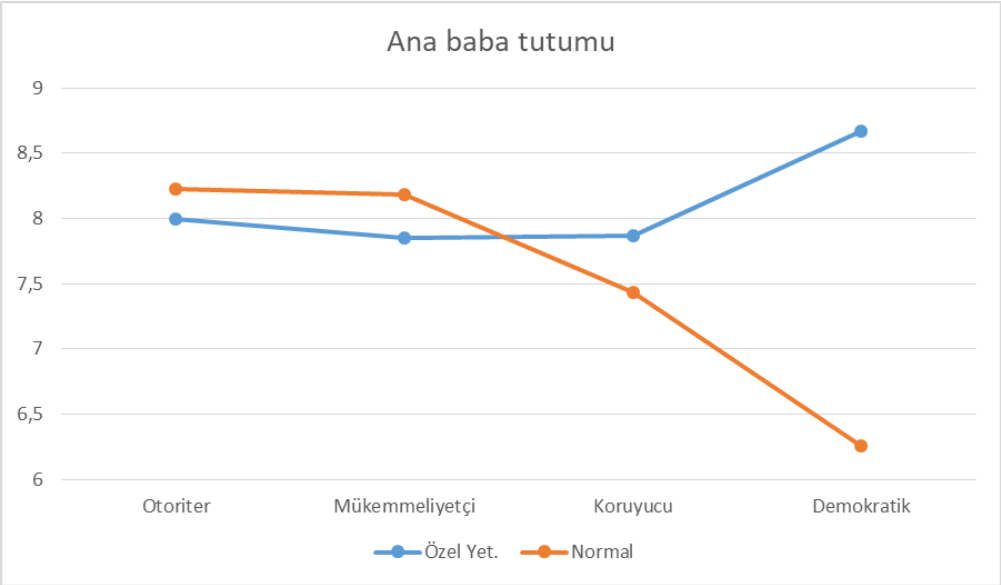
Tablo 22. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi

	Özel yet.	ABT	$\bar{X}$	ss		F	p
Güven ve Özdeşim	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	12.91	4.04	Özel yet.	1.180	.278
		Mükemmeliyetçi	14.73	4.47	ABT	4.117*	**.007***
		Koruyucu	14.44	3.09	Özel yet.*ABT	.883	.450
		Demokratik	16.00	3.06			
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	13.64	3.84			
		Mükemmeliyetçi	14.26	3.81			
		Koruyucu	13.46	3.60			
		Demokratik	14.85	3.92			
Kendini Açma	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	6.61	2.86	Özel yet.	4.771*	.030
		Mükemmeliyetçi	7.31	3.37	ABT	3.822*	**.010***
		Koruyucu	6.82	3.27	Özel yet.*ABT	.471	.703
		Demokratik	8.14	3.39			
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	5.44	3.14			
		Mükemmeliyetçi	6.33	2.46			
		Koruyucu	6.64	2.75			
		Demokratik	7.41	2.90			
Sadakat	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	8.00	3.10	Özel yet.	2.462	.118
		Mükemmeliyetçi	7.85	3.21	ABT	.667	.573
		Koruyucu	7.87	3.30	Özel yet.*ABT	2.859*	**.037***
		Demokratik	8.67	3.36			
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	8.23	3.00			
		Mükemmeliyetçi	8.18	3.30			
		Koruyucu	7.43	2.77			
		Demokratik	6.26	3.08			
			$\bar{X}$	Medyan	Sıra Ortalaması	χ^2 (sd=3)	p
Bağlılık	Özel yet.	Otoriter (Kuralcı)	30.74	31.00	53.39	7.796	0.050
		Mükemmeliyetçi	32.77	36.00	67.92		
		Koruyucu	32.73	33.00	59.91		
		Demokratik	35.22	36.00	78.47		
	Normal	Otoriter (Kuralcı)	31.56	33.00	97.74	6.059	0.109
		Mükemmeliyetçi	33.23	35.00	117.92		
		Koruyucu	32.52	33.00	105.25		
		Demokratik	34.06	36.50	129.91		
		Otoriter (Kuralcı)	31.26	32.50	150.12	15.228*	0.002
		Mükemmeliyetçi	33.05	35.00	184.57		
		Koruyucu	32.59	33.00	164.32		
		Demokratik	34.66	36.00	211.35		

*p<0.05

Tablo 22 incelendiğinde çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumunun anne baba tutumuna göre akran ilişkisi bağlılık, güven ve özdeşim ve kendini açma boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı (p>0.05) görülürken, sadakat boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu (p<0.05) görülmektedir. Tespit edilen normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu-anne baba tutumu ortak etkisini daha detaylı görmek amacıyla Şekil 8'de ortak etki grafiği verilmiştir. Şekil 8'deki grafik incelendiğinde anne baba tutumu otoriter ve mükemmeliyetçi olan ebeveynler için normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu görülürken, anne baba tutumu koruyucu ve

demokratik olan ebeveynler için özel yetenekli çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca anne baba tutumuna göre çocukların akran ilişkileri bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma boyutu puanlarının da istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Tespit edilen farklılığın anne baba tutumu değişkenin hangi düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla bağlılık boyutu için Dunn Benforoni testi; güven ve özdeşim ile kendini açma boyutu için LSD testi yapılmıştır. Bağlılık boyutu için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın anne baba tutumu otoriter (kuralcı) olan çocuklar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.003<0.05$) ve koruyucu olanlar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.007<0.05$) arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi bağlılık boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter (kuralcı) ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Güven ve özdeşim boyutu için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın anne baba tutumu otoriter (kuralcı) olan çocuklar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.001<0.05$) ve koruyucu olanlar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.002<0.05$) arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi güven ve özdeşim boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter (kuralcı) ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Kendini açma boyutu için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda tespit edilen farklılığın anne baba tutumu otoriter (kuralcı) olan çocuklar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.000<0.05$); anne baba tutumu mükemmeliyetçi olan çocuklar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.039<0.05$) ve koruyucu olanlar ile demokratik olan çocuklar ($p = 0.011<0.05$) arasında olduğu belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi bağlılık boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter (kuralcı), mükemmeliyetçi ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 8. Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisi sadakat boyutunda anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi

4.3 Akran İlişkileri ile Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulgular

Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23. Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişinin incelenmesi

		Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik	Sosyal Kaynaklı Mükemmeliyetçilik
Bağlılık	r	-0.031	-0.081
	p	0.556	0.127
Güven ve Özdeşim	r	-0.032	-0.006
	p	0.554	0.904
Kendini Açma	r	-0.066	0.071
	p	0.216	0.182
Sadakat	r	-0.066	0.131*
	p	0.216	0.014

*p<0.05

Tablo 23 incelendiğinde sadece çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları ile akran ilişkileri sadakat boyutu puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışları arttıkça akran ilişkileri ölçeğinin sadakat alt boyutundan aldıkları puanlar az da olsa arttığı

söylenebilir. Çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları ile akran ilişkileri bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0.05$) ortaya konulmuştur. Çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları ile akran ilişkileri ölçeğinin bağlılık, güven ve özdeşim, kendini açma ve sadakat boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0.05$) belirlenmiştir. Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişki normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre nasıl farklılaştığını incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. Çocukların akran ilişkileri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre incelenmesi

		Özel yet.		Normal	
		Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik	Sosyal Kaynaklı Mükemmeliyetçilik	Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik	Sosyal Kaynaklı Mükemmeliyetçilik
Bağlılık	r	-.079	-.069	0.007	-0.073
	p	0.336	0.427	0.913	0.278
Güven ve Özdeşim	r	-0.093	-0.056	0.003	0.027
	p	0.288	0.525	0.966	0.693
Kendini Açma	r	-0.053	0.136	-0.087	0.024
	p	0.545	0.119	0.200	0.724
Sadakat	r	-0.122	0.087	-0.033	.163*
	p	0.162	0.318	0.624	0.015

*p<0.05

Tablo 24 incelendiğinde normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları ile akran ilişkileri sadakat boyutu puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki olduğu görülürken, bu ilişkinin özel yetenekli çocuklar için istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. Buna göre, normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışları arttıkça sadakat davranışının az da olsa arttığı söylenebilirken, özel yetenekli çocuklar için sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışları ile akran ilişkileri sadakat davranışının ilişkili olmadığı söylenebilir. Diğer ilişkiler hem normal gelişim gösteren çocuklarda hem de özel yetenekli öğrencilerde istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

5. TARTIŞMA

5.1 Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçiliğine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Araştırmanın bu kısmında normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların *Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeğ*i'nden aldıkları puanlar literatür çerçevesinde yorumlanmıştır.

Normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırmaya dahil olan çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Yani her iki grubun mükemmeliyetçilik davranışları benzerlik göstermektedir. Ülkemizde sınav odaklı ve rekabetçi bir eğitim ortamının varlığı özel yetenekli ya da normal gelişim gösteren tüm çocukları daha iyisini yapmaya zorladığı için çalışmamızda böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Doğal olarak bu rekabet ortamında gerek özel yetenekli gerekse normal gelişim gösteren çocuklar en iyisini yapabilmek için mükemmeliyetçi eğilimler sergileyebilmektedirler. Kanlı (2011), özel yetenekli ve normal gelişim gösteren 129 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik ölçeğini kullanmış ve ölçek toplam puanında iki grubun mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Parker ve Mills (1996) Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin kullanıldığı araştırmalarında 6. Sınıf seviyesinde akademik olarak yetenekli öğrenciler ile akranları arasındaki mükemmeliyetçilik puanlarını ölçmüş ve anlamlı bir faklılık tespit edememişlerdir. Bu iki çalışmanın bulguları mevcut araştırmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Pyryt (2004) ise son dönemde yapılan araştırmalara göre özel yeteneklilikle mükemmeliyetçilik arasında çok güçlü bir ilişkinin olmayabileceğini belirtmektedir.

Elde edilen bu bulgunun aksine literatürde çoğunlukla özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi eğilimlerinin daha fazla olduğuna; hatta bazı araştırmacılara göre ise mükemmeliyetçiliğin özel yetenekli çocuklar için belirleyici ve karakteristik bir özellik olduğuna vurgu yapılmaktadır (Baysal Metin vd., 2018; Callard- Szulgit, 2012; Kerr, 1991; Kline, 2007; Schuler, 2000; Silverman, 2007; Silverman, 2013; Sousa, 2009; Webb vd., 2016). Kornblum ve Ainley (2005) Avustralyalı 6. 8. ve 11. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında özel yetenekli çocukların normal akranlarına göre mükemmeliyetçilığe daha çok eğilimli oldukları sonucana ulaşmışlardır.

Farklı olarak Arslan Ağırsoy (2018), 270 özel yetenekli ve 264 özel yetenekli olmayan çocukla gerçekleştirdiği çalışmasında özel yetenek tanısı almamış öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Altun (2010), 386 özel yetenekli ve 410 özel yetenekli olmayan ortaokul öğrencisi arasında gerçekleştirdiği çalışmada özel yetenekli olmayan öğrencilerin hem olumlu hem de olumsuz mükemmeliyetçilik eğilimlerinin özel yeteneklilere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde Çalıkoğlu, (2009) 5. ve 6. Sınıf öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmasında özel yeteneklilerle öğrenim gören normal zeka düzeyindeki öğrencilerin *"Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği"* olumlu olumsuz alt boyutları toplam puan ortalamasının özel yetenekli çocukların puan ortalamasından anlamlı biçimde fazla olduğunu belirlemiştir.

Cinsiyet değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre genel olarak mükemmeliyetçilikte cinsiyetin etkisi bulunamamıştır. Mükemmeliyetçilikte iki grup arasında cinsiyetin genel olarak etkisinin olmamasının nedeni gelişen teknoloji ve medya araçları ile özel yetenekli olsun yada olmasın tüm çocukların benzer beklenti ve hedeflere yöneliyor olmasının etkisi olmuş olabilir. Tamul (2019), ortaokul seviyesinde 89 özel yetenekli çocukla gerçekleştirdiği çalışmasında mükemmelliyetçilik ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya ulaşamamıştır. Ogurlu, Sevgi Yalın ve Yavuz Birben (2015) 106 özel yetenekli ortaokul öğrencisiyle tamamladıkları araştırmalarında olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı

sonucuna ulaşmışlardır. Kaçmaz (2019) özel yetenekli çocuklarla gerçekleştirdiği çalışmasında uyumlu uyumsuz mükemmeliyetçiliğin kız ve erkekler arasında bir farklılaşmaya neden olmadığını tespit etmiştir. Bayram (2016) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyet faktörü ile hem mükemmeliyetçilik toplam puanı hem de alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşmaya rastlamamıştır. Karakaş (2020) çalışmasında 748 lise öğrencisiyle çalışmış ve cinsiyet değişkenine göre mükemmeliyetçilik düzeylerinin faklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sayışman (2018)'da ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında hem olumlu hem de olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Belirtilen bu araştırma sonuçları mevcut çalışmamızın bulgularını desteklemektedir.

Araştırmamızda çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçiliğinin cinseyete göre farklılık göstermediği ancak sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarında erkeklerin kızlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Erkek çocuklar üzerinde oluşturulan beklentinin fazlalığından kaynaklı olarak böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Nitekim sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilikte erkeklerin kızlardan yüksek puan ortalamasına sahip olması ataerkil toplumların bir sonucu olarak erkek çocuklardan beklentinin kızlara göre daha fazla olmasına bağlanabilir (Leana-Taşçılar, Özyaprak, Güçyeter, Kanlı ve Camcı-Erdoğan, 2014; Yılmaz Çelik, 2013). Bu sonuç Türk toplumunun erkeklere verdiği anlamla da ilişkilendirilebilir (Pirinççi, 2009). Leana-Taşçılar vd., (2014) 108 özel yetenekli ortaokul öğrencisine tıpkı çalışmamızda olduğu gibi "Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği'ni" uygulamış ve cinsiyete göre mükemmeliyetçilik arasında anlamlı farklılık tespit edemezken, sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilikte erkek çocukların kızlardan farklılaştığı ve daha yüksek puan elde ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ortaya çıkan bu sonuç mevcut araştırmamızın bulgularıyla tamamen benzerlik göstermektedir. Yine aynı şekilde Çakas Uztemur (2021)'da 440 özel yetenekli ortaokul öğrencisine uyguladığı çalışmasının sonucunda sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik alt boyutunda erkek çocukların kız çocuklara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu bildirmiştir. Boydak (2009), 427 özel yetenekli ortaokul öğrencisiyle tamamladığı araştırmasında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden *"aile beklentileri ve ailesel eleştiri alt boyutlarında"* anlamlı derecede daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Pirinççi (2009), lise öğrencileriyle

gerçekleştirdiği çalışmasında toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik düzeylerinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yüksek puana sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Farklı olarak Arslan Ağırsoy (2018) hem özel yetenekli hem de normal gelişim gösteren kız öğrencilerin erkeklerden daha mükemmeliyetçi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kahraman ve Bulut Pedük (2014)'te özel yetenekli kız ortaokul öğrencilerinin olumlu mükemmeliyetçilik düzeylerinin erkeklerden fazla olduğunu tespit etmişlerdir.

Sınıf düzeyi değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırma verilerine göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocuklar arasında sınıf değişkenine göre farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre 5. ve 8. sınıflarda normal gelişim gösteren çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları özel yetenekli çocuklardan fazla iken 6. ve 7. sınıflarda özel yetenekli çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları normal gelişim gösteren çocuklardan daha yüksek çıkmıştır. Her iki grup içerisinde kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda en yüksek puan ortalamaları özel yetenekli 6. ve 7. sınıflarda iken en düşük puan ortalamaları ise özel yetenekli 8. sınıf öğrencilerinde tespit edilmiştir. Bu sonuç özel yetenekli 8. sınıf öğrencilerinin kademe geçiş sınavlarında yaşadığı kaygı ve stresin bir nedeni olarak düşünülmektedir. Hayatı şekillendirmede önemli bir aşama olan kademe geçiş sınavları çocukların kaygı düzeyini artırabilmektedir (Çakmak, Şahin ve Akıncı Demirbaş, 2017). Yılmaz Çelik (2013) kademe geçiş sınavına girecek olan 8. sınıfların yaşadığı kaygı ve stres düzeyinin onların kişisel standartlarında düşüşe sebep olmuş olabileceğini iddia etmektedir. Altun (2010) özel yetenekli ve normal gelişim gösteren ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında 6. sınıf öğrencilerinin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik eğilimlerinin 8. sınıflardan fazla olduğunu tespit etmiştir. Yılmaz Çelik (2013)'de düzen ve kişisel standartlar alt boyutlarında özel yetenekli 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıflara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlar mevcut araştırmamızla kısmen paralellik göstermektedir. Tamul (2019), özel yeteneklilerle gerçekleştirdiği çalışmasında sınıf değişkenine göre mükemmeliyetçilik düzeylerinde bir

farklılaşmaya rastlamamıştır. Bayram (2016)'da mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Anne eğitim değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırma bulgularına göre katılımcı çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında anne eğitim durumunun etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal kaynaklı ve kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarında da anne eğitim durumuna göre farklışlaşma görülmemiştir. Günümüzde ailelerin eğitim durumları hangi seviyede olursa olsun çocuklarından beklentilerinin benzer oluşu çocukların üzerindeki etkiyi aynı yönde ve seviyede olacak şekilde etkileyerek çalışmamızda böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Arslan Ağırsoy (2018)'un çalışmasında özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında bir farklılığa rastlanmamıştır. Yine özel yetenekli öğrencilerin anne eğitim durumuyla mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Boydak, 2019). Çalıkoğlu (2009) 61 özel yetenekli ve normal gelişim gösteren 5. ve 6. Sınıf öğrencilerine uyguladığı Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik ölçeği sonuçlarına göre anne eğitim durumuyla mükemmeliyetçilik düzeyinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. 6. 7. ve 8. sınıf özel yetenekli çocuklarla araştırmasını yürüten Kahraman ve Bulut Pedük (2014)'te özel yetenekli çocuklarda olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığını belirlemişlerdir. Bozdemir (2011) 630 ergene uyguladığı "*Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği"* sonuçlarına göre anne eğitim düzeyi ile ölçek alt boyutları ve toplam puanında anlamlı bir fark tespit edememiştir. Bozdemir anlamlı bir fark bulamamakla birlikte anne eğitim seviyesi yükseldikçe mükemmeliyetçilik puanlarının da doğru orantılı olarak yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Sayışman (2018) 304 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında hem olumlu hem de olumsuz mükemmeliyetçilikte anne eğitim durumunun anlamlı farklılaşmaya neden olmadığını belirlemiştir. Elde edilen bu araştırma sonuçları mevcut araştırmamızın bulgularını desteklemektedir.

Çalışmamızın bulgusunun dışında Yılmaz Çelik (2013) anne eğitim durumu yükseldikçe mükemmeliyetçilik düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Baba eğitimi değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırma bulgularına göre katılımcı çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre mükemmeliyetçilik davranışlarında baba eğitim durumunun etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal kaynaklı ve kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarında da baba eğitim durumuna göre farklışlaşma görülmemiştir. Babaların benzer beklentilerinin benzer sonuçları ortaya çıkardığı, yani baba eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik düzeylerinin bu nedenle paralellik gösterdiği tahmin edilmektedir. Günümüzde babaların neredeyse tamamı çocuklarından iyi bir eğitim ve hayat kalitesine ulaşmasını beklemektedirler. Arslan Ağırsoy (2018) özel yetenekli çocuklar ve normal gelişim gösteren çocuklara uyguladığı çalışmasında baba eğitim durumunun mükemmeliyetçilik puanlarını farklılaştırmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çalıkoğlu (2009)'da özel yetenekli çocuklardan elde ettiği bulgulara göre baba eğitim durumu ile mükemmeliyetçilik puanlarının farklılaşmadığı sonucunu bildirmişitir. Bozdemir (2011)'de ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında "*Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği"* toplam puanı ve alt boyutlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Bu bulgular araştırmamızın sonuçları ile parelellik göstermektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan bu sonuç tıpkı anne eğitim durumunda belirtildiği gibi ailelerin eğitim seviyeleri ne olursa olsun çocuklarından benzer beklentiler içerisinde olmalarının bir göstergesi olabilir. Türk ailelerinin çocuklarından en büyük beklentilerinden birisi onların okuyarak iyi ve saygın bir meslek sahibi olmaları yönündedir (Yapıcı, 2010). Nitekim, Sertelin (2003), 329 aile ile gerçekleştirdiği çalışmasında ailelerin %94'ünün gerek kız gerekse erkek çocuklarının üniversite ve özelde bir öğrenim görmelerini bekledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmamızın aksine baba eğitim durumu ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı farklılık tespit eden çalışmalar da mevcuttur. Örneğin, Satılmış (2010) 400 lise öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında *"düzen, hatalara aşırı ilgi, davranışlardan şüphe, aile beklentileri ve kişisel standartlar"* boyutlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını bildirirken, ailesel eleştiri alt boyutunda ise babası üniversite mezunu olanların puan ortalamalarının babaları ortaokul ve lise

mezunu olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğunu bulgulamıştır. Kahraman ve Bulut Pedük (2014) baba eğitim durumu yükseldikçe özel yetenekli çocukların olumsuz mükemmeliyetçiliğinin de yükseldiği sonucuna ulaşmışlardır. Olumlu mükemmeliyetçilik puanlarıyla baba eğitimi değişkeni arasında bir farklılaşmaya ise rastlamadıklarını bildirmişlerdir. Boydak (2019) özel yetenekli çocuklardan babası ortaöğretim mezunu olanların aile beklenileri puanlarının babası üniversite mezunu olanların aile beklentileri puanlarından fazla olduğunu tespit etmiştir. Sayışman (2018) çalışmasının katılımcısı ortaokul öğrencilerinden babası ilkokul mezunu olanların olumlu mükemmeliyetçiliklerinin babası ortaokul ile lise ve üzeri olanlardan fazla olduğunu bulgulamıştır. Bununla birlikte Sayışman tarafından çalışmada baba eğitim düzeyi ile olumsuz mükemmeliyetçilik arasında bir farklılaşma tespit edilmemiştir.

Not ortalaması değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırma bulguları incelendiğinde özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilikleri ile not ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşılık not ortalaması 85 altı için özel yetenekli çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan yüksek olduğu görülürken, not ortalaması 85-100 arası için normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarının özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu sonucu görülmektedir. Her iki grup içerisinde sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanı en yüksek olan grup 85 ve altı not ortalamasına sahip özel yetenekli çocuklar iken en az puan ortalamasına ise 85 ve üzeri not ortalamasına sahip özel yetenekli çocuklar olduğu görülmektedir. Bu durum özel yetenekli çocukların düşük başarı gösterdiklerinde üzerlerindeki baskının artmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olabilir. Nitekim özel yetenekli çocuklar başkalarının beklentilerine duyarlıdır ve bu beklentilerin karşılanması noktasında kendilerini sorumlu hissederler (Baysal Metin vd., 2018). Aile, sosyal çevre ve okul ortamının yüksek standartlı beklentileri özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi eğilimlerini besleyen etkenlerdendir (Bildiren, 2018). Sosyal çevre tarafından oluşturulan bu beklenti ve baskılarla beslenen mükemmeliyetçilik akademik başarısızlığın da temel sebebi olabilmektedir (Gür, 2017). Hatta çocuklar başkaları

tarafından konulan standartlara ulaşmak için çabaladıklarında anksiyete ve depresyona maruz kalabilmektedir (Hewwit ve Flett, 1991). Christopher ve Shewmaker (2010) 240 özel yetenekli çocukla gerçekleştirdiğ çalışmasında sosyal kaynaklı mükemmmeliyetçilikle depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişkiden bahsetmektedir. Sosyal kaynaklı mükemmeliyetçiliğin özel yetenekli çocuklar üzerinde oluşturduğu bu baskının akademik başarılarına olumsuz etki ettiği düşünülmektedir.

Ayrıca araştırmada not ortalaması 85 ve altı olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puan ortalamasının not ortalaması 85 ve üzeri olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik ortalamalarından fazla olduğu görülmüştür. Karakaş (2020) 748 lise öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında akademik başarı ifadesi olan belgelerden hiçbirini alamayan çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinin takdir alan çocuklardan anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Dönmez (2019)'da araştırmasında not ortalaması düşük olan çocukların daha yüksek mükemmeliyetçilik eğilimine sahip olduğunu bulgulamıştır. Literatürdeki bu sonuçlar mevcut çalışmamızın çıktılarıyla benzerlik göstermektedir. Bong vd., ise çalışmalarında çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilikleri ile akademik başarıları arasında pozitif ya da negatif yönlü bir ilişki tespit edilemediğinden, bunun yanında sınav kaygısı ile pozitif yönlü bir ilişkinin tespitinden bahsetmektedirler.

Kardeş sayısı değişkenine göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumu ve kardeş sayısına göre kendine yönelik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Çalışmamıza katılan özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların kardeş ilişkilerinin benzer özelliklere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu durum araştırmamızın sonucunu etkilemiş olabilir. Arslan Ağırsoy (2018) özel yetenek tanısı almış çocuklar ve normal gelişim gösteren çocuklarla gerçekleştirdiği çalışmasında özel yetenekli olma ve olmama durumlarına göre mükemmeliyetçilik toplam puanının kardeş sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise bir kardeşi olan çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının kardeşi olmayanalar ile iki ve üzeri kardeşe sahip olan çocukların puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Burada en yüksek puan ortalaması bir kardeşi olan çocuklarda iken en düşük puan ortalaması tek çocuklardadır. Kardeş sahibi olmanın rekabeti artırabileceği, kişinin kendisine yönelik beklentilerini yükseltmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Nitekim çocuklar kardeşler arası rekabette daha başarılı olabilmek gibi nedenlerle farklı bir kimlik ve farklı nitelikler geliştirebilmektedirler (Whiteman, McHale ve Soli 2011'den aktaran Aktaş, 2017). Tek çocuklar çoğunlukla bağımsız, kardeş baskısı ve rekabetinden uzak ve diğer çocuklarla uyum sağlama zorunluluğu hissetmeden büyümektedirler (Webb vd., 2016). Bu nedenle de tek çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının düşük olduğu sonucu ortaya çıkmış olabilir. Çakas Uztemur (2021) kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutunda özel yetenekli çocuklardan iki kardeşe sahip olanların kardeşi olmayanlara göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları sonucunu bildirmiştir. Bu sonuç çalışmamızı desteklemektedir. Sayışman (2018) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında 2 ve üzeri kardeşi olanların puanlarının tek kardeşi olanlara göre anlamlı biçimde fazla olduğunu tespit etmiştir. Boydak (2019) özel yetenekli çocuklara yönelik uyguladığı "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" ailesel eleştiri boyutunda üç ve daha fazla kardeşi olan özel yetenekli çocukların ailesel eleştiri düzeylerinin tek çocuk olan özel yetenekli çocuklardan anlamlı biçimde fazla olduğunu tespit etmiştir.

Bunun yanında çalışmalarında kardeş sayısı ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit eden araştırmalar da mevcuttur (Azizoglou, 2020; Bozdemir, 2011; Çelik, Ekşi ve Gülsu, 2017; Dönmez, 2019; Hançer ve Tüfekçi, 2017).

Anne baba tutumuna göre normal gelişim gösteren ve özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine ilişkin bulguların yorumlanması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte algılanan anne baba tutumunun etkisi bulunamamıştır. Bu sonuca göre gerek özel yetenekli çocukların aileleri gerekse normal gelişim gösteren çocukların ailelerinin davranış kalıplarının

çocukları üzerindeki mükemmeliyetçilik etkisinin aynı yönlü olduğu görülmektedir. Türk aile yapısının getirdiği özelliklerin ailelerin davranış kalıplarının benzer özellikler göstermesine neden olduğu ve bu davranış kalıplarının da hem normal gelişim gösteren hem de özel yetenekli çocuklar üzerinde bu çalışma özelinde benzer etkiler ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Ebeveynler gibi dış etkenler her ne kadar mükemmeliyetçi tutumda etkili olsalar da mükemmeliyetçilik çoğunlukla doğumla beraber gelen bir mizaç gibi görünmektedir (Seligman'dan aktaran Webb vd., 2016).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik boyutunda mükemmeliyetçi olarak algılanan ebeveynlerin çocuklarının mükemmeliyetçilik puanlarının diğer anne baba tutumlarına sahip ebeveynlerin çocuklarının mükemmeliyetçilik puanlarına göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocuklar ebeveynlerinin mükemmeliyetçi tutumlarını modellemiş olabilir. Bu nedenle böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Rekabet içerisindeki bir eğitim ortamında çocuklarına yüksek standartlar belirleyerek onlar için en iyisini yaptığını söyleyen ebeveynler bile farkında olmadan çocuklarının mükemmeliyetçi eğilimlerini beslemektedirler (Webb vd., 2016). Nitekim ebeveynlerin mükemmeliyetçi beklentileri özel yetenekli çocukları mükemmeliyetçiliğe itebilmektedir (Öztabak, 2018). Ayrıca mükemmeliyetçi ebeveynler ya kendi ulaştıkları başarıyı ya da isteyip te ulaşamadıkları başarıları çocuklarından bekleme eğilimindedirler (Bildiren, 2018). Literatürdeki bazı çalışmalar mevcut çalışmamızın sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir. Örneğin, Frost, Lahart ve Rosenblate (1991) çalışmalarında çocukların mükemmeliyetçi ebeveynlerini yansıtarak mükemmeliyetçi tutum sergilediklerini bulgulamışlardır (aktaran Spiers Neumeister, 2002). Azizi ve Besharat (2011)'ta ebeveynlerin mükemmeliyetçi tutumlarının çocukların mükemmeliyetçi eğilimlerini desteklediği sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveyn ve çocuklarının mükemmeliyetçi eğilimlerin yüksek oranda ilişkili olduğunu bulgulayan bir diğer araştırma ise Cook ve Kearny (2009)' nin çalışmasıdır. Soenens vd. (2005) ise anneler ve kızları arasında mükemmeliyetçi davranışların ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Vieth ve Trull (1999) çocukların mükemmeliyetçi eğilimlerinin aynı cinsiyetten olan ebeveynin mükemmeliyetçi eğilimleriyle ilişkili olduğunu bildirmişlerdir.

5.2 Akran İlişkilerine İlişkin Bulguların Yorumlanması

Araştırmanın bu kısmında ortaokul çocuklarının normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre Akran İlişkileri Ölçeğinden elde ettikleri sonuçlar literatür çerçevesinde yorumlanmıştır.

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkilerine ait bulguların yorumlanması

Araştırmaya katılan çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre akran ilişkilerinde "bağlılık, güven ve özdeşim, sadakat" alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ($p>.05$), kendini açma alt boyutunda ise özel yetenekli çocukların puan ortalamalarının normal gelişim gösteren akranlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan özel yetenekli çocukların bilişsel yeteneklerini sosyal ilişkilerinde de aktif bir şekilde kullanarak kendilerini daha kolay ifade edebildikleri düşünülmektedir. Clark (2015) özel yetenekli çocukların sosyal uyumlarının güçlü olduğu ve yeteneklerini bir iletişimi başlatma ve devam ettirmede etkin bir şekilde kullandıklarını belirtmiştir. Ataman (2003)'da özel yetenekli çocukların genellikle işbirliğine yatkın ve sosyal bir karaktere sahip olduğuna vurgu yapmaktadır. Çalışmamızı destekleyen bir çalışmada Lee vd., (2012) özel yetenekli ergenlerin akran ilişkileri ve sosyal yeterlilik noktasında olumlu algılara sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Mevcut çalışmada ayrıca akran ilişkileri alt boyut puanları dikkate alındığında özel yetenekli çocukların tüm boyutlarda küçük farklarla da olsa akranlarından daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Gür (2017)'ün aktardığına göre yapılan birçok çalışma özel yetenekli çocukların normal gelişim gösteren akranlarına oranla sosyal davranışlar açısından daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. Maksic (1998) 80 özel yetenekli ve 80 normal gelişim gösteren öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarına göre daha yüksek arkadaşlık statüsüne sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gür, vd., (2016) özel yetenekli ve tipik gelişim gösteren çocuklarla çalışmışlar ve akran ilişkileri puanlarında özel yetenekliler lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Janos vd., (1985) gerçekleştirdikleri çalışmasında özel yetenekli çocukların sosyal uyumunun nispeten olumlu olduğunu belirtmektedirler.

Özbey Gökçe, Ellibeş Cerrah ve Arpaz Ünsal (2021) gerçekleştirdikleri çalışmalarının bulgularına göre özel yetenekli çocukların arkadaşları ile olan ilişkilerinde yeterli ve iyi seviyede olduğunu belirtmektedirler. Bahsi geçen bu çalışmalar mevcut araştırmamızın sonuçlarını da desteklemektedir. Bunların yanında farklı olarak (Aydın vd., 2022) özel yetenekli lise öğrencileri ile normal akranları arasında akran ilişkileri açısından bir farklılaşma tespit edememiştir.

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkilerinde cinsiyetin etkisine ait bulguların yorumlanması

Çalışmamızda çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumuna göre cinsiyet, akran ilişkilerinde anlamlı bir etki oluşturmamaktadır. Bu sonuç özel yetenekli ya da normal gelişim göstermenin çocukların akranlarıyla olan ilişkilerini etkilemediği şeklinde değerlendirilip, kız veya erkek olsun tüm çocukların çocuk olmanın gerektirdiği ihtiyaçlarla düşünülüp hareket edildiğini göstermektedir. Gür vd., (2016) çalışmalarında, özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında "sosyal yeterlik ve antisosyal davranışlar" açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Maksic (1996) araştırmasında üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren erkek ve kız öğrencilerin akran ilişkilerinin kalitesi ve akran ilişkilerinden memnuniyet açısından farklılaşmadığını bildirmektedir. Moral (2018)'da ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyete göre akran ilişkilerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bahsi geçen bu çalışmalar mevcut çalışmamızın sonuçlarını destekleyici bulgular bildirmektedir. Araştırmamızın aksine akran ilişkilerinde cinsiyete göre anlamlı ilişki tespit eden çalışmalara da rastlanmaktadır. Schapiro, Schneider, Shore, Margison ve Udvari (2009), özel yetenekli ve normal gelişim gösteren 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında hem özel yetenekli hem de normal gelişim gösteren kız çocuklarının erkeklere göre daha olumlu arkadaşlık nitelikleri sergilediklerini bildirmişlerdir. Yıldırım (2020) özel yetenekli çocuklardan akran ilişkileri toplam puanında kızların erkeklerden daha yüksek puan elde ettiğini belirtmektedir. Güler (2019), 2538 ortaokul öğrencisinin yanıtlarına göre kız öğrencilerin akran ilişkileri puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğunu bildirmiştir. Kosir vd. (2015) özel yetenekli ve normal gelişim gösteren öğrencilerle yaptıkları araştırmalarında özel yetenekli erkek çocukların normal gelişim gösteren

erkek akranlarına göre daha yüksek akran ilişkileri benlik kavramı sergilediklerini bildirmişlerdir. Ayrıca Kosir vd. bu alanda en düşük puan ortalamasına ise özel yetenekli kız çocukların sahip olduğunu bulgulamışlardır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre ise erkek çocukların sadakat boyutu puan ortalamaları kızlardan daha yüksektir. Erkek çocukların çok daha sık ve farklı ortamlarda yüz yüze bir araya gelebildikleri tahmin edilmektedir. Bu durum onların aralarındaki iletişimi kuvvetlendirip sadakat duygularını da artırmış olabilir. Çiftçi (2018) 458 lise öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında erkek öğrencilerin sadakat boyutu puan ortalamalarının kızlardan fazla olduğunu tespit etmiştir. Benzer bir sonuçta Doğruyol (2018) tarafından elde edilmiştir. Doğruyol, erkek ergenlerin akran ilişkilerinde kızlara oranla daha sadık olduklarını belirtmektedir. Yılmaz (2016)'da 838 öğrencinin yanıtlarına göre erkek öğrencilerin sadakat puanlarının kız öğrencilerin sadakat puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirtmiştir. Çocukların sadakat boyutu puanlarının kızlara oranla yüksek olduğunu bildiren bir diğer çalışmada ortaokul öğrencileriyle çalışmasını yürüten Tozkoparan (2014)'dır. Salı ve Köksal Akyol (2014) 'da çalışmalarında erkeklerin kızlara oranla daha sadık olduklarını belirtirken kızların ise erkeklere oranla arkadaşlarına daha bağlı ve kendini açmaya meyilli olduklarını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar mevcut çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Ancak literatürde kız çocukların sadakat puanlarının daha yüksek olduğunu bulgulayan çalışmalara da rastlanmaktadır (Kayhan, 2019; Şimşek, 2010).

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde sınıf düzeyinin etkisine ait bulguların yorumlanması

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde sınıf düzeyinin etkisi tespit edilememiştir. Literatürde bahsedildiği şekliyle özel yetenekli çocukların bilişsel yönde gelişimleri ile sosyal duygusal gelişimleri eş zamansız gelişimin bir sonucu olarak aynı oranda ilerlemeyebilir. Mevcut araştırmadan çıkan bu sonuç ta özel yeteneklilerin sosyal duygusal gelişimlerinin yaşıyla uyumlu gelişmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Özel yetenekli çocukların özellikle bilişsel gelişimleri akranlarına kıyasla ilerideyken sosyal-duygusal gelişimleri ya da fiziksel gelişimleri akranlarıyla benzer düzeyde

hatta daha altında olabilmektedir (Baysal Metin Vd.; 2018; Stern, 2016). Yıldırım (2020) akran ilişkileri toplam puanında sınıflara göre farklılık tespit edememiştir. Bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Maksic (1996)'de daha yaşlı üstün zekalı ergenlerin, daha genç üstün zekalı ergenlere göre akranlarıyla olan ilişkilerinden daha az memnun olduklarını, ancak normal gelişim gösteren ergen grubunda yaşın akran ilişkilerinden memnuniyet üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını bildirmiştir.

Mevcut araştırmamızın bir diğer sonucuna göre ise beşinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerinde bağlılık davranışları altı ve sekizinci sınıf öğrencilerinden daha fazladır. Mevcut bulgu çocukların küçük yaşlarda arkadaşlarıyla daha samimi iletişim kurmalarının bir sonucu olabilir. Bu sonuç literatürdeki bazı çalışmalarla uyuşmamaktadır. Örneğin özel yetenekli çocuklarla çalışmasını gerçekleştiren Erol (2015) yaş değişkeninin bağlılık boyutunu etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Yücetürk (2018), lise öğrencilerinden 2. ve 3. sınıftaki öğrencilerin bağlılık düzeyinin 1. sınıflardan fazla olduğunu tespit etmiştir. Tozkoparan (2014) bağlılık boyutunda 14 yaşındaki öğrencilerin puan ortalamalarının 12 ve 11 yaşındakilerden fazla olduğunu bildirmiştir. Mevcut çalışma küresel salgın şartlarında gerçekleştirilmiş olup birçok yaşamsal faaliyeti etkileyen salgının akran ilişkilerinde de değişikliğe neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu etkisine ait bulguların yorumlanması

Mevcut araştırmamızda çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde hem anne eğitim durumunun, hem de baba eğitim durumunun etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Günümüz hayat şekilleri göz önüne aldığında dijital yaşam tarzı gibi çok daha farklı unsurların çocuklar üzerinde ebeveynlerden daha etkili olduğu görülebilmektedir. Dijitalleşen bu yaşam tarzına ise her çocuğun kolaylıkla ulaşabildiği ve benzer istek ve beklentilere sahip olduğu belirtilebilir. Çalışmamızda ebeveyn eğitim durumunun akran ilişkilerinde etkiye sahip olmamasının nedeni olarak ise ebeveynlerden alınan girdi nasıl olursa olsun her çocuğun dijital dünya sayesinde aynı beklentilerle hareket ediyor olmaları

gösterilebilir. Prensky (2001)'e göre çocuklar artık vakitlerinin önemli bir kısmını teknolojik araçlarla ve onların sunduğu renkli içeriklerle geçirmektedir. Ayrıca Prensky, günümüz çocuklarının dijital dünyanın yerlileri olduğunu, ebeveynlerinin ise birer göçmen olduklarını belirtmekle birlikte bu noktada ebeveynlerin çocukları ile iletişimde zorlanabileceklerini vurgulamaktadır. Sonuç olarak dijital dünyanın sağladığı tempolu ve renkli yaşam ebeveynleri, çocukları ile daha az ve daha verimsiz bir zamana sürüklemektedir (Webb vd., 2016).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise çocukların anne eğitim durumuna göre akran ilişkilerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonucun gerek görsel medya, gerekse basılı medyanın yansıttıkları ve etkisiyle ailelerin eğitim seviyesi ne olursa olsun çocuklarının akran ilişkilerinden beklentilerini belli bir kalıba yerleştirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bulgu literatürdeki bazı araştırmalarla paralellik göstermektedir (Çetin, 2019; Çiftçi, 2018; Erol, 2015; Kayhan, 2019; Tozkoparan, 2014; Uğur, 2020; Yıldırım; 2020).

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulguda da babaların eğitim durumlarının çocukların akran ilişkilerinde bir farklılaşmaya neden olmadığı tespit edilmiştir. Günümüzün rekabetçi ve riskli ortamında evlatlarını yetiştiren tüm babaların çocuklarının akranlarıyla kurduğu ilişkide daha dikkatli davranma çabasından dolayı mevcut çalışmamızdaki sonucun ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bir başka açıdan bakıldığında tüm babalar teknoloji ve medya unsurlarıyla beraber aynı iç güdüyle hareket etme eğilimine ulaşmış olabilirler. Çalışmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmalarla karşılaşılmaktadır. Örneğin Uğur (2020) araştırmasında, lise öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre "Akran İlişkileri Ölçeği" ve alt boyut puanlarında anlamlı farklılık olmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde baba eğitim durumuna göre akran ilişkileri ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını belirten bir diğer çalışma da Tozkoparan (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çetin (2019)'de çalışmasında baba eğitim durumunun akran ilişkilerini farklılaştırmadığı sonucunu bildirmiştir. Özel yetenekli çocuklarla çalışmasını yürüten Erol, (2015)'da akran ilişkilerinin baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Yıldırım (2020)'da özel yetenekli çocukların akran ilişkilerinin baba eğitim düzeyinden etkilenmediği sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelendiğinde alt

boyutlarda akran ilişkilerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalara da rastlanmaktadır (Çiftçi, 2018).

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde not ortalamasının etkisine ait bulguların yorumlanması

Araştırmamıza katılan çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde not ortalamasının etkisi tespit edilememiştir.

Ayrıca çalışmadan elde edilen bir diğer bulguda da çocukların akran ilişkilerine göre not ortalamasının anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Mevcut araştırma küresel salgın koşullarında gerçekleştirilmiştir. Salgının eğitim ortamına verdiği olumsuz etkiyi kırmak, ayrıca şartları eşit olmayan ve dezavantajlı konumdaki çocukların haklarını korumak adına çalışmanın gerçekleştirildiği süreçte öğretmenler tarafından tüm öğrencilere yüksek puanlar verilmiştir. Bu durum çalışmamızda not ortalamasının ayırt edici bir değişken olarak değerlendirilememesine neden olmuş olabilir.

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde kardeş sayısının etkisine ait bulguların yorumlanması

Araştırmanın bulgularına göre tek çocuk olan ve bir kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışları tek çocuk ve bir kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan daha iyiyken, 2 ve üstü kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışları bir kardeşi olan ile iki ve üzeri kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan daha azdır. Bu sonuca göre tek çocuk olan özel yetenekli çocukların akranlarıyla olan ilişkilerinde kendilerini daha iyi ifade ettiği sonucu gözlenmektedir. Özel yetenekli çocukların tek çocuk iken tüm ilgilerin kendisinde olması ve ebeveyn çocuk iletişiminde tek seçenek konumunda olması nedeniyle aileyle daha sık ve daha rahat bir iletişim kurmasını sağlamış olabilir. Ailede kurulan bu güçlü iletişimin akran ilişkilerine de yansımış olabileceği ve bu çalışmamızda çıkan sonucu belirlemiş olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde özel yetenekli çocukların kalabalık kardeş grubu içerisinde güç dengelerinin değişmesi ile beraber iletişimi olumsuz etkileyebileceği ve bu durumun da modellenerek akran ilişkilerine yansıyabileceği düşünülmektedir. Nitekim Öztabak (2018) özel yetenekli çocukların kardeşleri üzerinde oluşturduğu baskı ve güç

dengesinin kardeşleriyle olan iletişimini ve beraberinde aile içi iletişimi olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir. Ayrıca Öztabak ebeveynlerin çocuklarından birisine farklı davrandığında bu durumun diğer çocuk ya da çocuklar üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceğini vurgulamaktadır.

Bir diğer bulguda ise tek çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının diğer çocuklardan daha düşük olduğu sonucu dikkati çekmektedir. Kardeşi olmayan çocukların, tek başına yaşadığı için bağlılık ve sadakat gibi kavramları edinmekte zorlanabilecekleri ve bu durumunda diğer çocuklarla ilişkisinde de yeterli sadakati gösteremeyebilecekleri düşünülmektedir. Tozkoparan (2014)'ın araştırma sonuçları mevcut araştırmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Tozkoparan, araştırmasında tek çocuk olan çocukların sadakat boyutu puanlarının bir kardeşi olanların sadakat boyutu puanlarından daha az olduğunu tespit etmiştir. Farklı bir sonuç olarak Dinçer (2008) ise araştırmasının sonuçlarına göre alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde olan ergenlerin kardeş sayılarının akran ilişkilerini etkilemediğini bildirmiştir.

Çocukların normal gelişim gösterme ve özel yetenekli olma durumlarına göre akran ilişkisinde ana-baba tutumunun etkisine ait bulguların yorumlanması

Araştırma bulgularına göre anne baba tutumunu otoriter ve mükemmeliyetçi olarak algılayan normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu görülürken, anne baba tutumunu koruyucu ve demokratik olarak algılayan özel yetenekli çocukların akran ilişkisi sadakat boyutu puanlarının normal gelişim gösteren çocuklardan yüksek olduğu görülmektedir. Dwairy (2004) özel yetenekli olan ve olmayan ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmasında otoriter ebeveynlik tarzının özel yetenekli çocukların iyi olma halini ve psikolojik uyumlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır. Dwairy ayrıca çalışmasında otoriter ve mükemmeliyetçi ebeveyn tarzının özel yetenekli ergenlerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilerken normal gelişim gösteren akranlarını aynı derecede etkilemediğini tespit etmiştir. Otoriter ve mükemmeliyetçi ebeveyn tutumu algılayan özel yetenekli çocukların akran ilişlkileri sadakat boyutu puanlarının daha düşük olmasının nedeni otoriter ve mükemmeliyetçi tutumun özel yetenekliler üzerindeki bu olumsuz etkileri olabilir. Ayrıca sadakat boyutu puanlarında en düşük puan ortalamasını anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan normal gelişim gösteren çocuklar oluştururken en yüksek puan

ortalamasını ise anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan özel yetenekli çocukların oluşturduğu tespit edilmiştir. Özel yetenekli çocukların pozitif ebeveyn algılarından olumlu yönde etkilendikleri, beraberinde ebeveynleri ile ilişkilerinde daha sadık bir tavır sergileyerek bu durumu akranları ile olan ilişkilerine de modelledikleri tahmin edilmektedir. Yıldız (2018), gerçekleştirdiği çalışmasında demokratik ebeveyn tutumunun özel yetenekli çocuklarda psikososyal ve davranış sorunlarının görülme olasılığını düşürdüğü sonucuna ulaşmıştır. Demokratik ebeveyn tutumunun psikososyal ve davranış sorunlarına yönelik olumlu etkisinin akran ilişkilerine de olumlu yönde yansıyabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda ayrıca anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi bağlılık boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter, mükemmeliyetçi ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu, anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi bağlılık boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu anne baba tutumu demokratik olan çocukların akran ilişkisi güven ve özdeşim boyutu puanlarının anne baba tutumu otoriter ve koruyucu olan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mevcut çalışmamızda demokratik anne baba tutumunun akran ilişkilerine belirgin şekilde olumlu yansıdığı düşünülmektedir. Demokratik anne baba tutumunun "öz güven, fikirlerini rahatça beyan edebilme, olgun davranışlara sahip olma, arkadaşlık ilişkilerinde sıcak kanlı olma ve sosyal yönden uyumlu olma" gibi pozitif sonuçları olabilmektedir (Kuzgun'dan aktaran Afat, 2013). Temel ve Türkoğlu (2019) gerçekleştirdikleri çalışmalarında demokratik anne-baba tutumuna sahip çocukların sosyal becerilerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bir diğer çalışmada Doğruyol ve Yetim (2019) gerçekleştirdikleri araştırmalarında pozitif ebeveyn algısına sahip çocukların akranlarıyla daha iyi ilişkiler kurduğunu bildirmişlerdir. Bu araştırmalar mevcut çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir.

5.3 Çocuk ve ergen mükemmeliyetçiliği ile akran ilişkilerine ilişkin bulguların yorumlanması

Mevcut araştırmamızın sonuçlarından elde edilen veriler incelendiğinde özel yetenekli çocukların hem sosyal kaynaklı, hem de kendine yönelik mükemmeliyetçi davranışlarının akran ilişkilerinde pozitif ya da negatif yönlü bir etkiye neden olmadığı görülmektedir. Bu sonuç özel yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçiliğin

akran ilişkilerini doğrudan etkileyen bir durum olmadığını göstermekle birlikte, bu çalışma özelindeki özel yetenekli örneklem grubunun mükemmeliyetçilik düzeyinin yüksek olmamasından kaynaklı olarak bu sonucun ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamızda yer alan özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri benzerlik göstermektedir. Taşdelen ve Emir (2022) özel yetenekli çocuklarla yapılan çalışmaların çok önemli bir kısmında özel yetenekli çocukların nevrotik değil normal mükemmeliyetçilik davranışlarına sahip olduğu sonucunu aktarmışlardır. Benzer sonuca Schuller (2000)'in çalışmasında da rastlanmaktadır. Cenkseven Önder ve Kırdök (2009)'ün aktardığına göre, normal mükemmeliyetçilik davranışı sergileyen kişilerin belirlenen yüksek standartlara erişemediklerinde bu durumun neden olacağı olumsuz etkilerinden çok fazla etkilenmediği söylenebilir. Bu durum çalışmamıza katılan özel yetenekli çocukların mükemmeliyetçi tutumlarının akranları ile olan ilişkilerinde de olumlu olumsuz herhangi bir etkiye neden olmamasının sebebi olabilir.

Ayrıca normal gelişim gösteren çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik davranışları ile akran ilişkileri arasında bir ilişkiye rastlanmazken, sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışları ile akran ilişkileri sadakat davranışları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Çocuklarda sosyal kaynaklı mükemmeliyetçiliğe çoğunlukla ebeveynler başta olmak üzere çocuğun çevresindeki yetişkinler neden olmaktadır. Yetişkinlerden gelen baskının çocukları onlardan uzaklaştırıp akranlarına yaklaştırdığı ve bu durumun bir sonucu olarak ta sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik davranışlarının akran ilişkisi sadakat boyutu davranışlarını artırdığı tahmin edilmektedir. Hewitt ve Flett (1991) sosyal kaynaklı mükemmeliyetçiliği standartları başkaları tarafından belirlenen ve kişi üzerinde baskı oluşturan bir mükemmeliyetçilik türü olduğunu belirtmektedirler. Çalışmamızın aksine, Yücetürk (2018) 'ün lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada çalışmaya dahil olan öğrencilerin akran ilişkileri ile toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak aynı çalışmada Yücetürk sosyal dışlanma ile toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu bildirmiştir. Farklı bir çalışma olarak Nanu ve Scheau (2013) 15-17 yaş aralığındaki 129 kız öğrenciyle gerçekleştirdikleri araştırmalarında akran etkilerine karşı direnç ile

mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Nanu ve Scheau çalışmada çocukların hem kendine yönelik mükemmeliyetçilikleri hem de sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilikleri ile akran etkisine karşı düşük ve yüksek direnç arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel yetenekli çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik düzeyleri ile akran ilişkileri düzeyinin karşılaştırdığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Mükememeliyetçiliğe İlişkin Sonuçlar;

- Özel yetenekli çocuklar ve normal gelişim gösteren çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinin benzer düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte cinsiyetin etkisi bulunmazken erkek çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları kızlardan yüksek bulunmuştur.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte sınıf düzeyinin kendine yönelik mükemmeliyetçilikte etkisi tespit edilmiştir. Buna göre 5. ve 8. sınıfta normal gelişim gösteren çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları özel yetenekli çocuklardan yüksek iken, 6. ve 7. sınıflarda ise özel yetenekli çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanlarının normal akranlarından fazla olduğu sonucu tespit edilmiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte anne eğitim ve baba eğitim düzeyinin etkisinin olmadığı belirlenmiştir.
- Not ortalaması 85 ve altında olan özel yetenekli çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik düzeylerinin normal akranlarından fazla olduğu, not ortalaması 85 ve üzerinde ise normal gelişim gösteren çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik düzeylerinin özel yetenekli çocuklardan yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca not ortalaması 85 ve altında olan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik düzeylerinin

not ortalaması 85 ve üzerinde olan çocuklardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte kardeş sayısının etkisi bulunmazken bir kardeşi olan çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin diğer çocuklardan daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre mükemmeliyetçilikte algılanan anne baba tutumunun etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Anne baba tutumunu mükemmeliyetçi olarak algılayan çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarının ise diğer çocuklardan fazla olduğu bulunmuştur.

Akran İlişkilerine İlişkin Sonuçlar;

- Akran ilişkileri kendini açma boyutunda özel yetenekli çocukların puan ortalaması normal gelişim gösteren akranlarından yüksek iken diğer boyutlarda puan ortalamalarının iki grup için benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre akran ilişkileri ve alt boyutlarında cinsiyetin etkisi bulunmazken, erkek çocuların sadakat boyutu puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre akran ilişkileri ve alt boyutlarında sınıf düzeyinin etkisi bulunmazken, 5. sınıf çocuklarının bağlılık boyutu puanlarının 6. ve 8. sınıflardan fazla olduğu bulunmuştur.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre akran ilişkileri ve alt boyutlarında anne eğitim ve baba eğitim düzeyinin etkisi tespit edilememiştir.
- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre akran ilişkileri ve alt boyutlarında not ortalamasının bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Tek çocuk olan ve bir kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışının, tek çocuk olan ve bir kardeşi olan normal akranlarından

daha iyi olduğu, iki ve üstü kardeşi olan özel yetenekli çocukların kendini açma davranışının bir kardeşi olan ile iki ve üzeri kardeşi olan normal gelişim gösteren çocuklardan daha zayıf olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tek çocukların sadakat boyutu puanlarının diğer çocuklardan daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Özel yetenekli olma ve normal gelişim gösterme durumuna göre akran ilişkilerinde anne baba tutumunu otoriter ve mükemmeliyetçi algılayan normal gelişim göseren çocukların sadakat boyutu puanlarının anne baba tutumunu otoriter ve mükemmeliyetçi algılayan özel yetenekli çocuklardan fazla olduğu, anne baba tutumunu koruyucu ve demokratik olarak algılayan özel yetenekli çocukların sadakat boyutu puanlarının ise anne baba tutumunu koruyucu ve demokratik olarak algılayan normal akranlarından fazla olduğu belirlenmiştir.
- Anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan çocukların bağlılık boyutu ile güven ve özdeşim boyutu puanlarının anne baba tutumunu otoriter ve koruyucu olarak algılayan çocuklardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan çocukların kendini açma boyutu puanlarının ise anne baba tutumunu otoriter, koruyucu ve mükemmeliyetçi olarak algılayan çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Mükemmeliyetçilik ile Akran İlişkileri Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar;

- Özel yetenekli çocuklarda hem sosyal kaynaklı hem de kendine yönelik mükemmeliyetçilik davranışlarının akran ilişkileri ile ilişkisi tespit edilememiştir.
- Normal gelişim gösteren çocuklarda sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik ile akran ilişkileri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir.

Çalışma Sonunda Elde Edilen Veriler Doğrultusunda Öneriler;

- Çalışma sonucuna göre erkek çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanlarının kızlardan fazla olduğu görülmektedir.

Türk aile yapısından kaynaklı bir sonuç olduğu düşünülen bu durumun önlenebilmesi için ailelere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.

- Mükemmeliyetçi ebeveyn tutumunun çocuklarda mükemmeliyetçi davranışlara neden olduğu araştırma sonuçlarıyla desteklenmiştir. Bu nedenle ebeveynlere bu noktada eğitimler verilebilir.
- Çalışmada not ortalaması 85 ve altında olan özel yetenekli çocukların sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları yüksek çıkmıştır. Mevcut sonuç beklentilerin altında kalan yetenekli çocuklarda çevresel baskıların fazlalığını işaret etmektedir. Bu nokta da çocuklara ve ailelerine psikolojik danışma uygulanabilir.
- Çalışmada kardeşi olmayan çocukların akran ilişkileri sadakat boyutu puanlarının diğer çocuklara göre daha az olduğu görülmektedir. Bu durumun tek başına yaşamaya alışmış çocukların sosyal ilişkilerinde sorunlara işaret edebileceği düşünülmektedir. Bu noktada kardeşi olmayan çocuklarla ilgili sosyal iletişime yönelik araştırmalar çoğaltılıp sonuçlara göre çocuklara eğitim hizmetleri sunulabilir.
- Araştırma sonuçlarına göre anne baba tutumlarının çocukların akranları ile olan ilişkilerine yansıyabileceği ortaya konulmuştur. Bu amaçla anne babalar ebeveyn tutumları ve muhtemel sonuçlarına yönelik eğitimlere alınabilirler.
- Çalışma daha büyük gruplarla ve farklı bölgelerden, farklı yaş gruplarından öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekânın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *HAYEF Journal of Education, 10* (1), 155-168.

Akarsu, Ö. ve Mutlu, B. (2017). Üstün yetenekli çocukları anlamak: çocukların sosyal ve duygusal sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7* (2), 112-116

Aktaş, E. F. (2017). Kardeş İlişkileri Ölçeği'nin (KİÖ) Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0*(44), 499-515. DOI: 10.21764/maeuefd.340206

Altun, F. (2010). *Üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik özellikleri,okul motivasyonları, öğrenme stilleri ve akademik başarıları* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.

Arslan Ağırsoy, B. (2018). *Özel yetenekli tanısı almış ve almamış çocukların yalnızlık, empati ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Arslan Çiftçi, H. (2015). *Sosyal - Duygusal Gelişim Değerlendirme Ölçeği: 48 - 66 aylık çocuklar için uyarlama çalışması*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Ataman, A. (Ed.). (2003). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Ataş, M.S. ve Sirem, Ö. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin akran ilişkilerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Journal of History School, 48,* 3256- 3273.

Aydın, Y. E., Çok, R., Dengiz, G. ve Tunç, E. (2022). Investigation of peer relationships of gifted and non gifted high school students. *Kastamonu Education Journal, 30*(1), 236-250. DOI: 10.24106/kefdergi.685221

Azizi, K. ve Besharat, M. A. (2011) The relationship between parental perfectionism and child perfectionism in a sample of Iranian families. *Procedia Social and Behavioral Sciences , 15,* 1287–1290.

Azizoglou, C. (2020). *Mükemmeliyetçilik ve stresle başa çıkma yaklaşımlarının sosyal kaygı üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

Baum, S., Olenchak, F., ve Owens, S. (1998). Gifted students with attention deficits: Fact and/or fiction? Or, can we see the forest from the trees? *Gifted Child Quarterly, 42(*2), 96-104.

Bayram, S. B. (2016). *Ergenlerin mükemmeliyetçilik özellikleri ve akademik alanda arzuların ertelenmesi ile akademik stres arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Baysal Metin, E. N., Dağlıoğlu, H. E. ve Saranlı, A.G. (2018). Çocuk Gelişimi Bakış Açısıyla Üstün Yetenekli Çocuklar. Ankara: Hedef CS Yayıncılık.

Betts, G.T. ve Neihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly, 32*(2), 248-253.

Bildiren, A. (2018). Üstün Yetenekli Çocuklar. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Bong, M., Hwang, A., Noh, A. ve Kim, S. I. (2014). Perfectionism and motivation of adolescents in academic contexts. *Journal of Educational Psychology, 106(*3), 711.

Boydak, Ş. (2019). *Özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin mükemmeliyetçiliklerinin, empati düzeyleri ve algılanan anne baba davranış biçimleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Bozdemir, E. (2011). *Ergenlerin mükemmeliyetçilikleri ile mizah duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Brewer, A. (2016). Exploring speech and language skills in gifted children: A parent perspective. Williams Honors College, Honors Research Projects. 203. Erişimadresi: https://ideaexchange.uakron.edu/honors_research_projects/203

Brody, L.E. ve Mills, C.J. (1997). Gifted Children With Leraning Disabilities: A Review of the Issues. *Journal oj Learning Disabilities. (30),* 3, 282-296**.**

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Callard-Szulgit, R. (2012). Perfectionism and Gifted Children. Lanham, MD: Rowman and Littlefield Publishers.

Cenkseven Önder, F. ve Kırdök, O. (2011). Ön Ergenlerin Olumlu-Olumsuz Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Anne-Çocuk İlişkisini Algılamaları Açısından İncelenmesi . *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 5* (2) , 263-274 .

Christopher, M. ve Shewmaker, J.W. (2010). The relationship of affective variables to perfectionism in gifted and highly able children. *Gifted Child Today, 33* (3), 20-30

Clark, B. (2015). Üstün Zekalı Olarak Büyümek. Çeviri (Ed.): F.Kaya. ve Ü. Ogurlu. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Columbus Group (1991). Unpublished transcript of the meeting of the Columbus Group. Columbus, Ohio.

Carmo, C. Oliveira, D. Bras, M. ve Faisca, L. (2021). The Influence of Parental Perfectionism and Parenting Styles on Child Perfectionism. *Children, 8*(9): 777, 1-11.

Cook, L. C. ve Kearney, C. A. (2009) Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology. *Personality and Individual Differences, 46,* 325-330.

Çağlar, D. (2004) Üstün zekâlı çocukların özellikleri. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu & A. E. Bilgili.(Haz.), Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı içinde (s.111–125). İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çağlar, E. E. ve Bingül, Y. (2017). Özel yetenekli çocuklarda gözlenen sosyal anksiyetenin bilişsel açıdan değerlendirilmesi. *Journal of Gifted Education and Creativity, 4* (3), 59-72.

Çakas Uztemur, N. (2021). *Üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile içsel dışsal motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

Çakmak, A , Şahin, H , Akıncı Demirbaş, E . (2017). 7. ve 8. Sınıf Ortaokul Öğrencilerinin Sınav Kaygısı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *e-Kafkas Journal of Educational Research , 4* (2) , 1-9 . DOI: 10.30900/kafkasegt.315182.

Çalıkoğlu, B. S. (2009). *Üstün zekâlı öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ile mükemmelliyetçilik özellikleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Çelik, H. , Ekşi, H. ve Gülsu, N. (2017). Orta Çocukluk Döneminde Güvenli Bağlanma ile Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 7*(47), 53-68.

Çetin, A. (2019). *Ergenlerde sosyalleşme, akran ilişkileri ve dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Çiftçi, H. (2018). Akran ilişkileri düzeylerinin karşılaştırılması: Lise öğrencileri üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7*(3), 1516-1535. DOI: 10.15869/itobiad.416486

Çitil, M., Ataman, A. (2018) İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarınayansıması ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *GEFAD / GUJGEF 38*(1), 185-231

Dauber, S. L., ve Benbow, C. P. (1990). Aspects of personality and peer relations of extremely talented adolescents. *Gifted Child Quarterly, 34*(1), 10–15.

Dinçer, B. (2008). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Doğruyol, S. (2018). *Algılanan anne-baba tutumu ve ebeveyne bağlanma ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.

Doğruyol, S. ve Yetim, Ü. (2019). Ebeveyne Bağlanma, Algılanan Anne/Baba Tutumu ile Akran İlişkileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılık Rolü. Nesne, 7(14), 34-51. DOI: 10.7816/nesne-07-14-03

Dönmez, S. M. (2019). *Lise öğrencilerinde ana-baba tutumları, mükemmeliyetçilik ve akademik erteleme arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). ÜsküdarÜniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Dwairy, M. (2004). Parenting Styles and Mental Health of Arab Gifted Adolescents. *Gifted Child Quarterly, 48*(4), 275–286. https://doi.org/10.1177/001698620404800403

Erol, R. (2015). *Üstün zekalı ergenlergn akran ilişkileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Flett, G.L., Hewitt, P.L., Boucher, D.J., Davidson, L.A., ve Munro, Y. (2001). The child andadolescent perfectionism scale: development, validation, and association with adjustment. Unpublished Manuscript.

Flett, G.L. ve Hewitt, P.L. (2004). The cognitive and treatment aspects of perfectionism: Introduction to the special issue. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy, 22*(4), 233-240.

Freedman, J. ve Jensen, A. (1999). Joy and Loss: The Emotional Lives of Gifted Children. USA:Kidsource.

Freeman, J. (1998). Educating the very able: Current international research. London:

Stationery Office. (www.joanfreeman.com) 22.08.2020.

Frost, P. O., Lahart, C. M., ve Rosenblate, R. (1991). The development of perfectionism: A study of daughters and their parents. *Cognitive Therapy and Research, 15,* 469-490.

Gagné, F. (1993). Constructs and models pertaining to exceptional human abilities. In K. A. Heller, F. J. Mönks, ve A. H. Passow (Eds.), International handbook of research and development of giftedness and talent (pp. 69–87). New York: Pergamon Press.

Gagne, F. (1995). From giftedness to talent: A developmental model and its impact on the language of the field. *Roeper Review, 18 (2),* 103-111. doi: 10.1080/02783199509553709.

Gagne, F. (2000). A Differentiated Model of Giftedness and Talent Year 2000 Update. Erişim adresi: https://eric.ed.gov/?id=ED448544.

Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory. *High Ability Studies, 15*(2), 119–147. https://doi.org/10.1080/1359813042000314682

Gagné, F. (2005). From Gifts to TalentsThe DMGT as a Developmental Model. R. J. Sternberg ve J. E. Davidson (Eds.), Conceptions of Giftedness (pp. 98–119). New York: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.

Gagné, F. (2008): Building gifts into talents: Overview of the DMGT. Université du Québec à. Montréal. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/287583969_Building_gifts_into_talents_Detailed_overview_of_the_DMGT_20. Erişim tarihi: 11.01.2021.

Gross, M.UM. (1999) Small poppies: Highly gifted children in the early years, *Roeper Review, 21*(3), 207-214, DOI: 10.1080/02783199909553963

Gross, M. U. M. (2002). "Play Partner" or "Sure Shelter": What gifted children look for in friendship. *SENG Newsletter, 2 (2),* 1-3.

Gross, M. U. M. (2004). Gifted and talented education professional development package for teachers: module1, The University Of New South Walles. Sydney: GERRIC.

Güler, G. (2019). *Ortaokul öğrencilerinde okul tükenmişliği: problem çözme becerileri, akran ilişkileri ve algılanan okul deneyimlerinin rolü* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Gür, Ç. (2006). *Sanat eğitim programının üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen altı yaş üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisi* (Doktora tezi). Gzi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Gür, Ç. (2011). Do gifted children have similar characteristics? observation of three gifted children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 12*, 493–500. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.02.061.

Gür, Ç. (2017). Eğitimsel ve Sosyal-Duygusal Bakış Açılarıyla Üstün Yetenekli Çocuklar. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gür, Ç. , Koçak, N., Saltık, N., Akkoç, D., Duman, Z., Kayabağdaş, Ç., Demir, E. ve Kara, Z. (2016). Üstün yetenekli ve tipik gelişim gösteren ilköğretim 1. kademe çocuklarının sosyal davranışlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 5* (2), 33-49. DOI: 10.30703/cije.321393

Hançer, A. H. ve Tüfekçi, Z. (2017). Ortaokul 8.sinif öğrencilerinin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 4*(12), 1002-1008.

Hartnett, D. N., ve Nelson, J. M., ve Rinn, A. N. (2004). Gifted or ADHD? The possibilities of misdiagnosis. *Roeper Review: A Journal on Gifted Education, 26*(2), 73–76.

Hewitt, P.L., Caelian, C.F., Flett, G.L., Sherry, S.B., Collins, L., ve Flynn, C.A. (2002). Perfectionism in children: Associations with depression, anxiety, and anger. *Personality and Individual Differences, 32*, 1049-1061.

Hewitt, P.L. ve Flett, G.L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*, 456-470.

Hoogeveen A.J.M. (2008). *Social emotional consequences of accelerating gifted students* (Doctor dissertation). Radboud Universiteit. Nijmegen.

Janos, P. M., Marwood, K. A., ve Robinson, N. M. (1985). Friendship patterns in highly intelligent children. *Roeper Review: A Journal on Gifted Education, 8*(1), 46–49. https://doi.org/10.1080/02783198509552929

Kaçmaz, N. (2019). *Özel yetenekli çocukların öz-düzenlemeli öğrenme stratejileri, öz-yeterlikleri ve mükemmeliyetçilikleri* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Kadıoğlu Ateş, H. ve Afat, N. (2018). A case study ınvestigating the language development process, early literacy experiences and educational problems of a gifted child. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists, 6* (4), 36-71.

Kahraman, S. ve Bulut Pedük, Ş. (2014). 6, 7 ve 8. sınıf üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(2), 137-150.

Kaner, S. (2000). Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 33*(1-2), 67-75.

Kanlı, E. (2011). Üstün zekâlı ve normal ergenlerin mükemmeliyetçilik, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 33* (33), 103-121.

Kaplan, L. S. (1990). Helping gifted students with stress management. In S. Berger (Ed.), Flyer file on gifted students. Reston VA: Council for Exceptional Children Digest.

Kaplan Sayı, A. (2018). Üstün zekâlı çocuklar ve dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14* (1), 54-68. DOI: 10.17860/mersinefd.320229

Karakaş, F. (2020). *Lise öğrencilerinde mükemmeliyetçilik, karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.

Kaya Şekeral, C. ve Güngörmüş Özkardeş, O. (2013). Üstün zekâlı öğrencilerde özel öğrenme güçlüğü belirtilerinin taranması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, 12*(23), 197-219.

Kayhan, B. (2019). *Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin bağlanma sitilleri, akran ilişkileri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.

Kerr, B.A. (1991). A Handbook for Counseling the Gifted and Talented. Alexandria, VA: American Counseling Association.

Kharimah, U., Prasetyawati, W. ve Sary, M. (2017). Association between friendship quality and depression among high school students in Jakarta. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 139*, 28-33.

Kline. B. (2007). Raising Gifted Kids. Broadway, New York: AMACOM.

Kornblum, M., ve Ainley, M. (2005). Perfectionism and the gifted: A study of an Australian school sample. *International Education Journal, 6*(2), 232–239.

Kosir, K., Horvat, M., Aram, U. ve Nina Jurinec (2015): Is being gifted always an advantage? Peer relations and self-concept of gifted students, *High Ability Studies*, DOI: 10.1080/13598139.2015.1108186

Köksal, A. (2007). Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Leana-Taşçılar, M. Z. (Ed.). (2017). Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Leana-Taşcılar, M.Z., Özyaprak, M., Güçyeter, Ş., Kanlı, E. ve Camcı-Erdoğan, S. (2014). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçiliğin Değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 11-1* (21), 31-45.

Lee, S.Y., Olszewski-Kubilius, P. ve Thomson, D.T. (2012) Academically gifted students' perceived interpersonal competence and peer relationships. *Gifted Child Quarterly, 56*(2), 90-104.

Levent, F. (2014). Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Lind, S. (1996). Before Referring a Gifted Child for ADD/ADHD Evaluation. Erişim Adresi: http:// www. cengage. Com. Erişim tarihi: 01.0

Lovecky, D.V. (1992) Exploring social and emotional aspects of giftedness in children, *Roeper Review, 15*(1), 18-25,

Lovecky D.V. (1995). Highly gifted children and peer relationships. *Counseling And Guidance Newsletter, 5* (3), 2, 6–7.

Maksić, S. (1998). Peers'relations of gifted students /Relationamento dos sobretados com os que os rodeiam/. In Congresso International de Sobredotacao: Problematica Socio-Educativa ACTAS, II Congreso de la Federacao Ibero-Americana, ISMAI, 13/16 Outubra 1996, Porto, Portugal (pp. 435-455). Porto: APEPICT-a.

Malcolm, K. T., Jensen-Campbell, L. A., Rex-Lear, M. ve Waldrip, A. M. (2006). Divided we fall: Children's friendships and peer victimization. *Journal of Social and Personal Relationships, 23*(5), 721-740.

Marland, S. P., Jr. (1972). Education of the gifted and talented: Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education and background papers submitted to the U.S. Office of Education, 2 vols. Washington, DC: U.S. Government Printing Office. (Government Documents Y4.L 11/2:G36

MEB. (2020). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 21.06.2022. Erişim adresi:https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf

Mendaglio, S. (2005). Empathy in Gifted Children: a Diamond in the Rough. N. L. Hafenstein ve B. Kutrumbos (Eds.), Perspectives in Gifted Education: Complexities of Emotional Development, Spirituality and Hope (pp. 60–75). Institute for the Development of Gifted Education, Ricks Center for Gifted Children, University of Denver.

Mendaglio, S. ve Peterson, J.S. (Ed.) (2016). Üstün Yetenekliler Danışmanlık Modelleri. Çeviri: A.Yıldırım ve A.Özbay. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Metin, N. ve Bencik Kangal, S. (2012). Bilim Sanat Merkezlerine devam eden 12–14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 37*(163), 3-16.

Mobley, M., Slaney, R. B., ve Rice, K. G. (2005). Cultural Validity of the Almost PerfectScale-Revised for African American College Students. *Journal of Counseling Psychology, 52*, 629-639.

Moral, R. (2018). *Ergenlerdeki internet bağımlılığı: anne baba ve akran ilişkileri açısından bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun.

Morelock, M. J. (1992). Giftedness: The view from within. *Understanding Our Gifted, 4*(3), 11-15.

Murdock-Smith, J. (2013). Understanding the social and emotional needs of gifted children. *Rivier Academic Journal, 9*(2).

NAGC. (2019). National Association of Gifted Children (What is Giftedness?). Erişim adresi: http://www.nagc.org/resources-publications/resources/what-giftedness. Erişim tarihi: 08.02.2021.

Nanu, E., ve Scheau, I. (2013). Perfectionism Dimensions and Resistance to Peer Influences in Adolescence. *Procedia- Social and Behavioral Sciences, 82*, 278–281.

Needham, V. (2010). *Primary teachers' perceptions of the social and emotional aspects of gifted and talented education.* (Tez). Master of Teaching and Learning, University of Canterbury.

Neihart, M. (1999). The impact of giftedness on psychological well-being: What does the empirical literature say? *Roeper Review, 22*(1), 10-17.

Nelson, J. M., Rinn, A. N., ve Hartnett, D. N. (2006). The possibility of misdiagnosis of giftedness and ADHD still exists: A response to mika. *Roeper Review: A Journal on Gifted Education, 28*(4), 243–248.

O'Connor, R. C., Rasmussen, S. ve Hawton, K. (2009). Predicting depression, anxiety and self-harm in adolescents: The role of perfectionism and acute life stress. *Behaviour research and therapy, 48*(1), 52-59.

Ogurlu, Ü. (2010). Üstün zekâlı ve yeteneklilerde sosyal uyum ve arkadaşlık ilişkileri: literatür taraması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(39), 90-99.

Ogurlu, Ü., Sevgi Yalın, H., ve Yavuz Birben, F. (2015). Üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik özelliklerinin aile tutumu ile ilişkisi. *Turkish Studies, 10*(7), 751–764. DOI: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8314

Olszewski-Kubilius, P. M., Kulieke, M. J., ve Krasney, N. (1988). Personality dimensions of gifted adolescents: A review of the empirical literature. *Gifted Child Quarterly, 32*(4), 347–352. https://doi.org/10.1177/001698628803200403

Owens, K. N. (2015). How Does Perfectionism Influence Anxiety in Gifted Middle School Students? (Thesis), James Madison University.

Özbay, Y. ve Palancı, M. (2013). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0* (22), 89-108.

Özbey-Gökçe, F., Ellibeş-Cerrah, H. ve Arpaz-Ünsal, Ş. (2021). Özel Yetenekli Çocukların Kendi Arkadaşlık İlişkilerine Yönelik Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 22*(1), 113-145. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.621484

Öztabak, M. Ü. (2018). Özel/Üstün Yetenekli Çocukların Ailelerine Yönelik Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık . *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama , 9 (*17) , 79-106 .

Parker, W. D., ve Mills, C. J. (1996). The incidence of perfectionism in gifted students. *Gifted Child Quarterly, 40*(4), 194–199.

Perham, H.J. (2012). Interpersonal Skills of Gifted Students: Risk versus Resilience. (A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy), Arizona State University.

Peterson, J. S. (2009). Myth 17: Gifted and talented individuals do not have unique social and emotional needs. *Gifted Child Quarterly, 53*, 280–282.

Peterson, J. S., ve Morris, C. W. (2010). Preparing school counselors to address concerns related to giftedness: A study of accredited counselor preparation programs. *Journal for the Education of the Gifted, 33*(3), 311–336.

Pfeiffer, S. I. (2012). Current perspectives on the identification and assessment of gifted students. *Journal of Psychoeducational Assessment, 30*(1), 3–9. https://doi.org/10.1177/0734282911428192.

Pfeiffer, S. I. (2015). Gifted students with a coexisting disability: The twice exceptional. *Estudos de Psicologia, 32*(4), 717–727.

Pirinççi, L. N. (2009). *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

Porter, L. (2005). Young gifted children: Meeting their needs. *Research in Practice Series. 12*(3).

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *MCB University Press, 9(5)* 1-6. ErişimAdresi: https://www.marcprensky.com

Pyryt, M. C. (2004). Helping gifted students cope with perfectionism. Parenting for High Potential, 10-14.

Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan, 92 (8)*, 81-88

Renzulli, J. S. (2005). The Three-Ring Conception Of Giftedness. A Developmental Model For Promoting Creative Productivity. Sternberg, R.J., Davidson, J. E. (Ed.). Conceptions of Giftedness (s. 246–279). New York: Cambridge University Press.

Renzulli, J. S. ve Reis, S. M. (2018). The three-ring conception of giftedness: a developmental approach for promoting creative productivity in young people. S.I. Pfieffer, E. Shaunessy-Dedrick ve M. Foley- Nicpon. APA Handbook of Giftedness and Talent. (185-199). American Psychological Association.

Reyes, M. E. S., Layno, K. J. T., Castaneda, J. R. E., Collantes, A. A., Sigua, M. A. D., ve McCutcheon, L. E. (2015). Perfectionism and its relationship to the depressive feelings of gifted Filipino adolescents. *North American Journal of Psychology*, 17, 317-322

Roedell, W.C. (1984) Vulnerabilities of highly gifted children, *Roeper Review, 6*(3), 127-130

Roeper, A. (2004). The emotional needs of the gifted child. Erişim adresi: https://www.educationoasis.com/visitor-resources/articles/emotional-needs-gifted/.

Salı, G. ve Köksal Akyol, A. (2014). Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Arkadaşlık İlişkileri, Sosyal Destek Algıları ve Mükemmeliyetçiliklerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 39*(173), 208-221.

Saranlı, A.G. ve Metin, N. (2012). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümü üzerine bir örnek olay çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(1),* 89-108. doi:10.21565/ozelegitimdergisi.300060.

Saranlı, A.G. (2017). Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen sosyal-duygusal sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 45(1),* 139-163. doi: 10.1501/Egifak_0000001239.

Satılmış, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Sayışman, S. (2018). *Ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile özgüvenleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Schapiro, M., Schneider, B. H., Shore, B. M., Margison, J. A., ve Udvari, S. J. (2009). Competitive goal orientations, quality, and stability in gifted and other adolescents' friendships: A test of Sullivan's theory about the harm caused by rivalry. *Gifted Child Quarterly, 53*(2), 71–88. https://doi.org/10.1177/0016986208330566

Schuler, P.A. (2000). Perfectionism and gifted adolescents. *The Journal of Secondary Gifted Education, 11*(4), 183-196.

Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları ile ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Sheely, A. (2010). Tips for parents: Gifted children and friendships. Erişim adresi: www.davidsongifted.org. Erişim tarihi: 30.12.2020.

Siaud-Facchin, J. (2018). Üstün Zekalı Çocuğa Yardım Okulda ve Hayatta Başarılı Olması İçin Ne Yapmalı. Çeviri: Z.C. Özatalay. İstanbul: İletişim Yayınları.

Silverman, L.K. (1997). The construct of asynchronous development. *Peabody Journal of Education, 72* (3-4), 36-58. DOI: 10.1080/0161956X.1997.9681865.

Silverman, L. K. (2007). Perfectionism: The crucible of giftedness. *Gifted Education International, 23*(3), 233-245.

Silverman, L.K. (2013). Giftedness 101. New York: Springer Publishing Company.

Silverman, L.K. (2005). Inside-Out: Understanding the Social and Emotional Needs of Gifted Children. Erişim adresi: http://www.pegy.org.uk/Inside-Out%20PEGY%20pdf.pdf. Erişim tarihi: 03.02.2021.

Smutny, J. F. (2000). Teaching young gifted children in the regular classroom. Eric Clearinghouse On Disabilities And Gifted Education Reston VA. Eric Digest E595.

Soenens, B., Elliot, A. J., Goossens, L., Vansteenkiste, M., Luyten, P., ve Duriez, B. (2005). The intergenerational transmission of perfectionism: parents'psychological control as an intervening variable. *Journal of Family Psychology, 19*, 358-366

Sousa, D.A. (2009). How the Gifted Brain Learns. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

Spiers Neumeister, K. L. (2002). *Perfectionism in gifted college students: Family influences and implications for achievement* (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Georgia. Athens, G.A.

Stern, R. (2016). Feature Article: Resourcing the Asynchronous Gifted Learner in Elementary School. *The Spark, 3*, 6-10. Erişim adresi: https://www.chicagogiftedcommunity.org/resources/Pictures/Fall%202016%20Spark%20v3.pdf.

Sternberg, R. (Ed.) (2004). Definitions and conceptions of Giftedness. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

Sternberg, R. J. ve Zhang, L. F. (1995). What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly, 39(2),* 88-94.

Sternberg, R. J. (1995). A triarchic approach to giftedness. University of Connecticut, The National Research Center on the Gifted and Talented

Sternberg, R. J., ve Davidson, J. E. (Eds.). (2005). Conceptions of giftedness (2nd ed.). New York: Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.

Sternberg, R. J., Jarvin, L., ve Grigorenko, E. L. (2011). Explorations in giftedness. Cambridge University Press.

Şahbaz, Ü ve Yüce, G. (2021). Okulöncesi Eğitime Devam Eden Atipik ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Saldırganlıklarının ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Düzeylerinin Belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 52,* 235-255, doi:10.9779.pauefd.740329

Şahin, S. ve Akçay, H. (2019) Üstün Zeka Üstün Yetenek. Okur, K. (Ed.) İstanbul: Vapur Kitap.

Şimşek, D. (2010). *Yatılı ilköğretim bölge okulu ve ailesi yanında kalan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve yaşam doyumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Tamul, Ö.F. (2019). Üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ve öğrencilerin algılarına göre ailelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 155-173.

Tannenbaum, A. J. (1986). Giftedness: A psychosocial approach. In R. J. Sternberg ve J. E. Davidson (Eds.), Conceptions of giftedness (pp.21–52).New York:Cambridge University Press.

Tannenbaum, A. J. (1983). Gifted children: Psychological and educational perspectives. New York: Macmillan

Tannenbaum, A. J. (2000). Giftedness: The ultimate instrument for good and evil. K. A. Heller, F. J. Monks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), International handbook of giftedness and talent (2. Ed., pp. 447 - 465). Oxford: Elsevier

Tannenbaum, A. J. (2000). A history of giftedness in school and society. K. A. Heller, F. J. Monks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), International handbook of giftedness and talent (2. Ed., pp. 23-53). Oxford: Elsevier

Taşdelen, A. S. ve Emir, S. (2022). Özel Yetenekli Öğrencilerde Mükemmeliyetçilik Ve Duygusal Zekâ: Bir Derleme Çalışması. *Millî Eğitim Özel Eğitim Ve Rehberlik Dergisi, 2*(3), 63-91.

Temel, D. ve Türkoğlu, B. (2019). Yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*(2), 843-871. DOI: 10.17152/gefad.447017

Teja, Z., ve Schonert-Reichl, K. A. (2013). Peer relations of Chinese adolescent newcomers: Relations of peer group integration and friendship quality to psychological and school adjustment. *Journal of International Migration and Integration, 14*(3), 535-556.

Tozkoparan, S. (2014). *Öğrenci algısına göre aileden alınan sosyal destek, anne-baba tutumu ve akran ilişkileri* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Uğur, Ö. (2020). *Türkiye'de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi (Yalova örneği)* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Uz Baş, A. ve Siyez, D.M. (2010). Adaptation of the child and adolescent perfectionism scale to Turkish: The validity and reliability study. *İlköğretim Online, 9(3*), 898-909.

Vieth, A. Z., ve Trull, T. J. (1999). Family patterns of perfectionism: An examination of college students and their parents. *Journal of personality assessment, 12*, 49-67.

Webb, J.T., Amend, E.R., Webb, N.E., Goerss, J., Beljan, P., ve Olenchak, F.R. (2005). Misdiagnosis And Dual Diagnoses Of Gifted Children And Adults: ADHD, Bipolar, OCD, Asperger's, Depression And Other Disorders. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.

Webb, J.T., Gore, J.L., Amend, E.R. ve DeVries, A.R. (2016). Üstün Yetenekli Çocuklar Uzmanlar ve Aileler İçin El Kitabı. Çeviri: B.Uyaroğlu ve B. Bülbün Aktı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Whiteman, S. D., McHale, S. M., ve Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory & Review, 3*(2), 124-139.

Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisİ. *Journal of Turkish Studies, 5*(4), 1544-1570. DOI:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1495

Yıldırım, H. İ. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal beceri algıları ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.

Yıldız, S. (2018). *Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları, psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yılmaz, D. (2015). Üstün Yetenekliler İçin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamaları Gereksinimler, Sorunlar ve Müdahaleler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yılmaz, S. (2016). *İmam hatip lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerinin, insani değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Yılmaz Çelik, D. (2013). *Üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin mükemmeliyetçilik ve akademik özyeterlikleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yörük, İ. (2019). Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin benlik saygısı, akran ilişkileri ve ebeveyn tutumları açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İzmir.

Yücetürk, O. K. (2018). *Lise öğrencilerinde sosyal dışlanmanın akran ilişkileri ve mükemmeliyetçilik ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.